

බඩාගත්

2018 ජූලි - සැප්තැම්බර 1 - 9 කළුතරය

- 2 ○ තහිකිස්තානයේ සමාජ, ආර්ථික තොරතුරු බිඳීක්
- 3 ○ ශ්‍රී ලංකාවේ මූදල් සහ විනිමය අනුපාතික ප්‍රතිපත්තිවල විකාශනය සහ පෙර දැක්මී
- 21 ○ අතරින මූදල් පිළිබඳ තරින විවරණයක්:
අතරින මූදල්වල ආර්ථික බලපෑම් හා අනියෝග
- 26 ○ ශ්‍රී ලංකාවේ ආයතනික යෙහෙළක රාමුව:
එකිනෙකුගත සහ විත්මන් තත්ත්වය

ශ්‍රී ලංකා මහ බංකුව
සන්නිවේදන දෙපාර්තමේන්තුව

රු. 20/-

ත්‍රිකිස්තානය

සමාජ, ආර්ථික තොරතුරු බිඳීම්...

මධ්‍යම ආසියාවේ පිහිටි කදුකර රාජ්‍යයක් වන ත්‍රිකිස්තානය දකුණෙන් ඇග්‍රනිස්තානයෙන් ද බටහිරන් උස්බෙකිස්තානයෙන් ද උතුරෙන් කිරිස්තානයෙන් ද නැගෙනහිරන් විනයෙන් ද වට වූ ගොඩබෑම් රාජ්‍යයක්.

කලින් සෝචියට සංගමයට අයත් රාජ්‍යයක් ලෙස පැවති මෙය 1991 දී සිදු වූ ප්‍රතිසංස්කරණවලින් පසු සෝචියට සංගමයෙන් වෙන් වී ස්වාධීන රාජ්‍යයක් බවට පත් වුණා. ක්‍රිස්තු පුරුව 500 දී පමණ මධ්‍යම ආසියාවේ ප්‍රසිද්ධ රාජ්‍යයක් වූ මෙම භූමිය මහා ඇලෙක්සැන්ඩර අධිරාජ්‍යාගේ පාලනයට ද නතු ව තිබුණා. 1860-1870 අතර කාලයේ දී රුසියාවේ සාර් බලපැමට හසු වූ ත්‍රිකිස්තානය සෝචියට සංගමයේ බලපැමට හසු වූයේ 1925 දී.

ත්‍රිකිස්තාන් ජනරජය ලෙස නිල වශයෙන් හැඳින්වෙන මෙය ජනාධිපති ක්‍රමයක් සහිත රටක්. ජනගහනයෙන් 98%ක් ම ඉස්ලාම් හක්තිකයන් වන අතර වැඩි ප්‍රතිගතයක් ත්‍රිකිස්තානයෙන් භාෂාවට අමතර ව රුසියන් බස කතා කරනවා.

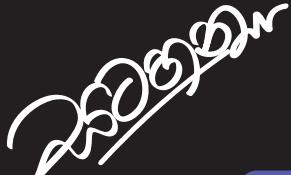
මූලාශ්‍ර - World Fact Book
Wikipedia විශ්වකෝෂය

"සටහන" සංග්‍රහක ප්‍රතිඵල අදහස් ඒ ඒ ලේඛකයන් ගේ අදහස් මින ශ්‍රී ලංකා මහ බිංකුවේ අදහස් නොවිය හඳුනු ය.

2018 ජනවාරි මාසයේ සිට "සටහන" සංග්‍රහක ප්‍රතිඵල වත්තෙන් තොමසකට වරක් බව කරයුවෙන් සළුකෙන්න.

ශ්‍රී ලංකා මහ බිංකුව නමව එළු මියන ලද මුදල් ඇඟුවුම්/වෙශ්පත් මෙහි සඳහන් ලිපිනයට ව්‍යුත්මෙන් "සටහන" තැපැලෙන් ගෙහිවා ගත හඳුනු ය.

භූමි ප්‍රමාණය		
මුළු ප්‍රමාණය	වර්ග කි.මී.	144,100
ගොඩ බේලු ප්‍රමාණය	වර්ග කි.මී.	141,510
අනුන්තර ජලාශ	වර්ග කි.මී.	2,590
ජනගහනය (2018 ජුලි ඇස්තමේන්තු)		8,604,882
ජනගහන වර්ධන වේගය (2018 ඇස්තමේන්තු)		1.58%
උපත් අනුපාතය (2018 ඇස්තමේන්තු) (ජනගහනය දහසකට)		22.8
මරණ අනුපාතය (2018 ඇස්තමේන්තු) (ජනගහනය දහසකට)		5.9
උදර මරණ අනුපාතය (2018 ඇස්තමේන්තු) (සිංහල උපත් දහසකට)		30.8
උපතේ දී ජ්‍යවිත අපේක්ෂාව (අවුරුදු) (2018 ඇස්තමේන්තු)		68.4
දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය (2017 ඇස්තමේන්තු)	වික්සන් ජනපද බොලර් බිමුයන 28.43	
මුරිත දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයදේ වර්ධන වේගය (2017 ඇස්තමේන්තු)		7.1%
වේශ පුද්ගල දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය (2017 ඇස්තමේන්තු)	වික්සන් ජනපද බොලර් 3,200	
දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයදේ ආංශික සංයුතිය (2017 ඇස්තමේන්තු) කැපිකර්මය		28.6%
කර්මාන්ත සේවා		25.5%
සේවා		45.9%
මුම බලකාය (2016 ඇස්තමේන්තු)		මුලියන 2,295
සේවා විශ්‍රක්ෂිතය (2016 ඇස්තමේන්තු)		2.4%
කුවුලින ආංශික හිති සංගුණාතය (2006 ඇස්තමේන්තු)		32.6
අයවාය අතිරික්තය (+) හෝ නිගය (-) (2017 ඇස්තමේන්තු)		-1.5%
දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයදේ ප්‍රතිශකයන් ලෙස		
ලද්ධිමත අනුපාතය (2017 ඇස්තමේන්තු)		7.3%
ආනයන (2017 ඇස්තමේන්තු)	වික්සන් ජනපද බොලර් බිමුයන 2.39	
ආනයන භාණ්ඩ		යන්ත්‍රිත, ආහාර ද්‍රව්‍ය, මෙශ්, මෙශ්, බිතිප නොල් නිෂ්පාදන
අපනයන (2017 ඇස්තමේන්තු)	වික්සන් ජනපද බොලර් මුලියන 873.1	
අපනයන භාණ්ඩ		ඇලුමීනියම්, විදුලිය, කපු, පැලුතුරු, ව්‍යුවල තොල්, රෝ පිළි
මුදල් වේශකය		කොමි

ශ්‍රී ලංකාවේ මුදල් සහ වනිමය අනුපාතික ප්‍රතිපත්තිවල විකාශනය සහ පෙර දැක්ම

ආචාර්ය සි. නන්දුලාංශු විරසිංහ¹
පෙශේෂ නියෝජන අධිපති
ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

2017 වසරේ ඕල්කට් සමරු දේශනයට මෙත පෙර ඕල්කට් සමරු දේශන සිදු කළ විශිෂ්ට ආනන්දීයයන්ගේ නාමාවලියට එක් වීමට හැකිවීම පිළිබඳ මම තිහතමානී ව සනුව වෙමි. මේ සඳහා මා හට කළ ආරාධනාව ස්ත්‍රී පුරුවක ව, මහත් ගෞරවයකින් මෙන් ම ආචම්බරයෙන් ද පිළිගන්නෙමි. එ මෙන් ම, ආනන්ද විදු පියසේ අධ්‍යාපනය ලද සමයේ ද මට සහයෝගය දැක්වූ සැමට කෘතයු වීමට ද මම මෙය අවස්ථාවක් කර ගනිමි. ගෞරවනිය ආචාර්ය මණ්ඩලයෙන් ලද මග පෙන්වීමෙන් ලැබූ අඩිතාලම පසුකාලීන ව මා ජීවිතයේ ජයග්‍රහණ ලැබීමට අතිය වැදගත් හු බව මතක් කිරීමට කැමැත්තෙමි.

මා විසින් අද දින මුදල් හා වනිමය අනුපාතික ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ සිදු කරනු ලබන දේශනය තාක්ෂණික කරුණු ඇතුළත් හු දේශනයකි. එම තිසා ම මෙම දේශනයෙහි අඩංගු තාක්ෂණික යෙදුම් හා කරුණු පිළිබඳ අවබෝධයක් නොමැති දේශනයට සහභාගී වන බහුතරයකට මෙය ඉදිරිපත් කිරීම මා ඉදිරියෙහි ඇති අභියෝගයකි. එබැවින්, මෙම දේශනය හැකිතාක් දුරට සරල ව ඉදිරිපත් කිරීමට මම උත්සාහ කරමි.

මහ බැංකුකරණය සහ මුළු ස්ථායිතාව

ලොව ඕනෑ ම මහ බැංකුවක මූලික වගකීම වන්නේ දිගුකාලීන ව අඩු සහ ස්ථායී උද්ධමන මට්ටමක් පවත්වා ගැනීම තුළින් මිල ස්ථායිතාව පවත්වා ගැනීමයි. මෙම පසුවීම තුළ, ආර්ථිකයක, වර්ධනය සහ ස්ථායිතාව ලේඛිකයගේ සටහන:- මෙම සමරු දේශනයේ ඉදිරිපත් කරනු ලබන අදහස්, අර්ථායැතුදෙයෙකු ලෙස මාගේ ම අදහස් වන අතර, එමගින් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ අදහස් පිළිබඳ තො වන අවධාරණය කිරීමට කැමැත්තෙමි. එමෙන් ම, මෙම සමරු දේශනයේ සැකසීමේ ද ආචාර්ය වන්ද්‍යාන්ත්‍ර අමරසේෂකර මහතා ඇතුළත් ආර්ථික පර්යේෂණ දෙපාර්තමේන්තුවේ ඔහුගේ කණ්ඩායමෙන් ලබා දුන් තාක්ෂණික සහාය ද මේ මොහොත් කෘතයු පුරුවක ව සිහිපත් කර සිටිමි.

සඳහා අඩු එ මෙන් ම ස්ථායී උද්ධමනයක් වැදගත් වන්නේ මන්දුයි පහදා දීමට මම බලාපොරොත්තු වෙමි.

විවිධ අවස්ථාවල, නොයෙකුත් රටවල අත්දැකීම් මත පදනම් ව අපි විවිධ උද්ධමන මට්ටම අධ්‍යයනය කර ඇත්තෙමු. රටක ඉතා ඉහළ උද්ධමනයක් පවතින අවස්ථාවක එම රටෙහි දේශීය හාන්චි හා සේවාවල මිල ගණන් සැම මිනිත්ත්වක පාහේ ඉහළ යයි. එබදු අවස්ථාවක, කිසිවෙකුත් දේශීය මුදල් තැන්පතු පවත්වා ගැනීමට අදහස් නො කරන අතර, සියලු දෙනා ම බැංකුවලින් සිය තැන්පතු ඉවත් කොට ගෙන හාන්චි හා සේවා මිලට ගැනීමට උත්සුක වනු ඇත. සමස්ත බැංකු පද්ධතියේ ම බැඳ වැටීම ඉන් ආරම්භ වනු ඇත. එ මගින් දේශීය මුදල පිළිබඳ මහජනතාවගේ විශ්වාසය පළදු වනු ඇති අතර, හාන්චි හා සේවා ප්‍රවාහාරු කර ගැනීමේ ක්‍රමය හෙවත් බාවර් ක්‍රමය යළි ඇති වීම තුළින් ගනුදෙනු සිදු කිරීම පෙරට වචා දුෂ්කර වනු ඇත. එ මෙන් ම අධි උද්ධමනය ආදායම් ප්‍රතිපත්තිය මත බාධා ඇති කරන අතර ම, මධ්‍යම පාංතිකයන් විසින් සිදු කරන ලද ඉතුරුම් මත මෙන් ම ගුම්කයන් සහ කම්කරුවන් වැනි ස්ථීර ආදායම් ලබන්නන්ගේ මූර්ත ආදායම මත ද අයහපත් ලෙස බලපාතු ඇත. අධි උද්ධමනකාරී තත්ත්වයක ඇති හයානක බව පිළිබඳ ව ඔබට 1920 දැකකයේ ජර්මනියේ සහ ඕස්ට්‍රේලියාවේ අත්දැකීම් තුළින් මෙන් ම, මැති කාලීන ව ලතින් ඇමෙරිකාව සහ සීම්බාබිවේ යන රටවල අත්දැකීම් තුළින් අවබෝධ කර ගත හැකි

ලේඛිකයගේ සටහන:- මෙම සමරු දේශනයේ ඉදිරිපත් කරනු ලබන අදහස්, අර්ථායැතුදෙයෙකු ලෙස මාගේ ම අදහස් වන අතර, එමගින් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ අදහස් පිළිබඳ තො වන අවධාරණය කිරීමට කැමැත්තෙමි. එමෙන් ම, මෙම සමරු දේශනයේ සැකසීමේ ද ආචාර්ය වන්ද්‍යාන්ත්‍ර අමරසේෂකර මහතා ඇතුළත් ආර්ථික පර්යේෂණ දෙපාර්තමේන්තුවේ ඔහුගේ කණ්ඩායමෙන් ලබා දුන් තාක්ෂණික සහාය ද මේ මොහොත් කෘතයු පුරුවක ව සිහිපත් කර සිටිමි.

ය. ජර්මනියේ අන්තර්-පුද සමයේ දී ඇති වූ ජවන උද්ධිමතකාරී තත්ත්වය තුළින් දේශපාලන කරලියට පහසුවෙන් ප්‍රවෙශ වීමට නිව්ලර් හට ඉඩ ලැබුණු අතර, එය ගෝලීය සංභාරයක ආරම්භය විය. නීල් අර්චින් තම් ප්‍රකට ආර්ථික විද්‍යා කතුවරයා විසින් රචිත "The Alchemists: Three Central Bankers and a World on Fire" කෘතියට අනුව, එවක ජර්මානු බැංකුවේ අධිපතිවරයා "ඉතිහාසයේ නරක ම මහ බැංකු කරුවා" විය.

උද්ධිමතයෙහි අනෙක් අන්තර් වන අවධාරණය දෙස අපි අවබානය යොමු කරමු. මේ පිළිබඳ ව සඳහන් කළ පමණින් ඕනෑම අයෙකුගේ මනසට නිතැතින් ම නැගෙන රට තම් ජපානය වන අතර, ජපානයේ අවධාරණය පැවති කාලය "අහිමි වූ දැයකය" ලෙස හඳුන්වයි. එය වර්තමානය වන විට "අහිමි වූ විසි වසර" ලෙස ද හැදින්වේය හැකි ය. අවධාරණය යනු භාණ්ඩ හා සේවාවල මිල ගණන් දිගින් දිගට ම පහළ යැම් වන අතර, 1990 දැයකයේ මුල් භාගයේ සිට ම ජපානය තුළ අවධාරණකාරී තත්ත්වයක් පවතී. මෙය ඉතා යහපත් තත්ත්වයක් බැවි ඇතැමෙකු පැවසීමට පුළුවන. එහෙත්, ජපානයේ අත්දැකීම් අනුව සලකා බලන විට, එම තත්ත්වය කෙටිකාලීන ව පාරිභෝගිකයන්ට යහපත් වූවත්, දිගු කාලීන ව රටක ආර්ථිකය යහපත් නො වනු ඇත. අවධාරණය පැවති කාලයේ දී ජපානය තුළ සාම් ආර්ථික වර්ධනයක් පැවති අතර, නාමික දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය පහත වැටීම මෙන් ම, වැටුප් සහ වේනත්වල පහළ යැම් ද සාම් පොලී අනුපාතිකයක් පැවති ද දක්නට ලැබේණ. තිරසාර වර්ධනයකට අදාළ වන ද්‍රැගක ජපාන ආර්ථිකය තුළ දක්නට ලැබෙන්නේ ඉතා මැතක සිට පමණි.

වාසනාවකට මෙන් ශ්‍රී ලංකාව තුළ මෙබදු තත්ත්වයක් අනිතයේ දී නො පැවති අතර ම, අනාගතයේ දී ද අති උද්ධිමතකාරී තත්ත්වයක් හෝ අවධාරණකාරී තත්ත්වයක් අපි අපේශ්පා නො කරමු. එහෙත් 1970 දැයකයේ සිට ශ්‍රී ලංකාව අත් විදි සියයට 10-20 දක්වා මට්ටම්වල වූ අංක දෙකේ උද්ධිමත තත්ත්වය පිළිබඳ අපට පැවසිය හැක්කේ කුමක් ද? පර්යේෂණ පදනම් වූ සාක්ෂිවලට අනුව නම් එවැනි අංක දෙකක උද්ධිමතයක් පැවති තිරසාර වර්ධනයට බාධාකාරී වේ. ඉහළ මෙන් ම, වේගවත් වෙනස් වන උද්ධිමතකාරී තත්ත්වයක් ඇති වට්පිටාවක බැංකු සහ මූල්‍ය ආයතන වැනි මෙය දෙන්නත්, උද්ධිමතය ඉහළ සහ පහළ යැම්

ඇති අවදානම ගැන ද සලකා බලා මෙය සඳහා ඉහළ සේරාවර පොලී අනුපාතිකයක් අය කරනු ලබන අතර, එ මගින්, ආයෝජනය සඳහා දැම්වල සිදු වන මූල්‍ය පිරිවැය ඉහළ යයි. ඒ අතර ම, උද්ධිමතයේ ඉහළ සහ පහළ යැම් තුළින් තැන්පත්වල මූර්ත අයයට සිදු වන භාණිය මග හරවා ගැනීමට මූල්‍ය ආයතනවලට තැන්පත් සඳහා ඉහළ නාමික මෙන් ම මූර්ත අයයක් ලබා දිමට සිදු වේ. ඒ අනුව බලන කළ, ඉහළ සහ ඉක්මණින් වෙනස් වන උද්ධිමත තත්ත්වයක් තුළ, තැන්පත් සහ මෙය සඳහා ලබා දෙන පොලී අනුපාතික අතර පරතරය ඉහළ යන අතරම, ඒ සඳහා කරනු බලන මූල්‍ය අතරමදිකරණය හේතුවෙන් තැන්පත්තකරුවන්ට මෙන් ම මෙය ලබාගන්නත්හට ද අවාසි සිදු වේ.

එ මෙන් ම, එබදු තත්ත්වයක් තුළ, නිෂ්පාදකයන්ට මෙන් ම අලෙවිකරුවන්ට සිය භාණ්ඩ හා සේවා සඳහා ඉහළ මිල ගණන් අය කිරීමට ද සිදු වනු ඇතේ. ඒ අනුව, මෙම වතුයේ අවසාන ප්‍රතිච්ලය වනුයේ, අපු ආර්ථික වර්ධනයක් සහ ජ්‍යාම ගිණුමේ ඉහළ හිගයක් ඇති වීම මෙන් සංවිත පහළ ගොස් විදේශ විනිමය අනුපාතික ද දැඩි ව උච්චාවචනය වන තත්ත්වයක් ඇති වීම සහ රටට භාණ්ඩ ආයතන කරන වාණිජ ධනවාදී ගැණුම්කරුවන් සහ විකුණුම්කරුවන් පිරිසක් හෝ තැරැකිරුවන්ගේ පංතියක් බිජිවීමයි.

එ අනුව බලන විට, අප හමුවේ ඇති ගැටුපුව නම්, වඩා වාසිදායී අඩු සහ සේරාසී උද්ධිමත මට්ටම කිහිම් අයයක් විය යුතු ද යන්නයි. බොහෝමයක් දියුණු ආර්ථික සිය රටවල උද්ධිමත මට්ටම සියයට 2කට ආසන්න මට්ටමේ පවත්වා ගෙන යනු ලබයි. උදාහරණයක් ලෙසට, එක්සත් ජනපදය සහ එක්සත් රාජධානිය යන රටවල් උද්ධිමත ඉලක්කය සියයට 2ක මට්ටමේ පවත්වා ගෙන යන අතර, යුරෝ කළාපය තුළ එය සියයට 2ක මට්ටමට ආසන්න වේ. ඔස්ට්‍රේලියාවේ උද්ධිමත ඉලක්කය සියයට 2-3 අතර මට්ටමේ පවතින අතර නවසීලන්තයේ එය සියයට 1-3 අතර වේ. නැගී එන සහ දියුණු වෙමින් පවතින ආර්ථිකවල මෙම ඉලක්ක මට්ටම තරමක් ඉහළ ය. පිළිපිනය සහ විලි යන රටවල එය සියයට 2-4 වන අතර, ඉන්දුනීසියාවේ සියයට 1-3 අතර වේ. නැගී එන සහ දියුණු වෙමින් පවතින ආර්ථිකවල මෙම ඉලක්ක මට්ටම තරමක් ඉහළ ය. පිළිපිනය සහ විලි යන රටවල එය සියයට 2-4 වන අතර, ඉන්දුනීසියාවේ සියයට 2.5-4.5 අතර ද, බුසිලයේ සියයට 4.5 ක් ද, දකුණු අලිකාවේ සියයට 3-6 අතර ද වේ.

මෙහි දී අවධාරණය කළ යුතු කරුණ නම් මහ බැංකුවකට සෑලදායී ලෙස පාලනය කළ හැක්කේ ඉල්ලුමෙන් හටගන්නා උද්ධමනය පමණක් බව ය. ජාත්‍යන්තර හාන්ච්වල මිල ගණන්වල අනපේක්ෂිත වෙනස්වීම් හෝ දේශීය සැපයුමෙහි අනිතකර තත්ත්ව තුළින් ඇතිවන කෙටිකාලීන මිල පිඩි සඳහා මහ බැංකුවකට මැදිහත් විය හැක්කේ ඉතා සීමිත වශයෙනි. කෙසේ ව්‍යවත්, ඉල්ලුමෙන් හටගන්නා උද්ධමනය පාලනය කිරීමට මහ බැංකුවට හැකි අතර, එම තත්ත්වය අධ්‍යයනය කිරීමට මූලික උද්ධමනය උපකාරී වේ.

මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමු

අපු සහ ස්ථායී මෙන් ම තති අංකයක මට්ටමේ උද්ධමනයක් පවත්වා ගැනීම සඳහා මුදල් ප්‍රතිපත්තිය මෙහෙයුමේ කාර්යභාරය ලොව පුරා මහ බැංකු වෙත පැවරි ඇති අතර එම මහ බැංකු යම් ස්වාධීනත්වයක් සහිත ව ක්‍රියාත්මක වේ. මහ බැංකු සතු ප්‍රතිපත්ති උපකරණ යොදා ගනීමින් මිල ස්ථායිතාව යන අවසාන අරමුණ ලාඟා කර ගැනීම සඳහා මෙහෙයුම් යාන්ත්‍රණයක් උපයෝගී කර ගැනීමේ අවශ්‍යතාව හේතුවෙන් මහ බැංකු විසින් විවිධ වූ මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමු හාවිත කරනු ලැබේ.

මූල්‍ය වෙළෙදපොල සංකීරණභාවය, ආර්ථිකයේ විවෘතභාවය, ගක්කීන්, ගක්කනාවන් සහ ආයතනවල ස්වාධීනත්වය යනාදී එක් එක් රටවලට සුවිශේෂී වූ ලක්ෂණ පදනම් කර ගනීමින් රටවල් අතර මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමු එකිනෙකට වෙනස් වේ. උදාහරණයක් ලෙස, ඇතැම් රටවල මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමු මුදල් මණ්ඩල ක්‍රමය මත පදනම් වන අතර, එම රටවල දේශීය මුදලේ වටිනාකම ජාත්‍යන්තර මුදලකට දැඩි ව සම්බන්ධ කොට ඇත. මුදල් මණ්ඩල ක්‍රමයේ දී දේශීය උද්ධමනය, එම රටේ විනිමය සම්බන්ධ කොට ඇති අනෙකුත් රටෙහි උද්ධමනය සමග සැපු ව සම්බන්ධ වන අතර, උද්ධමනය පාලනය කෙරෙන විවෘත වන්නේ විනිමය අනුපාතිකයයි. එවැනි දැඩි විනිමය අනුපාතික ඉලක්කකරණ ක්‍රමයක දී, ආර්ථික වර්ධනය හා උද්ධමනයට අදාළ එම රටේ ව්‍යාපාර වතු, අනෙකුත් රටෙහි ව්‍යාපාර වතු සමග මුළුමණින් ම එකාබද්ධ ව පවතී. මේ වැනි රටවල, දේශීය ආර්ථිකය තුළ වර්ධනය සහ උද්ධමනය ස්ථාවර කිරීම සඳහා මුදල් ප්‍රතිපත්තිය එලදායී ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාමාර්ගයක් ලෙස හාවිත කිරීම සඳහා මුදල් අධිකාරීන් සතු ව පවතින්නේ ඉතා සීමිත.

ඉඩකඩිකි. මෙයට ප්‍රතිපක්ෂ ව, ඇතැම් මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමු පුරුණ වශයෙන් උද්ධමන ඉලක්කකරණය මත පදනම් වන අතර, එහි දී පුරුණ වශයෙන් පාවත්ත විනිමය අනුපාතිකයක් පවත්වා ගන්නා අතරතුර උද්ධමන ඉලක්ක සහ පොලී අනුපාතික ප්‍රතිපත්ති හරහා උද්ධමනය සඡු ව ම පාලනය කෙරේ. මෙම ක්‍රමය යටතේ, විනිමය අනුපාතිකය බාහිර කම්පන හේතුවෙන් මූර්ත ආර්ථිකය මත ඇති විය හැකි බලපෑම අව ම කිරීම සඳහා උපයෝගී වන කම්පන අවශ්‍යක්කයක් ලෙස ක්‍රියාත්මක වේ. මෙම රාමුව තුළ, ඔනෑම ආර්ථික කම්පනයක් මැඩ් පවත්වා ගැනීම සඳහා උපකරණයක් ලෙස පොලී අනුපාතික යොදා ගැනීම සඳහා මහ බැංකුවලට ඉහළ ස්වාධීනත්වයක් හිමි වේ. මෙම අන්ත දෙකෙහි ම සම්මිගුණයක් සහිත මුදල් ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කරන මහ බැංකු දැකිය හැකි ය. ඒ අතුරින්, ඇතැම් මහ බැංකු උද්ධමන ඉලක්කකරණයට සම්පාදන ව ක්‍රියාත්මක වන අතර, තවත් සමහර මහ බැංකු උද්ධමනය හා වර්ධනය කළමනාකරණය කිරීම සඳහා පොලී අනුපාතික යොදා ගැනීමට කිසියම් අවකාශයක් සහිත ව, සුදු වශයෙන් විනිමය අනුපාතිකය ස්ථාවර කරන්න විනිමය අනුපාතික ඉලක්කකරණ රාමුවකට සම්පාදන ව ක්‍රියාත්මක වේ. ඒ අනුව, මෙම ක්‍රම දෙකෙන් එකක් අනිකට වඩා සුදුසු යැයි කිසිවෙකුට තරකක් කළ නො හැකි ය. යොදා ගනු ලබන රාමුව එක් එක් රටවල ආර්ථිකයේ තත්ත්වය මත පදනම් වන අතර ම, එක ම රටක් තුළ වූව ද විවිධ කාල පරිව්‍යේදවල දී මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමු වෙනස් දිගාවන්ට ගමන් කරනු දක්නට හැකි ය. මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමු අතර දක්නට ලැබෙන මුදල් සමස්ත ඉලක්කකරණ රාමුව විනිමය අනුපාතිකයේ පවතින නමුදිලින්වය මත පදනම් ව මෙම ප්‍රධාන රාමු දෙක අතරෙහිලා සැලකිය හැකි ය.

ශ්‍රී ලංකාවේ මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුවෙහි විකාශනය

1950 වසරේ දී ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව ස්ථාපිත කිරීමට පෙර, ශ්‍රී ලංකාවේ මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව ද මුදල් මණ්ඩල ක්‍රමය මත පදනම් විය. මෙම ඉතිහාසය පිළිබඳ විස්තර මහාවාරය එවි. ඒ. ද එස්. ගුණසේකර විසින් රටනා කරන ලද "From Dependent Currency to Central Banking in Ceylon" කෙතියෙහි මනාව ඉදිරිපත් කර ඇති අතර, මැතක දී පේරාදෙණිය විස්ව විද්‍යාලයේ දී මිට අදාළ ව විශ්‍යාමික ජේජ්ජී මහ බැංකු සාමාජිකයෙකු වන සිරීමෙවන් කොළඹගේ විසින් කරන ලද ව්‍යක්ත දේශනය ද මේ අවස්ථාවේ දී මම ගෞරවියෙන් සිනිපත් කරමි.

1950 සිට 1977 දක්වා කාලය තුළ ශ්‍රී ලංකාවේ මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව ප්‍රධාන වශයෙන් ස්ථාවර විනිමය අනුපාතිකයක් පවත්වා ගැනීම මත පදනම් වූ අතර, ඒ අනුව ශ්‍රී ලංකා රුපියලෙහි අගය පළමු ව ස්ටරලිං පවුම සහ ඉන්පසු ව, එක්සත් ජනපද බොලරය හා සම්බන්ධ කොට තිබේ. මෙම ස්ථාවර විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය යටතේ දේශීය උද්ධමනය සාප්‍රව ම විදේශීය උද්ධමනයට සම්බන්ධ කර පැවති අතර, එම තිසා උද්ධමනය කළමනාකරණය කිරීම සඳහා පැහැදිලි මුදල් විව්‍යාලයක අවශ්‍යතාවක් නොවේ. උද්ධමනය පාලනය සඳහා ස්ථාවර විනිමය අනුපාතිකය හාවිත වූ හෙයින්, දේශීය උද්ධමනය පාලනය කිරීම සඳහා මහ බැංකුවට ඉහළ අවශ්‍යකයක් නො පැවතිණි. අනෙකුත් බොහෝ දේ මෙන් ම, එකල උද්ධමනය ද වැඩි හෝ අඩු වශයෙන් එක්සත් රාජධානීයෙන් ආනයනය කරන ලද්දක් විය.

කිසිදු අවසිරතාවකින් තොර ව ආනයන වියදුම් පියවීම සඳහා ප්‍රමාණවත් විදේශ විනිමය ප්‍රමාණයක් ශ්‍රී ලංකාව විසින් උපයන තාක් මෙම ක්‍රමය හොඳින් ක්‍රියාත්මක විය. උදාහරණයක් ලෙස, විශේෂයෙන් ම, 1950 දැකගෙයේ මුල් හාගය ඇතුළු අපනයන ඉපැයිම් ඉහළ මට්ටමක පැවති කාල පරිවිශේෂවල දී ස්ථාවර විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය සාර්ථක ව ක්‍රියාත්මක විය. දේශීය අපනයන ප්‍රවර්ධන ප්‍රතිපත්තිවලට වඩා බාහිර සාධක හේතුවෙන් ලද විදේශ විනිමය ඉපැයිම්, වර්තන වියදුම් පියවා ගැනීමට පමණක් නො ව විදේශ සංවිත ඉහළ නාවා ගැනීමට ද උපකාරී වූ අතර, එමගින් විදේශ තෙක්සය ගැනීම් හෝ ප්‍රදාන නොමැති ව වුව ද විනිමය අනුපාතික ස්ථාවර ව පවත්වා ගැනීමට වූ හැකියාව එයට හේතු විය. කිසියම් රටකට ස්ටරලිං පවුම වැනි ගක්තිමත් සංවිත මුදල් ඒකකයක් සමග දිගුකාලීන ව විනිමය ස්ථාවර ව පවත්වා ගෙන යැම සඳහා අවශ්‍ය කොන්දේසියක් වන්නේ, එම රටට ප්‍රමාණවත් විදේශ විනිමය ඉපැයිමට ඇති හැකියාවයි. එ නම්, එ වැනි රටකට අපනයන ඉලක්ක කොට ගත් ගක්තිමත් ප්‍රතිපත්ති සමුදායක් පැවතිම අවශ්‍ය වේ. තාක්ෂණික අර්ථයෙන් ගත් කළ, රටකට ගක්තිමත් විදේශ මුදලක් සමග විනිමය ස්ථාවර වශයෙන් පවත්වා ගැනීම සඳහා අවම වශයෙන් ගෙවුම ගෙෂ්පෙයෙහි ජ්‍යෙගම ගිණුම දිගුකාලීන පදනමකින් තුළින ව පවත්වා ගත යුතු ය. මුල් කාලයේ දී ජ්‍යෙගමයන්, ඉන් අනතුරු ව හොඳාකොං, සිංගප්පුරුව, තායිලානය වැනි අර්ථීක මෙන් ම වින ආර්ථිකය ද සිය ගක්තිමත් අපනයනාහිමුබ ප්‍රතිපත්ති

හේතුවෙන් තිරසාර පදනමකින් ජ්‍යෙගම ගිණුමේ අතිරික්තයක් නීර්මාණය කර ගත්තා පමණක් නොව, එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ස්ටරලිං පවුම සහ එක්සත් ජනපද බොලර වැනි ප්‍රධාන විනිමයන්ට සාපේක්ෂ ව එම රටවල විනිමය අනුපාතික අධිප්‍රමාණය වීමක් ද සිදු විය.

ශ්‍රී ලංකාවේ ස්ථාවර විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය ක්‍රියාත්මක වූ කාල පරිවිශේදය තුළ පැවති රජයන් අඛණ්ඩ ව අපනයන අහිමුබ ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක නො කරන ලදී. අපනයන ප්‍රවර්ධනය ඉලක්ක කර ගත් ප්‍රතිපත්ති කෙරෙහි ප්‍රමුඛතාව දුන් කෙටි කාල පරිවිශේද පැවති නමුත්, බොහෝ විට ආනයන ආදේශන දිරීමත් කෙරෙන සහ දේශීය වශයෙන් නැශුරු වූ ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාමාර්ග අනුගමනය කර ඇත. දිගුකාලීන දැක්මකින් බලන කළ, එවැනි ප්‍රතිපත්ති ස්ථාවර විනිමය අනුපාතික ක්‍රමයක් පවත්වා ගෙන යැමේ අවශ්‍යතාව සමග නො ගැලපේ. මෙවැනි තත්ත්වයන් තුළ මහ බැංකුවට මුහුණ දීමට සිදු වූ ප්‍රධාන අහියෝගය වූයේ අපනයන ප්‍රවර්ධනය සඳහා ඉලක්කගත නො වූ ප්‍රතිපත්ති මධ්‍යයේ ස්ථාවර විනිමය අනුපාතික ක්‍රමයක් ආරක්ෂා කර ගැනීමයි. එම කාලයේ දී මහ බැංකුව සතු ව පැවති එක ම විකල්පය වූයේ, පැවති විදේශ සංවිත හාවිතය සීමා කිරීම සහ දැඩි විනිමය පාලන නියම පැනවීමයි. එම කාල පරිවිශේද තුළ මහ බැංකුවේ ප්‍රධාන වගකීමක් වන උද්ධමනය සාර්ථක ව අඩු මට්ටමක පවත්වා ගෙන යැමේ හැකි විය. කෙසේ නමුත්, එවකට මහ බැංකුවේ අරමුණු ලෙස පැවති එකිනෙකට පරස්පර වූ විවිධ අරමුණු ලාගා කර ගැනීමට මහ බැංකුවට නො හැකි විය.

දේශීය වශයෙන් නැශුරු වූ ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති අනුගමනය කිරීමට අමතර ව, මූලික වශයෙන් සහනාධාර සැපයීමට සහ විවිධ ප්‍රතිලාභ නොමිලයේ සැපයීම සඳහා එවකට පැවති රජයයන් ඉහළ අයවැය හිගයක් සහිත ව ක්‍රියාත්මක විය. මධ්‍යස්ථා මට්ටමින් වුව ද, එවැනි අයවැය හිග හේතුවෙන් දුර්වල අපනයන ක්‍රියාකාරිත්වය මධ්‍යයේ ආනයන සඳහා ඉහළ ඉල්ලුමක් ඇති කරමින් ජ්‍යෙගම ගිණුමේ අඛණ්ඩ හිගයක් ඇති කළේ ය. එමෙන් ම, එ අතර මහ බැංකුවට ස්ථාවර විනිමය අනුපාතිකයක් පවත්වා ගෙන යැමේ කාරුය හාරය පැවරුණි. එහෙන් මෙය මහ බැංකුව ඉවු කිරීමට අපොහොසත් කාරුය හාරයක් විය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස මහ බැංකුව විසින් කළින් කළට රුපියලෙහි අගය අවප්‍රමාණය කිරීම හෝ විදේශ

විනිමය භාවිතය මත දැඩි සීමා කිරීම් සහිත ව ද්විත්ව විනිමය අනුපාත ක්‍රමයක් පවත්වා ගෙන ගියේ ය. මෙම මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුවෙහි විශ්වසනීයත්වය ඉතා පහළ මට්ටමක පැවති අතර, වෙළඳපොල මිලකරණයේ දී දැඩි විකාතිතා නිර්මාණය කළේ ය.

මේ අතර, ගෝලීය වශයෙන් ගත් කළ, 1971 දී රන් වෙනුවට එක්සත් ජනපද බොලර් මුදා හැරීම අවසන් කරන බවට එක්සත් ජනපදය ප්‍රකාශයට පත් කිරීමේ සමග බෛවන් වුඩිස් ක්‍රමය බිඳ වැටීම, ගෝලීය ආර්ථිකය විසින් යොදා ගනු ලැබූ ස්ථාවර විනිමය අනුපාතික ක්‍රමයට අනියෝගයක් එල්ල කළේ ය. මේ අමතර ව, 1973 තෙල් අරුධාය ශ්‍රී ලංකාව ඇතුළු සැම රටක ම උද්ධමනය ඉහළ නැවීමට හේතු වූ අතර, බොහෝ විට එ මගින් අරුධාකාරී වැළුළු මිල වකුයක් නිර්මාණය කළේ ය. නිදහසින් පසු කාලය තුළ ඉහළ

කරමින්, 1977 නොවැම්බර මාසයේ දී ශ්‍රී ලංකාව ප්‍රධාන ආර්ථික ලිහිල්කරණ වැඩිපිළිවෙළකට යොමු විය. තවතම විවෘත ආර්ථිකයත් සමග ඒකාගු වීම සඳහා මහ බැංකුව ස්ථාවර විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය අත හැර, වඩාත් වෙළඳපොල මත පදනම් වූ පාලිත විනිමය අනුපාතික කළමනාකරණ ක්‍රමයක් වෙත යොමු විය. 1977 නොවැම්බර මස 15 වන දින එනෙක් පැවති ද්විත්ව විනිමය අනුපාතිකය එක්සත් ජනපද බොලරයට සාපේක්ෂ ව රුපියල් 16ක් වන ලෙස රුපියලේ විනිමය වට්නාකම තීරණය කරන ලදී. මෙය විනිමය අනුපාතිකය එක් දිනක දී සියයට 120කින් අගය පිරිහිමක් වේ. මෙම පාලිත විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය යටතේ රුපියලේ අගය වෙනස් වීමට ඉඩ හරින ලදී. ඒ අනුව, 1976 වසර අවසානයේ වාර්තා වූ එක්සත් ජනපද බොලරයට සාපේක්ෂ ව රුපියලේ විනිමය වට්නාකම රු. 8.83 සිට 1977 වසර අවසානයේ දී රු. 15.56 ක් විය.

සංඛ්‍යා සටහන 1:

තෝරා ගන්නා ලද ආර්ථික දුරකක්වල කාල පරිවිශේෂ සාමාන්‍ය අයයන්¹

මුර්ත ද.දේ.නි. වර්ධනය (%)	වාර්ෂික සාමාන්‍ය දැන්ධමන අනුපාතිකය (%)	අයවැය හිගය (ද.දේ.නි.යෙහි % ලෙස)	ප්‍රාගම ගිණුමේ ගේපය (ද.දේ.නි.යෙහි % ලෙස)
කාලපරිච්ඡය සඳහා සාමාන්‍යය			
1950-1977	3.7	2.9	-4.9
			-1.5

¹ 4-7 දක්වා රුපු සටහන් වල සාරාංශය මෙම සංඛ්‍යා සටහනෙන් තීරුපෙනෙය වේ.

ම උද්ධමන මට්ටමක් වාර්තා කරමින් 1973 දෙසැම්බර මාසය වන විට ශ්‍රී ලංකාව තුළ උද්ධමනය සියයට 14.4 ක් දක්වා ඉහළ ගියේය.

ලොව වෙනත් රටවල ද, බෛවන් වුඩිස් විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය බිඳ වැටීමෙන් පසු ව, සැම මුදල් එකකයක ම අගය එම මුදලේ ජාත්‍යන්තර ඉල්ලුම මගින් තීරණය වන පාවත්ත විනිමය අනුපාතිකයක් යොදා ගැනීම සඳහා ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව යොමු විය. මුදල රන් වැනි වට්නා භාණ්ඩ මත පදනම් වූ පෙර අවධිය හා සසැන විට මෙය නව සාමාන්‍යයක් විය.

1977 වසරේ ආර්ථික ලිහිල්කරණයේ පසු මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව

දේශීය වශයෙන් යොමු වූ දැඩි ප්‍රතිපත්තියක සිට වෙළඳාම සහ ගෙවීම බොහෝ දුරට ලිහිල් වූ නිදහස් ක්‍රමයක් වෙත ගමන් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය සලකුණු

ස්ථාවර විනිමය අනුපාතිකය යටතේ දක්වන ලද රුපියලේ අගය අධි තක්සේරු වීම, විනිමය අනුපාතිකයේ තියුණු අවප්‍රමාණය වීම මගින් සමනය විය. ප්‍රධාන මුදල් වර්ග පැසෙහි වෙනස්වීම්වලට එරහි ව රුපියලේ මුර්ත අගය පවත්වා ගැනීම මගින් රුපියල අවප්‍රමාණය වීම ව්‍යක්තා ගැනීමට උත්සාහ කරන අතර, ප්‍රධාන වශයෙන් මුදලේ අගය වෙළඳපොල ඉල්ලුම සහ සැපයුම මත තීරණය කිරීම සඳහා යම් නමුජිලිත්වයක් ලබා දීමට පාලිත විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය මගින් ඉඩ ලැබේණි.

පාලිත පාවත විනිමය අනුපාතිකයෙන් පසු කාල පරිවිශේෂය

නිදහස් මතධාරී සාර්ථක ආර්ථික විද්‍යාඥයකුගේ දාශ්‍රීකෝණයෙන් ගත් කළ පාලිත පාවත විනිමය අනුපාතිකය හදුන්වා දීම කාලානුරුපී පියවරකි. කෙසේ වෙතත්, විශේෂයෙන්, පෙර දී මෙන් උද්ධමන

අපේක්ෂා කළමනාකරණය සඳහා විනිමය අනුපාතිකය කවදුරටත් යොදා තොගැනීම නිසා මුදල් ප්‍රතිපත්තිය මෙහෙයුමේ දී නව අනියෝග ඇති විය. කඩිනම් මහවැලි යෝජනා ක්‍රමය වැනි පොදු යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය කිරීම සඳහා ප්‍රධාන වශයෙන් සහනදායී විදේශ අරමුදල් මගින් මූල්‍යනය තෙරුණු අතිවිශාල අය වැය හිගයක් පවත්වා ගැනීමට රජයට සිදු වීමත් සමග මහ බැංකුවට නව අනියෝගවලට මූහුණ දීමට සිදු විය. 1978 සහ 1983 අතර කාල පරිවිශේදය තුළ දී වාර්ෂික අයවැයෙහි සාමාන්‍ය හිගය දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙන් සියයට 10.8ක් වූ අතර, 1979 සහ 1983 අතර කාල පරිවිශේදය තුළ විදේශීය ජ්‍යෙෂ්ඨ නිශ්චීම් හිගය දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙන් සියයට 13.3ක වාර්ෂික සාමාන්‍යයක් වාර්තා කළේ ය. 1980 අගෝස්තු මාසයේ දී සියයට 32.5ක ඉහළ ම අගයක් වාර්තා කරමින් 1978 පෙරවාරි සිට 1985 ජනවාරි දක්වා කාලය තුළ දී වාර්ෂික ලක්ෂාමය පදනම මත උද්ධමනයෙහි සාමාන්‍යය සියයට 15.6ක් විය. රාජු හා පෙළද්‍රලික අංශයේ කමිකරුවන් 40,000කට අධික සංඛ්‍යාවකට සිය රැකියාව අනිම් කරමින් 1980 ගණන්වල දී සිදු වූ දැවැන්ත වැඩ වර්ෂනයෙහි ප්‍රධාන හේතුවක් වශයෙන් ඉහළ උද්ධමනය සඳහන් කරනු වටි.

ස්ථාවර විනිමය අනුපාතික ක්‍රමයක් තොමැති තත්ත්වයක් තුළ, ප්‍රධාන හේතුවක් වශයෙන් ඉහළ උද්ධමනය හා උද්ධමන අපේක්ෂා පාලනය සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් නව රාමුවක් හඳුන්වා දීමට උත්සාහ කිරීම අරුමයක් තොවේ.

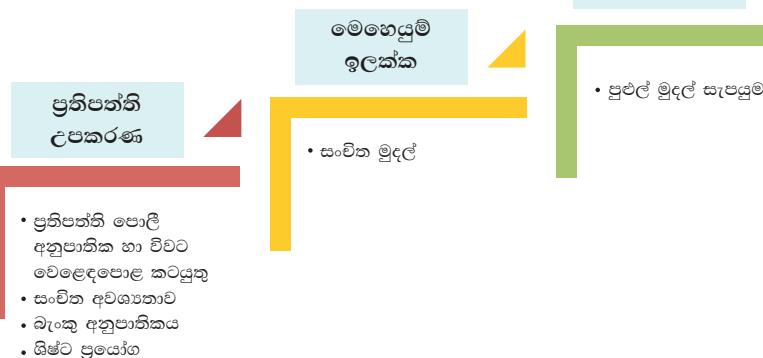
ශ්‍රී ලංකාව තුළ මුදල් සමස්ත ඉලක්ක කිරීමේ ආරම්භය

මහජනයා සතු මුදල් ප්‍රමාණය මගින් පිළිබඳ කෙරෙන මුදල් ප්‍රසාරණය සහ උද්ධමනය අතර

පවතින සම්බන්ධතාව ශ්‍රී ලංකාවේ මහ බැංකුකරණය ආරම්භයේ සිට ම පිළිගැනීමට ලක්ව ඇත. කෙසේ වෙතත්, “අපේක්ෂිත මුදල් ඉලක්ක” පිළිබඳ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකු වාර්ෂික වාර්තාවේ පළමු වරට සඳහන් කර ඇත්තේ 1982 දී ය. 1982 වාර්ෂික වාර්තාවහි දැක්වෙන අන්දමට “1982 සඳහා වූ ජාතික ගාය සැලැස්ම” මුදල් සහ ගාය ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ ව සලකා සකස් කොට ඇත. වරණිය ගාය ප්‍රතිපත්ති උපකරණයක් ලෙස ආර්ථිකයේ විවිධ අංශ අතර පොද්ගලික අංශයේ ගාය භාවිතය ක්‍රමානුකූල කිරීමට එ මගින් උත්සාහ දරා ඇත. මුර්ත වර්ධනය, ඇස්තමේන්තුගත මිල ඉහළ යැමේ අනුපාතය සහ ආර්ථිකයේ මුදල් නිකුත්ව සැලකිල්ලට ගතිමින්, ආර්ථිකයේ මූල්‍යය සහ මුර්ත නිමැවුම් ප්‍රවාහ අතර ස්ථායිතාව පවත්වා ගෙන යැමේ අරමුණින් මෙම සැලසුම තුළ අපේක්ෂිත මුදල් ඉලක්ක ස්ථාපිත කර ඇත. විදේශ අංශයේ වෙනස්කම්වල බලපැමු සහ රජයේ ගාය අවශ්‍යතා සඳහා ඉඩ සැලසීමෙන් අනතුරුව, මුදල් ඉලක්ක, වාණිජ බැංකු විසින් පොද්ගලික අංශයට ලබා දීමට අවකාශ ඇති ගාය මට්ටම බවට පරිවර්තනය කරන ලදී.”

මුදල් සමස්ත ඉලක්කකරණයේ වැදගත් නිර්ණායකයක් වන වාර්ෂික මුදල් වැඩසටහනෙහි ලක්ෂණ මෙමගින් පෙන්නුම් කරයි. අර්ථින් ගිණු විසින් හඳුන්වා දෙනු ලැබූ මුදල් ප්‍රමාණවාදී න්‍යායය මත පදනම් ව, මුදල් වර්ධනය සහ නාමික ආර්ථික වර්ධනය (මුර්ත ආර්ථිකයෙහි සහ උද්ධමනයෙහි එකතුව) අතර සම්බන්ධතාව පැහැදිලි කිරීමට මුදල් සමස්ත ඉලක්කකරණය උත්සාහ කරයි. මෙම රාමුව තුළ, මුදල් ප්‍රතිපත්ති උපකරණ මගින් පළමු ව මුදල් මත බලපැමු කරමින් සමස්ත උද්ධමනය නම් වූ අවසාන අරමුණ මත බලපැමු එල්ල කිරීමට උත්සාහ කෙරෙන හෙයින් ප්‍රාථ්‍යා මුදල් සැපයුම

1 වන රුප සටහන

අවසාන ඉලක්කය

අතරමැදි ප්‍රරෝක්තිය

- ආර්ථික හා මිල ස්ථායිතාව

- ප්‍රාථ්‍යා මුදල් සැපයුම

අතරමදී ඉලක්කයක් ලෙස සැලකේ. මහ බැංකුවට දෙනික වශයෙන් බලපෑම් කළ හැකි හා අධික්ෂණය කළ හැකි සංචිත මුදල්/පදනම් මුදල්, මෙහෙයුම් අරමුණු සඳහා මෙහෙයුම් ඉලක්කය ලෙස සලකන ලදී. මෙහෙයුම් ඉලක්කය සහ අතරමදී ඉලක්කය යන දෙකම මුදල් සමස්ත වන අතර, එය මුදල් ගුණය හරහා එකිනෙකට සම්බන්ධ වී ඇත.

තුමයෙන් විකාශිත විනිමය අනුපාතික තුමය

මුදල් සමස්ත ඉලක්කකරණය ශ්‍රී ලංකාවේ මුදල් ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ රාමුව ලෙස ක්‍රියාත්මක වෙදිදී, විදේශ විනිමය අනුපාතික ක්‍රමයෙහි ද ක්‍රමික පරිවර්තනයක් සිදු විය. විදේශ විනිමය ගනුදෙනු හා සම්බන්ධිත පරාසය කළින් කළට ඉහළ නැංවීමට සිදුවීම තිසා පාලිත පාවත්‍ර විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය පුළුල් වශයෙන් යම් පරාසයක් තුළ රදී පැවතිණි. ගෙවුම් තුළනයේ දක්නට ලැබුණු වර්ධනයන් සහ විනිමය අනුපාතික හැසිරෙන දිගාව කෙරෙහි මහ බැංකුවේ තිරික්ෂණ පදනම් කොට ගෙන විදේශ විනිමය වෙළඳපාල සඳහා මහ බැංකුව මැදිහත් වන ප්‍රමාණය කාලයන් සමග වෙනස් විය.

මහවැලි ව්‍යාපෘතිය තිබේමෙන් පසු පවා මහා පරිමාණයේ තිවාස සහ මාරුග සංවර්ධන වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කිරීම පැවති බොහෝ රුපයන් ඉහළ අයවැය හිගයන්ට අඛණ්ඩ ව මුහුණ දීම හේතුවෙන් විව්‍යා විනිමය අනුපාතිකයක් සමග මුදල් ඉලක්කකරණ රාමුව යටතේ මිල ස්ථායිතාව අත් කර ගැනීම අහියෝගාත්මක විය. මේ අමතර, දෙක ත්‍යතක් පුරා පැවති ජනවාරික ගැටුම හේතුවෙන් ආරක්ෂක වියදීම ඉහළ නැංවීමට පැවති රුපයන්ට සිදු විය. විව්‍යා පරාසයක් තුළ විනිමය අනුපාතික තිරණය වීමේ දී ශ්‍රී ලංකාව සහ වෙළඳ හවුල්කරුවන් අතර උද්ධමනයෙහි පවතින වෙනසින් අවම වශයෙන් කොටසක් හෝ ආවරණය වන පරිදි රුපියල අවප්‍රමාණය කිරීමට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවට සිදු වූ අතර, එය රුපියලේ තරගකාරීන්වය පවත්වාගෙන යැම සඳහා අවශ්‍ය විය. මෙමගින් අපනයන මත වන අනිතකර බලපෑම යම් තාක් දුරකට සමනය වූ නමුදු, ඉහළ අයවැය හිගයන් තුළින් පැන නැගුණු අධික දේශීය ඉල්පූම ගෙවුම් තුළනයෙහි විශාල ජ්‍යෙම හිණුම් හිගයන් සඳහා හේතු වූ අතර, දැඩි අවප්‍රමාණයක් නොමැති ව විව්‍යා පරාසයක් තුළ විනිමය අනුපාතික පවත්වා ගෙන යැම එමගින් අසිරු කටයුත්තක් බවට පත් විය.

2000 වසරේ දී ආනයන වියදීම සැලකිය යුතු ලෙස ඉහළ යැමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, ශ්‍රී ලංකාවේ නිල විදේශීය සංචිත දැඩි ලෙස පහත වැටුණි. විදේශ විනිමය සඳහා වූ ඉල්පූම ඉහළ යැම, විනිමය අනුපාතික මත අති විශාල පිළිනයක් ඇති කළේ ය. පාලිත පාවත්‍ර විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය තුළ දී මෙය විදේශීය සංචිත මත වන පිළිනය ඉහළ නැංවීම සඳහා නිරායාසයෙන් හේතු වේ. පාලිත පාවත්‍ර විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය ආරක්ෂා කර ගැනීම සඳහා මහ බැංකුව විසින් ප්‍රතිපත්ති පොලී අනුපාතික පෙර නො වූ විරි ලෙස වැඩි කළ අතර, එය අසාර්ථක ක්‍රියාදාමයක් මෙන් ම, පිරිවැය අධික අත්හදා බැලීමක් බවට පසු ව ප්‍රත්‍යක්ෂ විය. එසේ ම එය 2001 වසරේ වාර්තා වූ සියයට - 1.5ක ශ්‍රී ලංකා ඉතිහාසයේ මෙතෙක් පැවති එකම සාණ වාර්ෂික ආර්ථික වර්ධන වේගය සඳහා විශාල වශයෙන් හේතු විය.

මෙම තත්ත්වය මහ බැංකුවට සිය විනිමය අනුපාතික ප්‍රතිපත්තිය යැමි සලකා බැලීම සඳහා බලපෑමක් ඇති කළේ ය. දේශීය විදේශ විනිමය වෙළඳපාල තුළ විදේශ විනිමය සඳහා වන ඉල්පූම සහ සැපයුම් මත පදනම් ව විනිමය අනුපාතික තිරණය කිරීමට වාණිජ බැංකු වෙත ඉඩ දීම මගින් 2001 වසරේ ජනවාරි 23 දින මහ බැංකුව විසින් වැදගත් පියවරක් ගනු ලැබේ ය. මෙම පියවරන් සමග, විදේශ විනිමය මිල දී ගැනීමේ සහ විකිණීමේ අනුපාතික දෙනික ව ප්‍රකාශයට පත් කිරීමෙන් මහ බැංකුව වැළකි සිටි අතර, විදේශ විනිමය ගනුදෙනු තිබූහේ සිදු වීමට ඉඩ හරින ලදී. විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය වෙනස්වීම මගින්, පළමු දින තුන තුළ දී රුපියල් 98 සිට රුපියල් 13කින් එක්සත් ජනපද බොලරයට සාපේක්ෂ ව රුපියල අධික ලෙස අවප්‍රමාණය වීමෙන් බලාපොරාත්තු නො වූ තරමේ බලපෑමක් ඇති වූ නමුදු, සාපේක්ෂ වශයෙන් විනිමය අනුපාතිකයේ කඩිනම් ස්ථායිත්වයක් පසු ව දක්නට ලැබුණි.

පාවත්‍ර විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය යටතේ විදේශ විනිමය අනුපාතික ආරක්ෂා කිරීම සඳහා මුදල් ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම තවදුරටත් අවශ්‍ය නො වැවින්, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවට සිය මිල ස්ථායිතා අරමුණ සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා පුමුබන්වය දෙමින් මුදල් ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීමට හැකියාව ලැබුණි. කෙසේ වුවත්, ප්‍රසාරණාත්මක රාජු මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති හේතුවෙන් සමස්ත ඉල්පූම දැඩි ලෙස ඉහළ යන විට, මෙම ක්‍රමය යටතේ මිල ස්ථායිතාව පවත්වා ගෙන යැම දැඩි පිළිනයකට ලක් විය.

එම නිසා, රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රසාරණය කුළුන් දේශීය ඉල්පුම අධික ලෙස ඉහළ ගිය අවස්ථාවල දී, විනිමය අනුපාතික අවප්‍රමාණය වීමෙන් වළක්වා ගැනීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විදේශ විනිමය වෙළඳපොළට මැදිහත් විය. අසිරි අවස්ථාවල දී සාර්ව ආර්ථික ස්ථායිතාව පවත්වා ගෙන යැමි යහපත් අරමුණින් මෙම ක්‍රියාමාර්ගය අනුගමනය කරන ලද නමුත්, සීමිත විදේශීය සංචිතවල සැලකිය යුතු පිරිහිමක් සමගින් විනිමය අනුපාතික විශාල වශයෙන් අවප්‍රමාණය වීම සඳහා දැඩි ලෙස විනිමය අනුපාතික පාලනය කිරීම හේතු වන බව අත්දැකීම්වලින් පෙනී ගොස් ඇත. මැතකාලීන ව 2011/2012 සහ 2015 වර්ෂවල දී එවැනි අත්දැකීම් දක්නට ලැබුණි. 2011/2012 කාල පරිවිශේදය තුළ දී, මහ බැංකුව ගුද්ධ වශයෙන් එක්සත් ජනපද බොලර් බිලියන 4.2ක් වෙළඳපොළට සැපයු අතර, 2015 වසර තුළ දී මහ බැංකුව ගුද්ධ වශයෙන් එක්සත් ජනපද බොලර් බිලියන 3.2ක් වෙළඳපොළට සපයන ලදී. සංචිතවල මෙම සැලකිය යුතු අඩු වීම මධ්‍යයේ පවා රුපියල එක්සත් ජනපද බොලරයට සාර්ථක්ෂ ව 2011/2012 කාල පරිවිශේදය අවසානයේ දී සියයට 13.5කින් සහ 2015 වර්ෂය තුළ දී සියයට 9.0කින් අවප්‍රමාණය විය.

එතැන් සිට, අධි තක්සේරු වූ විනිමය අනුපාතික රෙක ගැනීම සඳහා විදේශීය සංචිත යොදා නො ගන්නා බව මහ බැංකුව විසින් පැහැදිලි ව ප්‍රකාශ කරන ලදී. ඒ වෙනුවට, විදේශීය සංචිත ගොඩ නැංවීමේ අරමුණින් මහ බැංකුව විදේශ විනිමය වෙළඳපොළ වෙත මැදිහත් විය. මෙම අරමුණ වෙනුවෙන් 2017 වසරේ මේ දක්වා මහ බැංකුවට ගුද්ධ වශයෙන් වෙළඳපොළෙන් එක්සත් ජනපද බොලර් බිලියන 1.3 ඉක්මවා මිල දී ගැනීමට භැකි වී ඇති අතර, වසර තුළ රුපියල සීමිත ලෙස අවප්‍රමාණය වීම මගින් ඉහළ නැංවුණු වෙළඳපොළ විශ්වාසය පෙන්වුම් කෙරේ.

මුදල් ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ක්‍රමික නවිකරණය

1990 අවසානය සහ 2000 මුල් කාලය වන විට ශ්‍රී ලංකාවේ මහ බැංකු කටයුතු පිළිබඳ ඉතා කළේපනාකාරී ව යළි සලකා බැලීමේ අවශ්‍යතාවක් ඇති විය. මිල ස්ථායිතාව මහ බැංකුවක ප්‍රමුඛ අරමුණ විය යුතුය යන ජාත්‍යන්තර ව සහ ගාස්ත්‍රීය ක්ෂේත්‍රය තුළ ඇති ජනප්‍රිය මතයට අමතර ව, විදුළු මුදල් ගෙවීම් සහ මුදල් තුවමාරුව වැනි මූල්‍ය නවෝත්පාදන හේතුවෙන් මූල්‍ය පද්ධති ස්ථායිතාව පිළිබඳ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

සිය අදහස් ද ප්‍රාග්‍රහී කොට ඇත. මෙම හේතු සහ මෙම මාත්‍රකාවට පරිඛාහිර වෙනත් හේතු සාධක මත ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව නවිකරණය ක්‍රමවේදයකට යොමු කෙරිණි. එහි ප්‍රතිථලයක් ලෙස, ශ්‍රී ලංකාවේ මහ බැංකුකරණයේ නෙතික පටිපාටිය සහ මෙහෙයුම් ක්‍රියාකාරීත්වය වෙනස් කිරීමට ලක් විය.

නෙතික පද්ධතියෙහි වෙනස්කම් අතර, 2002 වසරේ දී මුදල් නීති පනතෙහි සිදු කරන ලද වෙනස්කම් ප්‍රමුඛ විය. ඒ අනුව, මුදල් නීති පනතට අනුව ආරම්භයේ සිට පැවති ස්ථායිකරණ සහ සංවර්ධන යන අරමුණු මෙන් ම, ශ්‍රී ලංකා රුපියලේ දේශීය අගය හා විදේශීය අගය ආරක්ෂා කර ගැනීම වැනි බහුවිධ අරමුණු තවදුරටත් ක්‍රමවත් කරමින් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ප්‍රධාන අරමුණු, ආර්ථික හා මිල ස්ථායිතාව සහ මූල්‍ය පද්ධති ස්ථායිතාව ලෙස නවිකරණය කරන ලදී.

1977 විවෘත ආර්ථික ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ කාල වකවානුවේ සිට පැවති මුදල් ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දී යොදා ගනු ලැබූ සංප්‍ර පාලන ක්‍රමවලින් ක්‍රමික ව වෙනස් වෙමින් වර්තමානය වන විට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව වෙළඳපොළ පදනම් කර ගත් මුදල් ප්‍රතිපත්ති උපකරණ හා විත කරමින් සිටි. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් අනුපාතික (Repurchase Rate) හා ප්‍රතිවිකුණුම් අනුපාතික (Reverse Repurchase Rate) හඳුන්වා දීම මෙම කාල සීමාව තුළ දී සිදු වූ ප්‍රධානතම වර්ධනයකි. වෙළඳපොළ තුළ ඇති ඉවයිලතාව අවශ්‍යතාවය කර ගැනීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව 1993 දී ප්‍රතිමිලදී ගැනීමේ පහසුකම හඳුන්වා දුන් අතර, වෙළඳපොළට අවශ්‍ය ඉවයිලතාව ලබා දීම සඳහා 1995 දී ප්‍රතිවිකුණුම් පහසුකම් හඳුන්වා දෙනු ලැබේණි. මෙම පොලී අනුපාතික දෙක වෙළඳපොළ තුළ අන්තර බැංකු ඒක්ෂණ පොලී අනුපාතිකවල ඉහළ හා පහළ සීමා ලෙස ක්‍රියාත්මක වේ. 2000 මුල් කාලයේ සිට මෙම ප්‍රතිපත්ති පොලී අනුපාතික කොරීබෝව ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මුදල් ප්‍රතිපත්ති ස්ථායිටරය වෙළඳපොළට දැනුම් දීම සඳහා හා විත කෙරිණි. වර්තමානයේ දී මෙම ප්‍රතිපත්ති පොලී අනුපාතික කොරීබෝව ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ නිත්‍ය තැන්පත පහසුකම් අනුපාතිකය (Standing Deposit Facility Rate) සහ නිත්‍ය ගිය පහසුකම් අනුපාතිකය (Standing Lending Facility Rate) ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ. වෙළඳපොළ ඉවයිලතාව කළමනාකරණය කිරීම එක් දින, කෙරීකාලීන හා දිගුකාලීන ලෙස වෙළඳපොළ පදනම් කර ගත් කාර්යක්ෂම වෙනස්දේසි

තුමයක් මත සිදු කරනු ලබන අතර, එමගින් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මුදල් ප්‍රතිපත්ති ස්ථාවරය සමඟ අනුකූල වන පරිදි වෙළඳපොල් පොලී අනුපාතික හසුරුවෙනු ලැබේ.

මුදල් ප්‍රතිපත්ති විශ්ලේෂණය ගක්තිමත් කිරීම සහ තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියෙහි විනිවිධායක වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා 2001 වසරේ දී මහ බැංකුව විසින් මුදල් ප්‍රතිපත්ති කම්ටුව (Monetary Policy Committee) පිහිටුවේ, මුදල් ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයුම් ක්‍රියාවලියෙහි සිදු වූ ප්‍රධාන මෙහෙයුම් වෙනස්කමක් ලෙස දැක්විය හැකි ය. පුරුව තීවේදිත දින දරුණුනයකට අනුව, මහජනතාව වෙත මුදල් ප්‍රතිපත්ති තීරණ දැනුම් දීම සඳහා අඛණ්ඩ ව පුවත්පත් තීවේදන නිකුත් කිරීම ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් ආරම්භ කරන ලදී. බොහෝ විට මහ බැංකු අධිපතිගේ ප්‍රධානත්වයෙන් සහ මහ බැංකුවේ ජේත්ස්ය නිලධාරීන්ගේ සහභාගිත්වයෙන්, සැම පුවත්පත් තීවේදනයකට ම අනුතරු ව මායා සාකච්ඡාවක් පවත්වනු ලැබේ. මුදල් ප්‍රතිපත්ති සම්පාදන ක්‍රියාවලිය සඳහා පොදුගැලික අංශයේ අදහස් ලබා ගැනීමට, විද්‍යුත්ත්වන්, වෘත්තිකයන් සහ පොදුගැලික අංශයේ තීයෝරිතයන්ගෙන් සැදුම්ලතක් මුදල් ප්‍රතිපත්ති උපදේශන කම්ටුවක් මහ බැංකුව විසින් හඳුන්වා දෙන ලදී. රට අමතර ව, සැම වසරක් ආරම්භයේ දී ම 'මුදල් හා මුල්‍ය අංශයේ පෙර දැක්ම' තුළින් මුදල් සහ මුල්‍ය ප්‍රතිපත්තිවල මැදි කාලීන ඉලක්ක ප්‍රකාශයට පත් කරනු ලැබේ.

දැන්දමනය අඛණ්ඩ ව මාස 105 ක් පුරා තනි අංකයක

කාලානුරුපී ව මුදල් ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයුම් රාමුවේ වෙනස්කම් සිදු වූව ද, විශාල අයවැය හිගය සහ ලිහිල් මුදල් ප්‍රතිපත්ති, පුරුවෝපායික නො වූ මුදල්

ප්‍රතිපත්ති, දේශීය සැපයුමේ තීරන්තරයෙන් සිදු වූ බාධා සහ ජාත්‍යන්තර වෙළඳ භාණ්ඩ මිල ක්මිපන නිසා 2009 වසර වන තුරු ම ශ්‍රී ලංකාවේ අංක දෙකක මට්ටමේ පැවතිණි. 1980 වසරේ පසු ඉහළ ම උද්ධමන අගය වාර්තා කරමින් 2008 වසරේ ජ්‍රීන් මාසයේ දී උද්ධමනය සියලුට 28.2 දක්වා ඉහළ ගියේ ය. මුදල් ඉලක්කකරණ ප්‍රතිපත්ති රාමුව තුළ මෙම තන්ත්වය කළමනාකරණය කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් ඉහළ ප්‍රතිපත්ති පොලී අනුපාතික සමඟ දැඩි ප්‍රමාණාත්මක මුදල් ඉලක්ක පවත්වා ගෙන යන ලද අතර, ප්‍රතිවිකණුම් පහසුකම් ප්‍රවේශය සීමා කිරීමට කටයුතු කෙරිණි. මුදල් ඉලක්කකරණයෙහි වලංගුතාව පෙන්නුම් කරමින් මාස 12ක කාලයක් ඇතුළත මහ බැංකුව විසින් උද්ධමනය ඉහළ ම අගයක සිට ගුනා ආසන්නයට ගෙන එන ලදී. මෙය ශ්‍රී ලංකා ඉතිහාසය තුළ තියුණු ම තීරුදීමනය ලෙස හැඳින්විය හැකි අතර, ජාත්‍යන්තර භාණ්ඩ මිල ගණන් පහළ යැම් ද මේ සඳහා යම් තාක් දුරකට හේතු වී ඇති බව සඳහන් කළ යුතු ය.

කෙසේ වෙතත්, මහ බැංකුවේ අරමුණ වන උද්ධමනය මැද තනි අගයක මට්ටමේ පවත්වා ගෙන යැම්, පැහැදිලි ක්‍රියාමාර්ග සහ සන්නිවේදනය තුළින් සපුරා ගත හැකි වූ අතර, එමගින් ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකය අංක දෙකක උද්ධමනයක් පවතින රටක්ය යන මහජනයා තුළ පැවති අදහස වෙනස් කිරීමට හැකි විය. මෙම ආක්ලපමය වෙනස උද්ධමන අපේක්ෂා වර්ධනය වීම තුළින් පැහැදිලි වේ. 2009 වසරේ පෙබරවාරි මස සිට උද්ධමන මට්ටම තනි අංකයක පැවති අතර, තනි අගයක මට්ටමේ උද්ධමනය මාස 105 ක් පුරා අඛණ්ඩ ව පැවතිම, මැත ඉතිහාසයේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුකරණයේ ජයග්‍රහණයක් ලෙස දැක්විය හැකි ය.

සංඛ්‍යා සටහන 2: තෝරා ගත් ආර්ථික දරුණකවල කාලීන සාමාන්‍යයන්¹

	මුරක ද.දේ.නි. වර්ධනය (%)	වාර්ෂික සාමාන්‍ය උද්ධමන අනුපාතිකය (%)	අයවැය හිගය (ද.දේ.නි.යෙහි % ලෙස)	ඡන්ගම ගිණුමේ ගේජය
				කාල පරිවිෂේදය සඳහා සාමාන්‍යය
1950-1977	3.7	2.9	-4.9	-1.5
1978-2009	5.0	11.6	-9.3	-5.3
2010-2016	6.2	5.3	-6.1	-3.6

¹ 4 - 7 දක්වා රැජුපසටහන්වල සාරාංශය මෙම සංඛ්‍යා සටහනෙන් තීරුප්‍රණය වේ.

මුදල් සමස්ත ඉලක්කකරණයෙහි දුර්වලතා

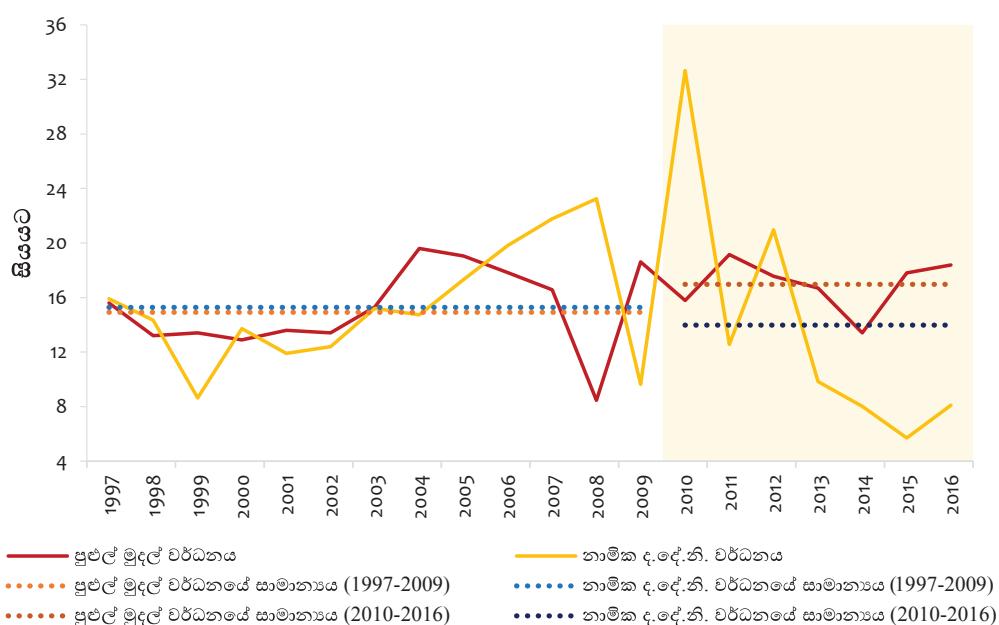
කෙසේ ව්‍යව ද, මාස 105ක් පුරා උද්ධමනය අඛණ්ඩ ව තනි අගයක මට්ටමේ පැවතීම සඳහා මුදල් සමස්ත ඉලක්කවල බලපෑම සීමිත විය. 2009 ජූලි මස සිට 2017 වසරේ සැප්තැම්බර මාසය දක්වා පුළුල් මුදල් සැපයුමේ වාර්ෂික ලක්ෂණය වර්ධනයෙහි සාමාන්‍යය සියලු 17.1ක් විය. එම කාලයේමාව තුළ වාර්ෂික ලක්ෂණය උද්ධමනයෙහි සාමාන්‍යය සියලු 5.2ක් විය. පෙර සඳහන් කළ ගිණුම මුදල් ප්‍රමාණවාදයට අනුව, ඉහත අගයන් දෙකෙහි පරතරය වූ සියලු 11.9 මගින් එම කාල සීමාව තුළ සාමාන්‍ය මුර්ත ආර්ථික වර්ධන වේගය පෙන්වුම් කළ යුතු ය. කෙසේ වෙතත්, මෙම කාල සීමාව තුළ මුර්ත ආර්ථික වර්ධන වේගයෙහි සාමාන්‍යය සියලු 6.0ක් විය. එය වෙතත් අපුරකට පැහැදිලි කළහොත්, පුළුල් මුදල් වර්ධනය සහ මුර්ත ආර්ථික වර්ධන වේගය අතර සියලු 11.1ක පරතරයක් පවතී. සත්‍ය වශයෙන් ම, එය එසේ නො වූණත්, මුදල් ප්‍රමාණවාදයට අනුව මෙම අගය මගින් එම කාලය තුළ සාමාන්‍ය උද්ධමනය නිරුපණය විය යුතු වේ. මූල්‍ය අංශයේ වර්ධනය සහ එහි හැසිරීමේ සිදු විය හැකි

වෙනස්කම හේතුවෙන් මුදල් සංසරණ ප්‍රවේගය හෝ මුදල් ඉල්පුමෙහි ඇති විය හැකි වෙනස්කම සඳහා යම් ගැලපීමක් සිදු කළ ද, මෙම කාලය තුළ ආර්ථිකයේ මුදල් වර්ධනය සමග ආර්ථිකයේ මුර්ත වර්ධනය සහ උද්ධමනය අතර පවතින සම්බන්ධතාව පැහැදිලි කළ නො හැකි ය.

මෙමගින් සනාථ වන කරුණක් නම්, මුදල් සමස්ත ඉලක්කකරණ රාමුවෙහි සාර්ථකත්වය සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වන මිල ස්ථායිතා ඉලක්කය සහ නාමික විව්‍යාය වන මුදල් වර්ධනය අතර පවතින ගක්තිමත් සහ විශ්වාසදායී සම්බන්ධතාව කාලයත් සමග සැලකිය යුතු ලෙස දුර්වල වී ඇති බවයි. මෙම තත්ත්වය ගි ලංකාවට පමණක් සීමා නො වන්නක් වන අතර, කාලයත් සමග අනෙකුත් රටවල ද දක්නට ලැබේ. 1982 වසරේ මුල් කාලයේ දී කැනඩා මහ බැංකු අධිපති ජේර්ල්ඩ් බොයේ (Gerald Bouey) විසින් කරන ලද ප්‍රසිද්ධ ප්‍රකාශයක් වන්නේ “අප විසින් මුදල් සමස්ත අත් නො හරින ලද අතර, මුදල් සමස්ත විසින් අපට අත් හැර ඇති” යන්නයි. බොහෝ දියුණු ආර්ථිකයන් විසින් මැතක දී ක්‍රියාත්මක කරන ලද ප්‍රමාණාත්මක

රුප සටහන 2

නාමික දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙහි වර්ධනය සහ පුළුල් මුදල් වර්ධනය

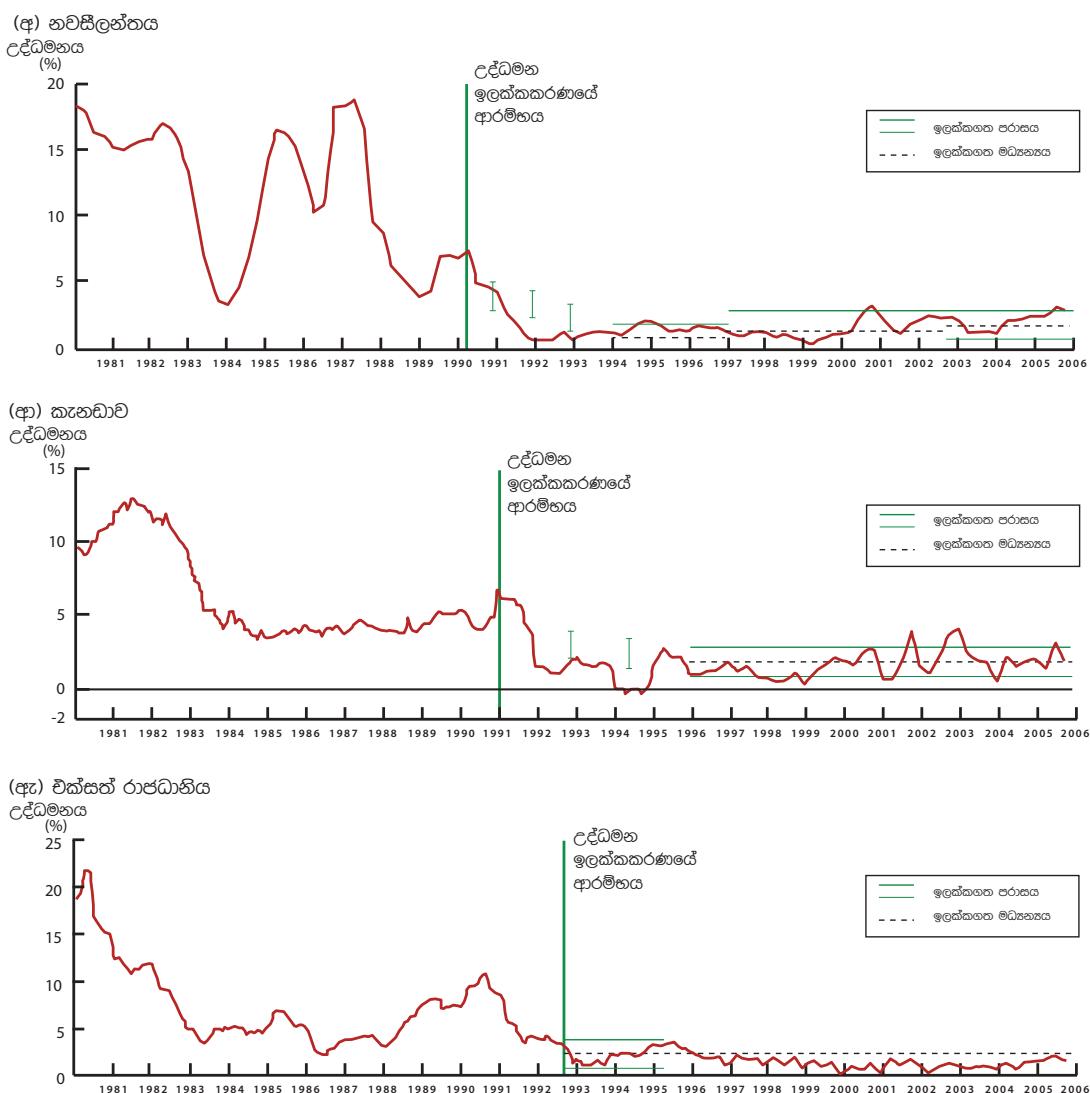
ලිභීල්කරණය (Quantitative Easing) මගින් නැවතත් සනාථ වන්නේ මෙම රටවල් විසින් මහ බැංකු ගේ පත්‍ර සැලකිය යුතු ලෙස ප්‍රසාරණය කිරීම මගින් ආර්ථික වර්ධනය හෝ උද්ධමනය අවශ්‍ය පරිදි ඉහළ නැංවිය නො හැකි බවයි.

නොක්වා මාස 105ක කාලයක් ශ්‍රී ලංකාවේ උද්ධමනය තනි අගයක් මට්ටමේ පවත්වා ගැනීම සඳහා මහ බැංකුවේ අරමුණු යළි යුත් අවධාරණය කරමින් උද්ධමන අපේක්ෂා පාලනය කිරීම සඳහා මහ බැංකුවට ඇති හැකියාවහි ප්‍රතිඵලයක් වය. 2008 - 2009 කාලයේ නිරුද්ධමනය

සමස්ත ඉලක්කකරණය වෙතින් වූ දායකත්වය ඉතා අඩු බව මෙයට පෙර සඳහන් කරන ලදී. ඒ වෙනුවට, මෙය උද්ධමනය මැදි තනි අගයක මට්ටමේ පවත්වා ගැනීම සඳහා වන ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ අරමුණු යළි යුත් අවධාරණය කරමින් උද්ධමන අපේක්ෂා පාලනය කිරීම සඳහා මහ බැංකුවට ඇති හැකියාවහි ප්‍රතිඵලයක් වය. 2008 - 2009 කාලයේ නිරුද්ධමනය

රුප සටහන 3

නවසිලන්තය, කැනඩාව සහ එක්සත් රාජධානීයේ උද්ධමන අනුපාතික සහ උද්ධමන ඉලක්ක (1980 - 2005)

රුප සටහන 1: 1980-2005 අතර කාලය තුළ නවසිලන්තයේ, කැනඩාවේ සහ වික්සත් රාජධානීයේ උද්ධමන අනුපාත සහ උද්ධමන ඉලක්ක

(අ) නවසිලන්තය (ආ) කැනඩාව (ඇ) එක්සත් රාජධානීය

Source: Ben S. Bernanke, Thomas Laubach, Frederic S. Mishkin, and Adam S. Poson, Inflation Targeting; Lessons from the International Experience (Princeton; Princeton University Press, 1999), updates from the same sources, and www.rbnz.govt.nz/statistics/econind/a3/ha3ds.

පැවති විට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ හැසිරීම මූදල් ප්‍රතිපත්තියෙහි විශ්වසනීයත්වය ඉහළ නැංවීමට සමත් වූවා විය හැකි ය. මේ සඳහා වැඩිදියුණු වූ සන්නිවේදන ක්‍රියාකාරකම් ද ප්‍රධාන දායකත්වයක් සැපයී ය. මෙම කාලය තුළ, ඇතැම් අවස්ථාවල අසල්වැසි රටවල් අංක දෙකක මට්ටමේ උද්ධමනයෙන් පිඩා විදිමින් සිට බව කිව යුතු ය. උදාහරණයක් ලෙස, 2014 වන තෙක් උද්ධමනය පාලනය කිරීමට ඉන්දියාවට නො හැකි විය. ජාත්‍යන්තර හාණේ මිල ගණන් ශ්‍රී ලංකාවට හිතකර අයුරින් පැවති බවට කෙනෙකුට තරක කළ හැකි ය. කෙසේ නමුත්, එය හැමවිට ම සත්‍ය කරුණක් නො වූ අතර, 2011 පෙරරාරි සිට 2014 සැප්තැම්බර් මස කාලය තුළ ජාත්‍යන්තර බහිජ තෙල් බැරලයක මිල ගණන් සාමාන්‍යයෙන් එක්සත් ජනපද බොලර් 100ට වඩා ඉහළ අගයක පැවතිණි.

වික්‍රුෂයක් ලෙස උද්ධමන ඉලක්කකරණය : අනෙකුත් රටවලින් උගේ පාඨම්

එම නිසා, විධිමත් ලෙස ප්‍රකාශයට පත් කිරීමකින් තොර ව වූව ද, ලෝකයේ බොහෝ මහ බැංකු මෙන් ම ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව ද මූදල් සමස්ත හෝ විනිමය අනුපාතික මත පදනම් නො වී අපේක්ෂණ සහ විශ්වසනීයත්වය මගින් පාලනය වන මූදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුවක් වෙත යොමු වී ඇත.

පෙර සඳහන් කළ පරිදි ගෝලීය ආර්ථිකය තුළ, අපේක්ෂා සහ විශ්වසනීයත්වය මත පදනම් ව ස්ථාපනය වී ඇති මූදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුවක් ලෙස "උද්ධමන ඉලක්කකරණය" හැදින්වේ. 1990 දී නවසිලන්තය විසින් ප්‍රථම වරට සිය මූදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව ලෙස එය යොදා ගත් අතර, ඉන්පසු ව අනුපිළිවෙළින් කැනඩාව, එක්සත් රාජධානිය, ඔස්ට්‍රේලියාව සහ ස්වේච්ඡය විසින් යොදා ගන්නා ලදී. උද්ධමන ඉලක්කකරණ රාමුවෙහි සාර්ථකත්වයත් සමඟ බොහෝ සංවර්ධන ආර්ථිකයන් මෙන් ම, නැගී එන වෙළඳපොළ ආර්ථිකයන් විසින් ද එම රාමුව යොදා ගන්නා ලදී. මෙම රටවල් පාලනය කළ නො හැකි ඉහළ මට්ටමක පැවති උද්ධමනය අඩු කිරීමට හෝ අඩු හෝ ස්ථාවර මට්ටමක උද්ධමනය පවත්වා ගෙන යැම සඳහා උද්ධමන ඉලක්කකරණ රාමුව යොදා ගන්නා ලදී.

උද්ධමන ඉලක්ක ප්‍රකාශයට පත් කිරීම, ඉදිරි දැක්මකින් යුතු ව මූදල් ප්‍රතිපත්ති කිරණ ගැනීමට ඉවහල් වන උද්ධමන පුරෝකථන උපයෝගී කර ගැනීම සඳහා උපයෝගී කර ගැනු ලබන කාල පරාසය මෙම ක්‍රමවේදයෙහි වැදගත් ලක්ෂණයකි. එම නිසා නමුදිලී උද්ධමන ඉලක්කකරණයේ ඉතා වැදගත් ලක්ෂණයක් වනුයේ උද්ධමන අනුපාතිකය සාමාන්‍ය වශයෙන් ඉලක්කගත මට්ටමේ පවතිනු ඇති බවත් සැම මසක දී ම ඉලක්කගත මට්ටමේ නො පැවතීමට ඉඩ ඇති බවත් ය.

උද්ධමන ඉලක්කකරණ රාමුවක ලක්ෂණ වේ. ස්වේච්ඡ ජාතික අර්ථභාස්තුයුදෙකු වන සහ ස්වේච්ඡ මහ බැංකුවෙහි (Riksbank) නියෝජන අධිපති දැරූ ලාස් ස්වේච්ඡන්ට (Lars Svensson) අනුව, මෙම ප්‍රතිපත්ති රාමුව උද්ධමන අපේක්ෂා ස්ථාලයායි ලෙස පාලනය කිරීමට හේතු වන මිල ස්ථායිතාව සඳහා වන නෙතික බලය ස්වාධීනත්වය හා මහ බැංකුවේ වගේම යන ලක්ෂණ තුනෙන් සමන්විත වේ.

ප්‍රායෝගික වශයෙන්, උද්ධමන ඉලක්කකරණය දැඩි වශයෙන් නො ව නමුදිලී ලෙස ක්‍රියාත්මක වේ. ස්වේච්ඡන්ට අනුව, නමුදිලී උද්ධමන ඉලක්කකරණය (Flexible Inflation Targeting, FIT) යනුවෙන් අදහස් වන්නේ, උද්ධමන ඉලක්කයක් ආසන්නයේ උද්ධමනය මෙන් ම, මූර්ත ආර්ථිකය ද ස්ථායි කිරීම වන අතර, දැඩි උද්ධමන ඉලක්කකරණයේ ද සිදු වන්නේ මූර්ත ආර්ථිකය පිළිබඳ ව එතරම් සැලකිලිමත් නො වී නුදෙක් උද්ධමනය පමණක් ස්ථායි කිරීමට උත්සාහ උද්ධමන ආර්ථිකය ද ස්ථායි කිරීමට උත්සාහ දරයි. ප්‍රතිපත්ති මගින් මූර්ත ආර්ථිකය මත ඇති කරනු ලබන අහිතකර බලපැමි අවම කිරීමට හේතු වන පරිදි උද්ධමන ඉලක්ක අගා කර ගැනීම සඳහා උපයෝගී කර ගැනු ලබන කාල පරාසය මෙම ක්‍රමවේදයෙහි වැදගත් ලක්ෂණයකි. එම නිසා නමුදිලී උද්ධමන ඉලක්කකරණයේ ඉතා වැදගත් ලක්ෂණයක් වනුයේ උද්ධමන අනුපාතිකය සාමාන්‍ය වශයෙන් ඉලක්කගත මට්ටමේ පවතිනු ඇති බවත් සැම මසක දී ම ඉලක්කගත මට්ටමේ නො පැවතීමට ඉඩ ඇති බවත් ය.

උද්ධමන ඉලක්කකරණයේ වැදගත් ප්‍රතිලාභයක් වනුයේ සාමාන්‍ය මහජනතාවට එය අදාළ කිරීමට ඇති පහසුවයි. උද්ධමනය පිළිබඳ ව මහජනතාව විසින් භෞදින් අවබෝධ කර ගත් පසු උද්ධමනය පාලනය කිරීමෙහිලා උද්ධමන පුරෝකථන ඉතා වැදගත් විව්‍යුත්‍යක් වනු ඇති අතර, එය මහජනතාව වෙත සන්නිවේදනය කිරීමත් සමඟ මහ බැංකුව සහ මහජනතාව අතර උද්ධමනය පිළිබඳ ව පවතින තොරතුරු පරතරය මග හරවා ගැනීමට හැකියාව පවතී. අවබෝධයක් නොමැති මූදල් ඉලක්ක වෙනුවට, එවැනි

සාර්ථක ඉලක්කයක් දැනුම් දීම විනිවිදභාවය සහ වගවීම ඉහළ නංවා ගැනීමට ඉවහල් වන අතර, ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ මතා අවබෝධයක් මහජනතාවට ලබා ගැනීමට එමගින් හැකි වේ.

ජාත්‍යන්තර අත්දැකීම් මගින් පිළිබඳ වන කරුණක් නම්, උද්ධමන ඉලක්කකරණය යොදා ගැනීම සඳහා රටක් විසින් විවිධ වූ පුරුෂ අවශ්‍යතා, විශේෂයෙන් ම නීති රාමුව සහ ආයතනික සැකැස්ම ආදි අවශ්‍යතා රසක් සපුරාලිය යුතු බවයි. මේ අවශ්‍යතා අතරට මහ බැංකුවේ ස්වාධීනත්වය සහ මිල ස්ථායිතාව පළා කර ගැනීම සඳහා වන ගක්තිමත් බලතල පැවතීම, රාජ්‍ය මූල්‍ය ආධිපත්‍යයෙන් තොර වූ ගක්තිමත් රාජ්‍ය මූල්‍ය තත්ත්වය, නමුහිලි විනිමය අනුපාතික ක්‍රමයක් පැවතීම, දියුණු මූල්‍ය පද්ධතියක් පැවතීම, උද්ධමන පුරෝෂකරණය කිරීම සඳහා වන දියුණු වූ තාක්ෂණික කුසලතා සහ මහ බැංකුවේ විශ්වසනීයත්වය සහ වගවීම ඉහළ තැබීම සඳහා වන පැහැදිලි ප්‍රතිපත්ති යනාදිය ඇතුළත් ය. රාජ්‍ය මූල්‍ය ආධිපත්‍යය සැලකු කළ, විශේෂයෙන් ම ශ්‍රී ලංකාවේ දක්නට ලැබෙන රාජ්‍ය සුරක්මීපත් වෙතදේකි සඳහා දායක වීම සහ අත්තිකාරම ගිණුමක් හරහා රජය වෙත පොලී රහිත ගෙය ලබා දීම වැනි රාජ්‍ය මූල්‍ය හිගය මූල්‍යනය කිරීම තැබූත්වීම සඳහා වන යාන්ත්‍රණය අනෙකුත් රටවල් විසින් වැඩිදියුණු කර ඇත. ඒ වෙනුවට මූදල් තත්ත්වය මත අවශ්‍ය විවෙක බලපෑම් ඇති කිරීම හැකි පරිදි ද්විතීයික වෙළඳපොලෙන් රාජ්‍ය සුරක්මීපත් මිලට ගැනීම සඳහා එම මහ බැංකු යොමු වී ඇත.

නමුහිලි උද්ධමන ඉලක්කකරණය සඳහා වූ ගෙන් මග: වර්තමාන තත්ත්වය

දියුණු සහ තැගී එන වෙළඳපොල ආර්ථික නමුහිලි උද්ධමන ඉලක්කකරණයෙන් ලද සාර්ථකත්වය සැලකිල්ලට ගතිමත්, මැදිකාලීන ව යොදා ගත හැකි සුදුසු ම මූදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව ලෙස නමුහිලි උද්ධමන ඉලක්කකරණ රාමුව ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් සලකනු ලැබේ. නමුහිලි උද්ධමන ඉලක්කකරණ රාමුව වෙත මැදිකාලීන ව යොමු වීම සඳහා පසුගිය වසර කිහිපය තුළ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව සහ රජය විසින් පුරුෂ අවශ්‍යතා කිහිපයක් සම්පූර්ණ කර ඇත.

අන්තර්කාලීන පියවරක් ලෙස, මේ වන විට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව සිය මූදල් ප්‍රතිපත්තිය, මූදල් සමස්ත ඉලක්කකරණය සහ නමුහිලි උද්ධමන

ඉලක්කකරණය යන උපාය මාර්ග දෙකෙහි ම ලක්ෂණ සහිත ව වැඩිදියුණු කළ මූදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුවක් යටතේ ක්‍රියාත්මක කරයි. මෙම වැඩිදියුණු කළ මූදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව යටතේ, වර්ධන අරමුණුවලට සහ විනිමය අනුපාතික කළමනාකරණයේ නමුහිලින්වයට සහය දෙන අතර ම, මැදිකාලීන ව උද්ධමනය මැදි තනි අයයක පවත්වා ගැනීමට මහ බැංකුව අරමුණු කරයි. මෙහි ද මූදල් සමස්ත සඳහා ඉලක්ක ප්‍රසිද්ධ නො කළ ද, මූදල් ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා ඉවහල් වන අතරමදී දරුක විව්‍යාලු ලෙස පුළුල් මූදල් සමස්ත කටයුත් කරනු ඇත. තවද, මේ වන විට මහ බැංකුව විසින් සිය මෙහෙයුම් ඉලක්කය ලෙස සංවිත මූදල් වෙනුවට බරිත සාමාන්‍ය ඒක්ෂණ මූදල් අනුපාතිකය සහ විවට වෙළඳපොල කටයුතු වැනි වෙළඳපොල මත පදනම් වූ ප්‍රතිපත්ති උපකරණ මත වැඩි වශයෙන් විශ්වාසය තබා ඇත.

නමුහිලි උද්ධමන ඉලක්කකරණය සාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා උද්ධමන සහ අනෙකුත් මූලික විව්‍යාලුයන්ගේ නිවැරදි පුරෝෂකරණ අවශ්‍ය බැවින්, මේ වන විට ආර්ථික පුරෝෂකරණ හැකියාවන් වැඩිදියුණු කිරීමට අවශ්‍ය කටයුතු මහ බැංකුව සිදු කරමින් සිටියි. තාක්ෂණික යටතෙහි පහසුකම් ගොඩ තැබීම සඳහා වන වැදගත් පියවරක් ලෙස ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලේ සහය ඇති ව කෙටිකාලීන පුරෝෂකරණ ආකෘති සහ මැදිකාලීන ගතික අනුමානික පොදු සම්බුද්ධතා (Dynamic Stochastic General Equilibrium) ආකෘති යනාදිය හාවිත කරමින්, ව්‍යුහාත්මක ආකෘති මත පදනම් වූ පුරෝෂකරණ සහ ප්‍රතිපත්ති විශ්වෙළා පද්ධතියක් (Forecasting and Policy Analysis System - FPAS) සකස් කොට ඇත. මේ වන විට මෙම පද්ධතිය ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මූදල් ප්‍රතිපත්ති සම්පාදන ක්‍රියාවලිය සඳහා යොදා ගතිමත් පවතී. වඩාත් පුළුල් සාර්ථක ආර්ථික විශ්වෙළා පියවරක් සඳහා තාක්ෂණික කාර්ය මණ්ඩලයට ප්‍රමාණවත් කාලයක් ලබා දීම සඳහා උද්ධමන ඉලක්කකරණ රටවල දක්නට හැකි විශිෂ්ට පරිවෙන් අනුගමනය කරමින්, මූදල් ප්‍රතිපත්ති කම්ටුවේ රස්වීම් සංඛ්‍යාව ද වසරකට 8 දක්වා අඩු කර ඇත.

මැදිකාලීන ව නමුහිලි උද්ධමන ඉලක්කකරණ හඳුන්වා දීම සඳහා මැතික දී සිදු කරන ලද අනෙකුත් ප්‍රතිපත්ති වෙනස් කිරීම ද මගින් පිටුවහලක් ලබාදෙනු ඇතැළ සි අපේක්ෂා කෙරේ. මැත කාලය තුළ විශේෂ විනිමය වෙළඳපොල වෙත මැදිහත් වීම සීමා කරමින්, ශ්‍රී

ලංකා මහ බැංකුව විසින් වෙළඳපොල මූලික කරගත් විදේශ විනිමය ප්‍රතිපත්තියක් අනුගමනය කරන ලදී. විශේෂයෙන් විදේශ විනිමය අනුපාතික කෙරෙහි අවම බලපෑමක් වන පරිදි විදේශ සංවිත රස් කිරීම සිදු කර ඇත. ඒ අතර ම, අහිසෝගාත්මක දේශීය සහ විදේශීය වෙළඳපොල තත්ත්වයන්ට ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව පිළිබැඳු කරමින් මූල්‍ය පද්ධතිය අඛණ්ඩ ව ප්‍රසාරණය වී ඇත. බාසල් III නියාමන රාමුව ක්‍රියාවට නැංවීමෙන් මූල්‍ය පද්ධතියේ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව තවදුරටත් වර්ධනය වනු ඇත.

රාජ්‍ය සුරක්ෂිත ප්‍රසාද එලදා අනුපාතික, මැදි හා දිගුකාලීන පොලී අනුපාතික සඳහා මග පෙන්වීමක් සපයන බැවින්, වඩාත් පුළුල් සහ ද්‍රව්‍යීල රාජ්‍ය සුරක්ෂිත වෙළඳපොලක් පැවතීම මූලික අවශ්‍යතාවක් වන අතර, එය ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ප්‍රතිපත්ති අනුපාතික සංඡා වෙළඳපොල පොලී අනුපාතික වෙත වඩා සුම්ව ලෙස සම්පූෂ්ඨය කිරීම සඳහා වැදගත් වේ. මැතක දී හඳුන්වා දෙන ලද වඩාත් ක්‍රමානුකූලනා විනිවිද්‍යාවයක් යුතු හාස්ථාරබැඳුම්කර වෙන්දේසී පද්ධතිය මගින් රජයේ සුරක්ෂිත ප්‍රසාද එලදා අනුපාතික තීවු ලෙස විවෘතය වීම අවම කිරීමට පමණක් තොට, මහ බැංකු ප්‍රතිපත්ති පොලී අනුපාතික සහ වෙළඳපොල පොලී අනුපාතික අතර පෙර පැවති විකාතිතා අවම කිරීමට හේතු විය. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් ප්‍රාථමික වෙන්දේසීයේ දී හාස්ථාර බිල්පත් මිලදී ගැනීම හරහා සිදු කෙරෙන අයවැය හිගය මූල්‍යනය කිරීම අවම කිරීම සඳහා මෙම ක්‍රමය උපකාරී විය. උදාහරණයක් ලෙස, නව පද්ධතිය මගින් පොලී අනුපාතිකවල අහිතකර අස්ථාවරතා ඇති තොට කොට වෙන්දේසී පද්ධතිය තුළින් පූර්ණ වෙළඳපොල දායකත්වයක් ලබා දෙන බැවින්, 2016 වසර අවසානයේ දී රුපියල් බිලියන 300කට වඩා ඉහළ පැවති මහ බැංකුව සතු හාස්ථාර බිල්පත් ප්‍රමාණය 2017 වසරේ මේ වන විට රුපියල් බිලියන 30ක් පමණ දක්වා සැලකිය යුතු ලෙස අඩු වී ඇත. වගකීම් කළමනාකරණ පනත (Liability Management Act) මගින් ඉදිරි වර්ෂයේ වියදම් පියවා ගැනීම සඳහා ආරක්ෂණ අරමුදලක් පවත්වා ගැනීමට මහා හාස්ථාරය ඉඩ සලසනු ඇති අතර, මුදල් නිති පනතේ වර්තමාන ප්‍රතිපාදනවලට අනුව සැම වසරක ම ආරම්භයේ දී හාස්ථාරයට අත්තිකාරම් සැපයීම සඳහා මහ බැංකුවට කටයුතු කිරීමට සිදු තොට වනු ඇත. මෙම සඳහා රජය විසින් තොටික සහ මෙහෙයුම් වෙනස්කම් අවශ්‍ය පරිදි ක්‍රියාවට තාවත් ඇත.

ප්‍රතිපත්තිය රාජ්‍ය මූල්‍ය ආධිපත්‍යයෙන් බැහැර කෙරෙනු ඇත. මෙම ප්‍රතිසංස්කරණ, මහ බැංකුවට සිය මූලික අරමුණ වන මිල ස්ථායිතාව සාක්ෂාත් කර ගැනීමට උපකාරී වන අතර, මහ බැංකුව සහ හාස්ථාරය යන දෙංගයට ම වාසිදායක වාතාවරණයක් නිර්මාණය කරනු ඇතැයි ප්‍රාථමික සාක්ෂාත් වෙළඳපොලක් හරහා තරගකාරී මිල ගණන් යටතේ අවම පිරිවැයක් දරමින් අරමුදල් රස් කිරීමට හාස්ථාරයට ඉඩ සැලසනු ඇත.

අනාගත දැක්ම: නව මූදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව ලෙස නම්භේදී උද්ධමන ඉලක්කකරණය

2017 ජනවාරි මාසයේ දී ප්‍රකාශයට පත් කරන ලද “2017 සහ ඉදිරිය සඳහා මුදල් සහ මූල්‍ය අංශයේ ප්‍රතිපත්ති” පෙර දැක්ම මගින් මැදිකාලීන වශයෙන් නව මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව ලෙස නම්භේදී උද්ධමන ඉලක්කකරණය උපයෙකී කර ගැනීමට අදහස් කරන බව ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව යළින් ප්‍රකාශ කළේ ය. රජය විසින් මෙම ක්‍රියාමාරුගය අනුමත කරන ලද අතර, මැතක දී ප්‍රකාශයට පත් කළ “2025 දැක්ම” ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශනයෙහි මෙසේ සටහන් කොට ඇත. “මැදිකාලයේ සිට දිගු කාලය දක්වා මිල ස්ථායිතාව පළාතා කර ගැනීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව නම්භේදී උද්ධමන ඉලක්කකරණ රාමුවක් ස්ථාපනය කිරීම සඳහා කටයුතු කරනු ඇත. ආර්ථික ක්‍රියාකාරීත්වයට සහාය වන අතර, අඛණ්ඩ ව අඩු උද්ධමන මට්ටමක් පවත්වා ගැනීම ඔවුන්ගේ අරමුණ වනු ඇත. මේ සඳහා රජය විසින් තොටික සහ මෙහෙයුම් වෙනස්කම් අවශ්‍ය පරිදි ක්‍රියාවට තාවත් ඇති අරක්ෂණ දී කැඩිනමින් සපුරාලීමට කටයුතු කිරීම අවශ්‍ය වේ.”

මුදල් ප්‍රතිපත්තිය මෙහෙයුවේ ඉදිරි මාවත නම්භේදී උද්ධමන ඉලක්කකරණය ලෙසට මහ බැංකුව හා රජය ප්‍රතිපත්තිය වශයෙන් එකත වී ඇති බව, අපගේ සතුවට කරණක් වන අතර ම, 2020 වසර වන විට නම්භේදී උද්ධමන ඉලක්කකරණය සම්පූර්ණයෙන් ම ක්‍රියාත්මක කිරීමට නම් උද්ධමන ඉලක්කකරණයෙහි සාර්ථකත්වයට අදාළ ව අනෙකුත් පූර්ව අවශ්‍යතා ද කැඩිනමින් සපුරාලීමට කටයුතු කිරීම අවශ්‍ය වේ.

නම්භේදී උද්ධමන ඉලක්කකරණය හඳුන්වා දීම වඩාත් පහසු කිරීම්, මුදල් ප්‍රතිපත්ති අරමුණු නැවත විග්‍රහ කිරීම්, මහ බැංකු අරමුදල් මගින් අයවැය හිගය මූල්‍යනය කිරීම වළක්වා ගැනීමත් සහ මහ බැංකුවේ

ස්වාධීනත්වය හා විශ්වසනීයත්වය සුරක්මන් සඳහා මුදල් නීති පනතෙහි වඩාත් ප්‍රාථමික සංශෝධන සිදු කිරීම ද අපේක්ෂා කෙරේ. මෙම සංශෝධන මගින් මුදල් ප්‍රතිපත්ති තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය ද තවදුරටත් විධිමත් කිරීමට අපේක්ෂා කෙරේ.

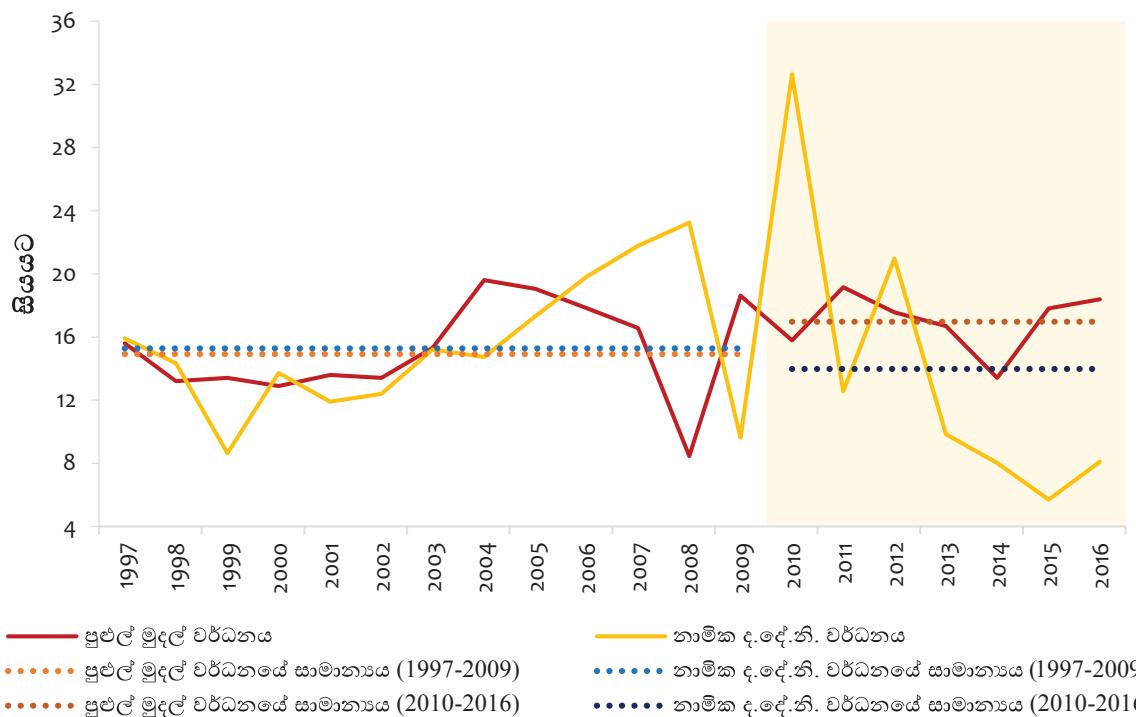
මහ බැංකුව තුළ තාක්ෂණික ප්‍රරෝධකථන සහ විශ්ලේෂණත්මක හැකියාවන් වැඩිදියුණු කිරීම අඛණ්ඩ ව සිදු කෙරෙන අතර, 2020 වසර වන විට, පරිපුරුණ උද්ධමන වාර්තාවක් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම ආරම්භ වනු ඇත. මෙම උද්ධමන වාර්තා මගින් උද්ධමන වර්ධනයන්, උද්ධමන අපේක්ෂා, උද්ධමනය සහ අනෙකුත් මූලික සාර්ථක ආර්ථික විවෘත සඳහා ප්‍රරෝධකථන, එම ප්‍රරෝධකථන සඳහා පාදක වූ උපකළුපන, ඉලක්කගත අගයන්ගෙන් සැබැඳු උද්ධමනය අපාගමනය වීමට හේතු සාධක සහ එවැනි අපාගමනය සඳහා ප්‍රතිකර්ම පැහැදිලි කරනු ඇත. එවන් විනිවේදනාවය සහ වගකීම,

මහ බැංකුවේ විශ්වසනීයත්වයට සහ වඩාත් ස්ථාවර උද්ධමන අපේක්ෂා වැඩිදියුණු කිරීමට හේතු වන අතර, ආර්ථිකයේ ස්ථාවරාවය ඉහළ යැම ඉහළ ආර්ථික වර්ධනයක් සහ ශ්‍රී ලංකාවේ ජාත්‍යන්තර තරගකාරීත්වය ඉහළ නැංවීමට රැකුලක් වනු ඇත.

මෙම අතර, මූල්‍ය විනය සහ ගක්තිමත් රාජ්‍ය මූල්‍ය තත්ත්වයක් පවත්වා ගැනීම සඳහා රජයේ අඛණ්ඩ කැපවීම, සාර්ථක නමුෂගිලි උද්ධමන ඉලක්කකරණයක් පවත්වා ගැනීම සඳහා ප්‍රධාන සාධකයක් වේ. එ බැවින්, වසර 2020 වන විට රාජ්‍ය තේ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙහි ප්‍රතිශතයක් ලෙස සියලු 70 දක්වා අඩු කිරීමටත්, අයවැය හිගය දැඟ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙහි ප්‍රතිශතයක් ලෙස සියලු 3.5 දක්වා සීමා කිරීමටත් රජය විසින් දරනු ලබන ප්‍රයත්ත්වය සඳහා මහ බැංකුව රජයට අඛණ්ඩ ව සහාය රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම්) පනත [Fiscal Management (Responsibility) Act]

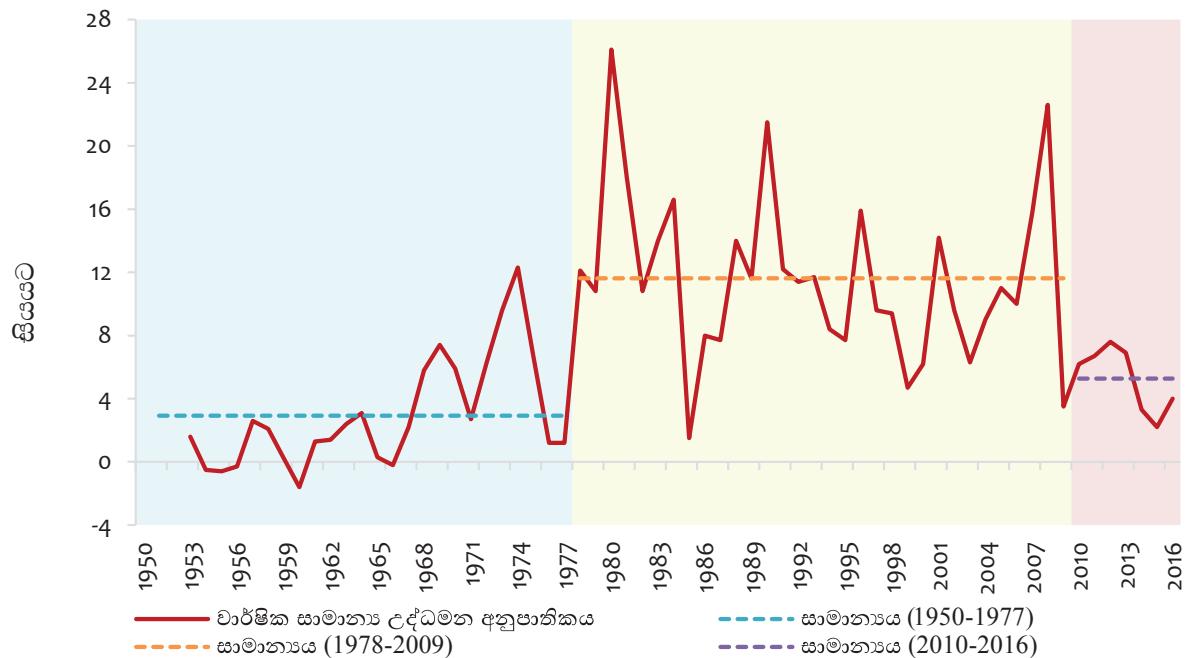
රුප සටහන

මුදල දෙශීය නිෂ්පාදිතයෙහි වර්ධනය

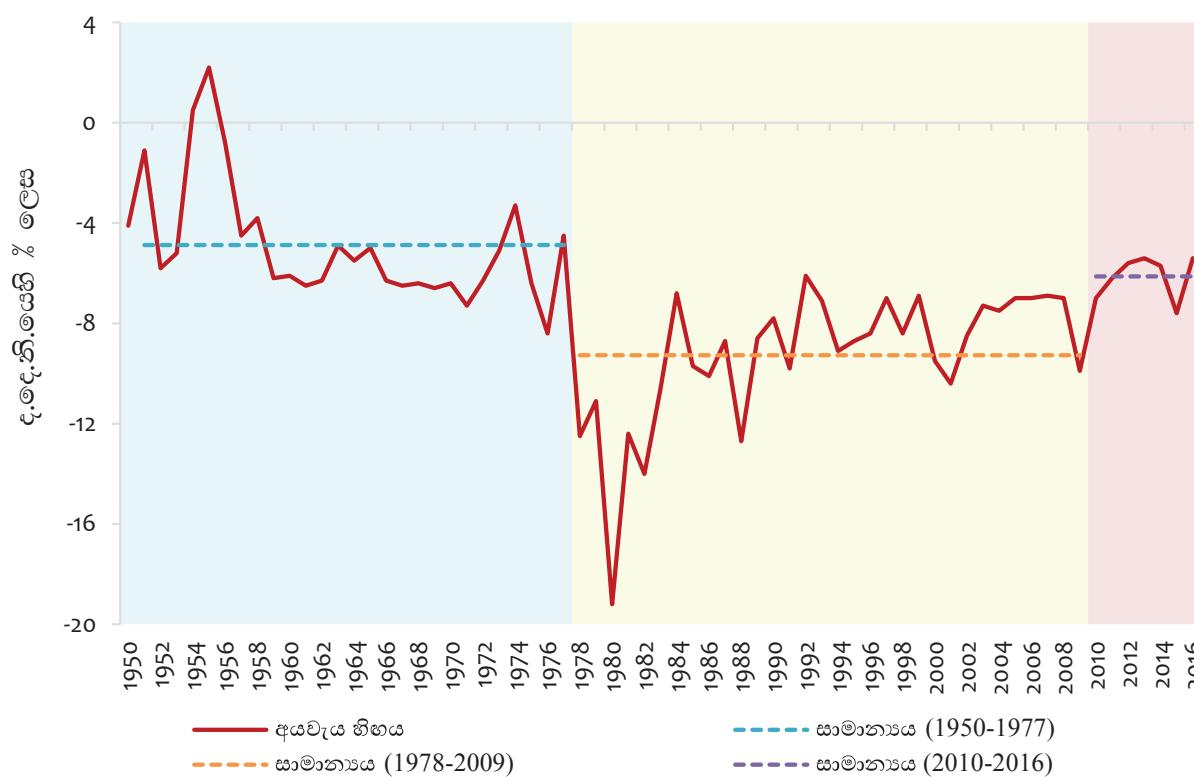

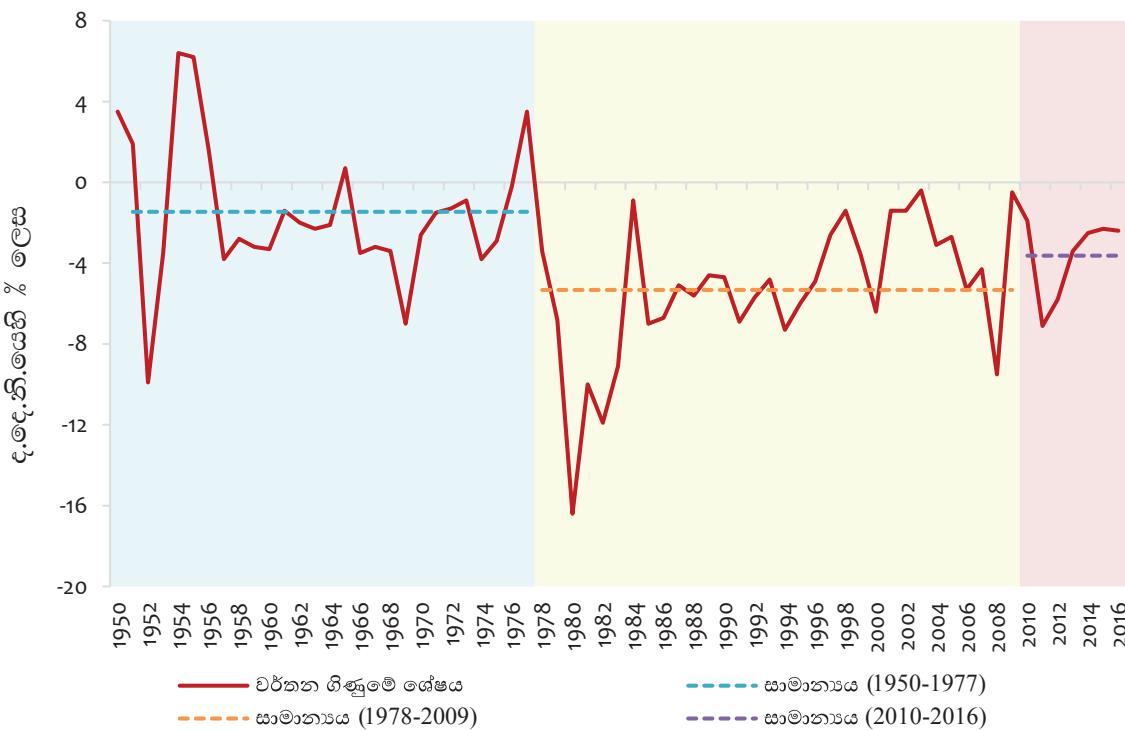
රුප සටහන 5: වාර්ෂික සාමාන්‍ය උද්ධමන අනුපාතිකය

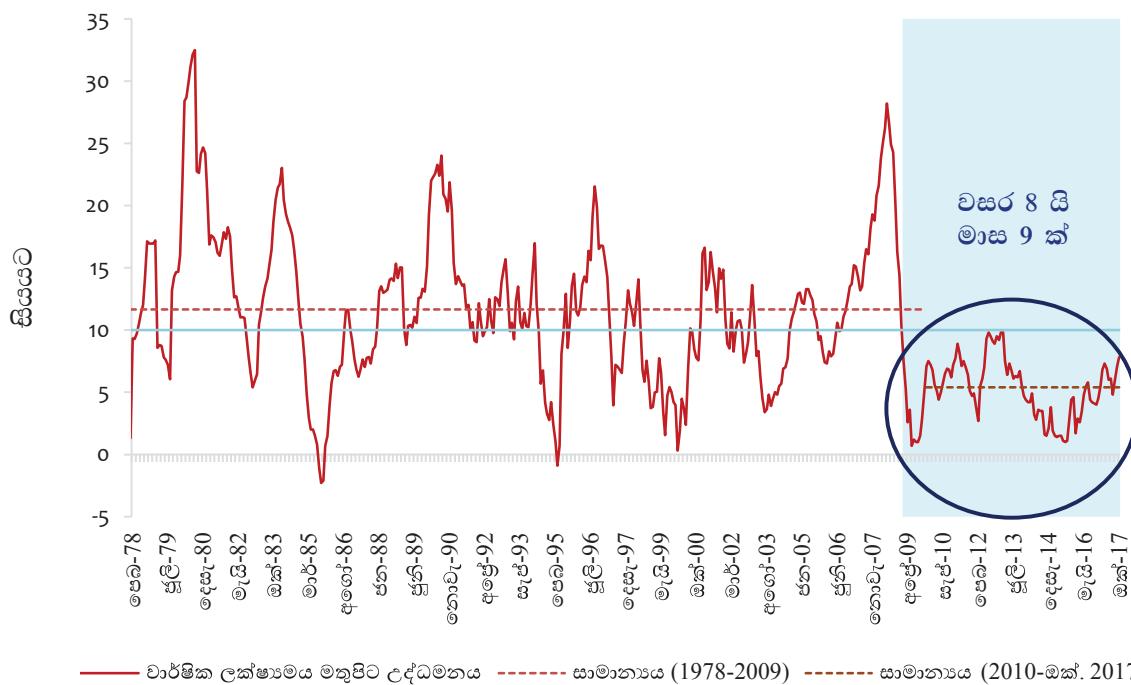
රුපසටහන 6: අයවැය හිගය

රුප සටහන 7: ජ්‍යෙෂ්ඨ ගිණුමේ ගේෂය

රුප සටහන 8: වාර්ෂික ලක්ෂණය උද්ධමනය (කො.පා.මි.ද. මත පදනම්ව)

ගක්තිමත් කිරීමේ රජයේ ප්‍රතිපත්තිය, මේ සම්බන්ධයෙන් වන ඉහළ දිරිගැනීමේ වනු ඇත.

අවසාන වගයෙන්, නැවතන් බඩු ලංකා මහ බැංකුවේ ආරම්භය කරා ගෙන යැමෙට මම කැමැත්තෙමි. 1949 දී ගී ලංකා මහ බැංකුවේ තිරමාත්, ජෝන් එක්ස්ටර මහතා විසින් රචිත “Report on the Establishment of a Central Bank of Ceylon” වාර්තාවේ මෙසේ සඳහන් වී ඇත.

“මහ බැංකුව පිහිටුවේමට ලංකා රජය ගත් තීරණය, ලංකා පුරවැසියන්ගේ අභිවෘද්ධිය සඳහාම මුවකි. ඉතා පැහැදිලි ව ම කුළු පෙනෙන එක් ක්‍රියාමාර්ගයක් නම්, මහ බැංකුව මගින් පාලනය වන ස්වාධීන මුදල් පද්ධතියක් ස්ථාපනය කිරීම මගින්, මේ වසර එකඟමාරකට පෙර අත්පත් කරගත් දේශපාලන තිදහසට සම්ගාමී ව සැබැඳූ ආර්ථික තිදහසක් අත්පත් කර ගැනීමේ සිය අභිප්‍රාය රජය විසින් පුද්ගලය කර තිබේ. මෙම වාර්තාවේ කාර්ය භාරය වන්නේ මනා තිපුණතා සහ එහි කළමනාකරණය පිළිබඳ අවබෝධයක් ඇති මහ බැංකුවක් පිහිටුවේම මගින් ලංකාවේ කිසිදාක පෙර නො වූ පරිදි, මානව හා හොඨික සම්පත් පුරුෂ වගයෙන් භාවිත කිරීම හා සැමගේ ජ්වන තත්ත්වය ඉහළ නැංවීම සඳහා වන වඩාත් හිතකර මුදල් තත්ත්වයක් රට තුළ ඇති කිරීමයි.” ඉතිහාසය මේ පෙර අප විනිශ්චය කර ඇති අනාගතයේදී දී අපට විනිශ්චය කිරීම බවට හාරයි.

ආක්‍රිත ග්‍රන්ථී:

Bernanke Ben S. and Michael Woodford (eds), The Inflation Targeting Debate. Cambridge Massachusetts: National Bureau of Economic Research Studies in Business Cycles, 2005.

Bernanke, Ben S., Thomas Laubach, Frederic S. Mishkin, and Adam S. Posen (eds), Inflation Targeting. Princeton: Princeton University Press, 2001.

Blinder, Alan, Central Banking in Theory and Practice, Cambridge Massachusetts: The MIT Press, 1996.

Central Bank of Sri Lanka, 40th Anniversary Commemorative Volume of the Central Bank of Sri Lanka, 1950-1990. Colombo: Central Bank of Sri Lanka, 1990.

Central Bank of Sri Lanka, 60th Anniversary Commemorative Volume of the Central Bank of Sri Lanka, 1950-2010. Colombo: Central Bank of Sri Lanka, 2011.

Central Bank of Sri Lanka, Annual Report. Various Years.

Central Bank of Sri Lanka, Road Map: Monetary and Financial Sector Policies, Various years.

Colombage, Sirimevan, The Political Economy of Central Banking in Sri Lanka. Prof. H. A. de S. Gunasekera Memorial Oration, University of Peradeniya, October 2017.

Government of Ceylon, Sessional Paper XIV: Report on the Establishment of a Central Bank for Ceylon (Exter Report). 1949.

Government of Sri Lanka, Vision 2025: A Country Enriched. 2017.

Gunasekera, H.A. de S., From Dependent Currency to Central Banking in Ceylon: An Analysis of Monetary Experience, 1825-1957. London: G. Bell and Sons, Ltd., 1962.

Irwin, Neil, The Alchemists: Three Central Bankers and a World on Fire. New York: Penguin Group, 2014.

Ito, Takatoshi, and Andrew K. Rose, Monetary Policy under Very Low Inflation in the Pacific Rim, NBER-EASE, Volume 15, Chicago: University of Chicago Press, 2006.

Karunatalake, H.N.S., Fifty Years of Central Banking in Sri Lanka: 1950-2000. Colombo: Centre for Demographic and Socio Economic Studies, 2000

King, Mervyn A. Changes in UK Monetary Policy: Rules and Discretion in Practice. Journal of Monetary Economics, 39(1), 81-97, 1997.

Mishkin, Frederic S. Monetary Policy Strategy. Cambridge Massachusetts: The MIT Press, 2009.

Schaechter, Andrea, Mark R. Stone, and Mark Zelmer, Adopting Inflation Targeting: Practical Issues for Emerging Market Countries", Washington DC: International Monetary Fund, 2000.

Svensson, Lars E. O., Flexible Inflation Targeting: Lessons from the Financial Crisis, Speech made at the Netherlands Bank workshop “Towards a new framework for monetary policy? Lessons from the crisis”, September 2009.

Svensson, Lars E. O., Open-Economy Inflation Targeting. Journal of International Economics, 50, 155-183, 2000.

Weerasinghe, P. Nandalal, The Role of Central Banks in in Macroeconomic and Financial Stability: Global and Local Perspectives. Speech made at the Centre of Banking Studies in Sri Lanka, January 2013.

Wijewardena, W.A., Central Banking: Challenges and Prospects. Colombo: BMS Publication, 2017.

අතරීස මුදල් පිළිබඳ තරීස විවරණයක්

අතරීස මුදල්වල ආර්ථික බලපෑම් හා අනියෝග

ආචාර්ය අනිල් පෙරේරා
නියෝජක අධ්‍යක්ෂ
ආර්ථික පර්යේෂණ දෙපාර්තමේන්තුව

හඳුන්වීම

2009 වසරේ ඔක්තෝබර් මාසයේ දී බිට්ස්කොයින් (Bitcoin) නම් අතරීස මුදල (Virtual Currency) වර්ගය හඳුන්වා දී වසරක් ඇතුළත එහි අගය එක්සත් ජනපද බොලර් 0.001ක් ලෙස සටහන් වූ අතර, 2017 දෙසැම්බර් මාසය වන විට එහි අගය එක්සත් ජනපද බොලර් 19,650ක් වූ උපරිම මට්ටමක් දක්වා ඉහළ ගියේය. 2018 දෙසැම්බර් මාසය වන විට එහි අගය එක්සත් ජනපද බොලර් 4,200 පමණ මට්ටමේ පැවතිණු. වෙනත් කිසිදු මුදා වත්කමක අගය මෙවැනි යිසු විවෘතයකට බඳුන් වී නොමැති තරම වේ. විශේෂයෙන් බිට්ස්කොයින් මුදල කොට ගත් මෙම මිල උත්පාතය මෙන් ම එහි විවෘතාව ද අතරීස මුදා වත්කම් පිළිබඳ දැඩි අවධානයක් ඇති කිරීමට සමත් විය. විශේෂයෙන් අද වන විට මෙබදු අතරීස මුදා වත්කම් වර්ග 2,200කට අධික ප්‍රමාණයක් ලොව පුරා ව්‍යාප්ත ව තිබේ. මෙම අතරීස මුදා වත්කම්වල ව්‍යාප්තිය ලොව පුරා මුදා හා මුදල් අධිකාරීන්ගේන් ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයන්ගේන් දැඩි අවධානයට හා සම්පාදකයට ලක් වී ඇත. අතරීස මුදා වත්කම් මගින් විවිධ ඉඩප්‍රස්ථා සහ වාසි සැලකීම මෙන් ම ඒවා මගින් සාම්ප්‍රදායික සහ විධීමන් මුදා පද්ධතියටත් මුදා වත්කම්වල කුයාකාරීන්වයටත් ගැටුපු හා අනියෝග ඇති කිරීමන් එයට මුදා හේතුව වී ඇත.

මෙම සංවාදයෙහි වැදගත් සන්ධිස්ථානයක් වන්නේ 2018 නොවැම්බර් මාසයේ දී සිංගප්ප්‍රාග්‍රැවේ පැවති මුදා තාක්ෂණය පිළිබඳ (Fin-Tech) සමුළුවේ දී

ජාත්‍යන්තර මුදා අරමුදලේ කළමනාකාර අධ්‍යක්ෂකා ක්‍රිස්ටින් ලොඩ් විසින් අතරීස මුදල් නිකුත් කිරීම පිළිබඳ මහ බැංකු විසින් ගැනුම් සිතා බැලිය යුතු බව සඳහන් කිරීමයි. විෂ්ටල් ආර්ථිකය (Digital Economy) සඳහා මුදල් සැපයුම් කිරීම තුළින් මුදා අන්තර්ගතභාවය (Financial Inclusion) ප්‍රවර්ධනය කිරීමට මෙන් ම, අන්තර්ගතභාවය සඳහා සැපයුම්කරුවන්ගේ ඒකාධිකාරයක් ඇති වීම වැළැක්වීමටත් රුපයකට හැකි වන බව ඇය තවදුරටත් ප්‍රකාශ කළා ය. අනෙක් වැදගත් ම කරුණ නම් ස්වේච්ඡය, කැන්ඩාව හා විනය වැනි රටවල මහ බැංකු දැනැමත් අතරීස මුදල් නිකුත් කිරීම සම්බන්ධයෙන් සලකා බලමින් සිටීමයි. කෙසේ වුව ද, අතරීස මුදල් ව්‍යාප්තිය සහ මහ බැංකු විසින් එබදු වත්කම් සම්බන්ධ ව මැදිහත් වීම වර්තමානය වන විට වඩාත් කතාබහට ලක්වන මාත්‍යකාවක් වී තිබේ.

2018 අප්‍රේල් - ජූනි සටහන කළුපයෙහි අතරීස මුදල් යනුවෙන් හඳුන්වන්නේ කුමක් ද? යනුවෙන් අතරීස මුදල් පිළිබඳ හඳුන්වා දීමේ පිළියක් පළ විය. මෙහි පළ වන ලිපිය මගින් අතරීස මුදල් හා බැඳුණු ආර්ථික බලපෑම් හා අනියෝග පිළිබඳ විවරණයක් සපයනු ලැබේ. අතරීස මුදල් සම්බන්ධයෙන් පවතින අනියෝග සඳහා විසඳුම් මෙන් ම අනාගත අවස්ථා පිළිබඳ ඉදිරි ලිපියකින් සාකච්ඡා කෙරේ.

අතරීස මුදල්වල ස්වභාවය

විෂ්ටල් තාක්ෂණය උපයෝගී කරගෙන පෞද්ගලික නිකුත් කරන්නන් විසින් අන්තර්ජාලය ඔස්සේ

සංසරණයට එකතු කරනු ලබන විවිධ වටිනාකම් සහිත බිජිල් මුදල (Digital Currency) සාමාන්‍යයෙන් අතරා මුදල වගයෙන් හැඳින්විය හැකිය. බිලොක්වෙන් (Blockchain) තාක්ෂණය ඇසුරින් මූල්‍ය පද්ධතියට ඇති කරන බලපෑම නිරුපණය කරනු ලබන මෙම මුදල 'ප්‍රාකාශන විද්‍යාත් මුදල' හෙවත් 'ගුඩ මුදල' (Crypto Currency) වගයෙන් හැඳින්විය හැකිය. කෙසේ වුවත් මෙම වත්කම් සඳහා 'මුදල' යන යෙදුම හාවත කිරීම සම්බන්ධයෙන් විසංගත අදහස් දක්නට ලැබේ. විශේෂයෙන් මුදල (Currency) යන යෙදුම තුළින් 'මුදලමය' (Moneyness) බවක් හැගවේ. සාමාන්‍යයෙන් මුදලවල මුදලමය බව තුළින් මුදල යනු ගෙවීම මාධ්‍යයක්, වටිනාකමේ සන්නිධියක් මෙන් ම ගිණුම් එකකයක් යන්න අදහස් වේ. කෙසේ වුවත් ගුඩ මුදල ලෙස හඳුනා ගනු ලබන වත්කම්, විශේෂයෙන් වඩාත් ප්‍රචලිත බිවිකායින් පවා මුදලේ මෙම මූලික කාර්යයන් ඉටු නො කරයි. එබැවින් ඇතැම් කරකා මගින් පෙන්වා දෙනු ලබන්නේ මේවා පුදෙක් ප්‍රාකාශන විද්‍යාත් මුදල/ගුඩ මුදල වගයෙන් නො ව ප්‍රාකාශන විද්‍යාත්/ගුඩ 'වත්කම්' (Crypto Assets) වගයෙන් සැලකිය යුතු බවයි.

වර්තමාන තාක්ෂණ සූක්ෂ්ම මූල්‍ය ක්‍රමය (Technology Incentive Financial System) තුළ අතරා මුදල සඳහා වැඩි අවස්ථා පවතින අතර එම මුදල හාවතය මගින් විපුල ප්‍රයෝගන ලැබිය හැකි බව ඇතැමුන්ගේ මතයයි. නිදසුනක් වගයෙන්, ප්‍රංශ මහ බැංකුවේ නියෝජන අධිපතිවරයෙකු වන බෙනිස් බාවෝ (2018) පෙන්වා දෙන්නේ අතරා මුදල මුල දී අන්තර්ජාලය ඔස්සේ ක්‍රියාත්මක වූ ගනුදෙනු උපකරණයක් ලෙස පමණක් උපයෝගී වුව ද, එවා දැනට ආර්ථිකය තුළ ක්‍රමයෙන් ඉහළ වැදගත්කමක් අත් කර ගෙන ඇති බවයි. විශේෂයෙන් මූලික කාසි අර්පණ (Initial Coin Offerings) හේතුවෙන් මහ බැංකු මුදල හෝ බැංකු මුදල සමග පුවමාරු කිරීමටත්, ප්‍රති තබා ගැනීමටත් අතරා මුදල යොදා ගත හැකි මෙන් ම වෙනත් වත්කම් සමග පුවමාරු කිරීමටත්, ආයෝජන හා මූල්‍ය උපකරණ ලෙස උපයෝගී කර ගැනීමටත් හැකිය.

එක් අසුරකින් සලකා බලන විට අතරා මුදල, මුදල හා ගෙවීම් ක්‍රමවල මුදල ම අවස්ථාව නිරුපණය කරයි. ඒ අනුව, එම මුදල කිසිදු මධ්‍ය අධිකාරියකින් (උදාහරණ ලෙස මහ බැංකුවකින්) පාලනය නො වන අතර, එහි දී ගෙවීම් කරනු ලබන්නා සහ ගෙවීම් ලබන්නා අතර

කිසිදු අතරමැදියෙකුගෙන් තොර ව සංජ්‍ර ගනුදෙනුවක් සිදු වේ.

අතරා මුදල සම්බන්ධයෙන් ගත් කළ ඉතා ම වැදගත් නවෝත්පාදනය වගයෙන් සැලකිය හැක්කේ ව්‍යාප්ත ලෙඟර ක්‍රමයයි (Distributed Ledger System). මෙහි දී අතරා මුදල සංසරණය සඳහා විමධ්‍යගත වූ ගෙවීම් පද්ධතියක් සලසනු ලැබේ. ඒ අනුව අතරා මුදල හාවත කරන්නන් විසින් පුදෙක් ආයතන (Institutions) වෙනුවට ජාල පද්ධති (Networks) කෙරෙහි විශ්වාසය පළ කොට එවා මත රඳා පවති.

අතරීජ මුදලවල වැදගත්කම

මූල්‍ය, මුදල හා තාක්ෂණික වගයෙන් සලකා බලන විට අතරා වත්කම් යනු වෙනස් ආකාරයක වත්කමක් වන හෙයින් එමගින් බොහෝ ඉඩප්පස්ථා හා වාසි ඇති වන බව ඇතැමුන්ගේ මතයයි. නිදසුනක් වගයෙන්, බෙනිස් බාවෝ පෙන්වා දෙන අන්දමට අතරා වත්කම් හේතුවෙන් මූල්‍ය පද්ධතිය තුන් ආකාරයකින් වැඩියුණු වේ.

පළමු ව, අතරා මුදල සඳහා පදනම් වන බිලොක්වෙන් තාක්ෂණය දැනට පවතින ක්‍රමවේද හා පද්ධති වැඩියුණු කිරීම සඳහා යොදා ගත හැකිය. නිදසුනක් වගයෙන්, කරමාන්තවල නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය වැඩියුණු කිරීම සඳහා ප්‍රංශ මහ බැංකුව දැනටමත් බිලොක්වෙන් තාක්ෂණය යොදා ගනීමින් සිටී. දෙවනුව, වෙළඳපෙළ අකාර්යක්මතා සඳහා පිළියම් ලෙස එය යොදා ගත හැකිය. නිදසුන් වගයෙන්, ප්‍රත්‍යන්තර බහුවිධ විනිමය ගෙවීම් ක්‍රම සඳහා එය යොදා ගත හැකි වන බවට කරක කෙරේ. තෙවනුව, ව්‍යාපෘති මූල්‍යකරණ ක්‍රමවේද විවිධානිකරණය (Diversification of Project Financing Methods) කිරීමට මෙම තාක්ෂණය යොදාගත හැකිය. පසුගිය වසර කිහිපයේ දී ජාලගත තාක්ෂණය තුළ විශාල පරිමානයේ හා කඩිනම් අරමුදල් සම්පාදනය සඳහා මූලික කාසි අර්පණ දායක වී තිබීම මෙය සනාථ කරනු ලබයි.

රාජ්‍ය අනුග්‍රහය සහිත අතරා මුදල තුළින් තරගකාරීන්වය ඉහළ නැංවිය හැකි අතර ම, පොදුගලික ගෙවීම් ක්‍රම බුන්වත් බවට පත් වූ හෝ තරේත්‍යානයට ලක් වූ විට වැදගත් වන ආර්යානයක් ලෙස අතරා මුදලවලට ක්‍රියා කළ හැකි බව කිස්ටේන් ලගාඩි පෙන්වා දෙයි. එමෙන් ම, ජාපාන මහ බැංකුවේ නියෝජන අධිපති මසයෝගී අම්මයා පෙන්වා දෙන්නේ අතරා මුදල

හා ගෙවුම් කුම ප්‍රාථමික වීම මගින් මුදල් රහිත ගෙවීම් (Cashless Payments) සඳහා තවදුරටත් සානුබල සැපයෙන බවයි.

තවත් තර්කයකට අනුව, අතරා මුදල් ප්‍රවලිත වීම මගින්, විශේෂයෙන් 'මහ බැංකුව විසින් නිකුත් කරනු ලබන අතරා මුදල්' (Central Bank Issued Digital Currency - CBDC) තුළින් ආර්ථික ගණදෙනුවල කාර්යාලිතාව ඉහළ තැබෙන අතර ම, නාමික පොලී අනුපාතික ගුනා ආසන්නයේ දිගුකල් සිර වී පැවතිමේ ගැටළුවට ඉන් විසඳුම් ලැබේ. එමෙන් ම, තෝරාම් තැන්පතු වැනි බැංකු මුදල් සම්පූර්ණයෙන් ම ඉවත් කිරීමට මහ බැංකුව විසින් නිකුත් කරනු ලබන අතරා මුදල් හේතු වුවහොත් එමගින් තැන්පතු රුප්‍යය කුම හෝ අවසාන ගය දෙන්නා වශයෙන් මහ බැංකු කාර්යය අවම කිරීම ද සිදු විය හැකි බවට ද තරක කෙරේ. එහෙයින් ම එබදු අතරා මුදල් මූල්‍ය පද්ධති ස්ථාධිතාවට හේතු වන බවට තවදුරටත් තර්ක කෙරේ. මෙම අදහස දැක ගණනාවකට පෙර ඉදිරිපත් කරන ලද 'ප්‍රටි බැංකුකරණය' (Narrow Banking) යන සංක්ලේෂණ සමග වඩාත් ගැළපෙන්තකි.

බොහෝ දෙනා අතරා මුදල්වල ආයෝජනය කිරීමට පෙළුම්ත් සමග කුඩා හා මධ්‍ය පරිමාණ සමාගමවල මූල්‍ය පහසුකම් සම්පාදනය කිරීම සඳහා නව ඉඩප්‍රස්ථා ඇති වන බවත් දේශාන්තර ගෙවීම් කටයුතු සඳහා ඉන් පහසුවක් සැලසෙන බවත් ක්‍රියා තොට්ටුව (2018) පෙන්වා දෙයි.

අතරීන මුදල්වල ගැටු සහ අවවුත්මී

අතරා මුදල් (වත්කම්) ආර්ථිකමය වශයෙන් ප්‍රයෝග්‍යවත් සහ වාසි සහගත වුව ද ඒවායෙහි ගැටු සහ අවධානම් පිළිබඳ ව ද විශේෂ අවධානයක් යොමු වී ඇත. විශේෂයෙන් අතරා මුදල් තුළු හුදෙක් අන්තර්ජාල පහසුකම සහ උපකරණ තුළින් භාවිත කළ හැකි මුදල් වශයෙන් සැලකුව ද, මුදල් වශයෙන් අතරා මුදල්වල සීමා සහ එහි සීමිත හාවිතය පිළිබඳ වැඩි වශයෙන් අදහස් වී ඉදිරිපත් වී ඇත.

එංගලන්ත මහ බැංකුවේ කාර්යාලිය විවරණීකාව සඳහා ලිපියක් සපයන මැක්ලේ, රාඛියා සහ තොමස් (2014) මේ සම්බන්ධ ව ඉදිරිපත් කරනු ලබන විවරණය මෙහි ද වැදගත් ය. මවුන් පෙන්වා දෙන අන්දමට නුතන ආර්ථිකයක් තුළ මුදල් යනු තුදෙක් වශයෙන් සමුහයක් වේ. නිදුසුනක් වශයෙන්, වාණිජ බැංකුවක

තැන්පතු යනු මුදල් සමස්තවල කොටසක් වන අතර ම එය බැංකුවට වගකීමක් වේ. එමෙන් ම හිමිකරුට එම තැන්පතුව වත්කමක් වේ. බොහෝමයක් මුදල් බැංකුවල තැන්පතු වශයෙන් පවතින අතර ගය මැවීම තුළින් නව මුදල් බැංකුව විසින් කිසියම් ගෙයක් සපයන විට ගෙයගනුවාගේ බැංකු ගිණුමෙහි ඊට සමාන තැන්පතුවක් බිජිවන අතර එය නව මුදල් මැවීමකි.

මහ බැංකුව නිකුත් කරන මුදල් (මුදල් පදනම) සහ බැංකු තැන්පතු වැනි අනෙක් ස්වරුපවල මුදල් (බැංකු මුදල) මෙන් නො ව අතරා මුදල් කිසිවෙකුගේ නමින් පවතින වගකීමක් (Liability) ලෙස සැලකීමට අපහසු ය. එනයින් බලන කළ අතරා මුදල් තුදෙක් වෙළඳ ද්‍රව්‍යයක් හෝ පුවමාරු හාණ්ඩ් වර්ගයක් (Commodity) ලෙස සැලකිය හැකි ය. එහෙත් රත්රන් වැනි වෙනත් ගොනික හාණ්ඩ් හා සලකන විට අතරා මුදල් අස්ථාගා වත්කම (Intangible Assets) හෝ විදුත් වෙළඳ හාණ්ඩ් (Digital Commodities) වශයෙන් නිර්වචනය කළ හැකි ය. මෙබදු අතරා මුදල්වලට වටිනාකමක් හෝ අර්ථයක් පවතින්නේ එම අතරා මුදල්වලට කිසියම් වටිනාකමක් හෝ අර්ථයක් පවතින්නේ යැයි සිදු එම මුදල්වල හිමිකරුවන් එකග වන තාක් පමණි. මහ බැංකුවක් විසින් නිකුත් නො කළ පමණින් ම අතරා මුදල් / වත්කම යන්න මුදල් නො වේ යැයි පිළි ගත නො හැකි නමුත් සාම්ප්‍රදායික මුදල් සහ අතරා මුදල් අතර වෙනස්කම මෙන් ම ගැටු කාරිත්ත්ව ද පවතී.

මුදල් යන්න මුළුම් වශයෙන් නිර්වචනය වන්නේ මුදල් විසින් ඉටු කරනු ලබන කාර්ය හාරය පදනම් කර ගනිමිනි. විශේෂයෙන් මුදල්ලේ ප්‍රධාන කාර්යයන් කිහිපයකි. එනම්,

- (i) ගෙවීම කිරීම පහසු කරවනු ලබන විනිමය මාධ්‍යයක් (A Medium of Exchange) ලෙස ක්‍රියා කිරීම
- (ii) අලෙවියට ඇති මිනැ ම අයිතමයක වටිනාකම මතිනු ලබන මිනුම් එකකයක් (A Unit of Account) ලෙස ක්‍රියා කිරීම, හා
- (iii) වර්තමානය හා අනාගතය අතර මුදල්ලේ තුය ගක්තිය තීරණය කරනු ලබන වටිනාකමේ සන්නිධියක් (A Store of Value) ලෙස ක්‍රියා කිරීමයි.

විවිධ මූල්‍ය හෝ මූල්‍ය නො වන වත්කම විවිධ අවස්ථාවල දී මෙම කාර්යයන් සියල්ල හෝ ඇතැම් විට කිහිපයක් සපුරාලයි. එමෙන් ම ඇතැම් පුද්ගල කණ්ඩායමක් පමණක් අදාළ මුදල් වරශය පිළිගනු ලැබේමට ඉඩ ඇත. තිසුනක් වගයෙන් දෙවන ලේක යුද සමයේ දී යුද කුදාවුරුවල වූ සිරකරුවින් අතර ඉහත සඳහන් කාර්යයන් තුන ම ඉටු වුයේ දුම්වැටි උපයෝගී කර ගනිමිනි. එමෙන් ම මෙම කාර්යයන් ඉටු කළ පමණින් ම යම් වත්කමක් මුදල් වගයෙන් පිළිගනු ලැබේ යයි ද සිනිය නො හැකි ය.

සාමාන්‍යයෙන් කිසියම් වත්කමක් යම් කාර්යයක් ඉටු කරනු ලබන්නේ නම් නිරායාසයෙන් ම අනෙකුත් කාර්යයන් ද ඉටු කරනු ලබන බව පැහැදිලි ය. ඒ අනුව බොහෝ අර්ථ ගැස්තුයුයන් විසින් වටිනාකමේ මිනුම් ඒකකයකි යන්න මුදලේ වැදගත් ම කාර්ය භාරය වගයෙන් සලකනු ලැබේ. ඇතැම් අර්ථ ගැස්තුයුයන්ට අනුව, තිසුනක් වගයෙන්, වූඩියෝ (2003) පෙන්වා දෙන්නේ මුදල් ප්‍රතිපත්තිය නිර්වචනය කිරීම මුදික වගයෙන් මුදල් යනු වටිනාකමේ මිනුම් ඒකකයකි ය යන පදනම මත රඳා පවතින බවයි.

මෙම පසුබීමෙහි පිහිටා අතරු මුදල්/වත්කම් යන්න මුදල් වගයෙන් සැලකිය හැකි ද යන ගැටුලුව පිළිතුරු සැපයිය හැකිය. මැක්ලේ, රදියා සහ පෙන්වස් (2014) පෙන්වා දෙන්නේ අන්තර්ජාල පහසුකම් සහිත පරිගණකයක් හෝ වෙනත් උපාංගයක් හිමි අයෙකුට නම් අතරු මුදල්, මුදල් වගයෙන් සැලකිය හැකි බවයි. කෙසේ වෙතත්, එහෙයින් ම මුදලෙහි කාර්යයන් ඉටුකිරීමෙහිලා අතරු මුදල්වල සීමා පවතින අතර, ජ්‍යෙෂ්ඨ භාවිත කරන්නන් ගණන සිමිත වන බව ද ඔවුනු පෙන්වා දෙති.

යම් වත්කමක් වටිනාකමේ සන්නිධියක් ලෙස ක්‍රියාකාරීම හෝ එහි වටිනාකම ගබඩා කළ හැකි ය යන කාර්ය ඉටු කිරීම රඳා පවතින්නේ මහජනතාව විසින් එහි අනාගත සැපයුම හා ඉල්ලුම පිළිබඳ විශ්වාසයක් තබන තෙක් පමණි. අතරු මුදල් සම්බන්ධයෙන් ගත් කළ එහි සැපයුම පිළිබඳ හා එහි පාලනය පිළිබඳ යම් පැහැදිලිතාවක් ඇතත්, අතරු මුදල්වල අනාගත ඉල්ලුම පිළිබඳ ඇත්තේ අවිනිශ්චිත බවයි. විශේෂයෙන් තිශ්පාදන ක්‍රියාවලියෙහි හෝ පරිහෝජනයෙහි තිත්‍ය සාධකයක් ලෙස අතරු මුදල් නො පවතින තත්ත්වයක් හා කිසිදු වගකිව යුතු (රාජ්‍ය) ආයතනයක් විසින් එහි වගකීම නො දැරීම තුළ මෙම අවිනිශ්චිත තත්ත්වය තීවු වේ.

ගනුදෙනු කිරීමේ මාධ්‍යයක් ලෙස අතරු මුදල්වල අකාර්යක්මතාව බිවිකොයින් ඇසුරින් පැහැදිලි කළ හැකිය. බිවිකොයින් ක්‍රියාත්මක වන්නේ විමධ්‍යගත වූ ජාලයක (Decentralised Network) වන අතර නිර්මාපකයන් (Miners) විසින් විශේෂීත පරිගණක යොදාගෙන සංකීරණ ගණිත ගැටුලු විසඳීම තුළින් එය වලංගු බවට පත් කළ යුතුය. එය විශාල කාලයක් මෙන් ම බලයක්ති වැය කිරීමකට ද යටත් වේ. ව්‍යවහාර මුදල් හෝ බැංකු මුදල් සම්බන්ධයෙන් එබඳ දුෂ්කරතා දැකිය නොහැකිය.

ගනුදෙනු මාධ්‍යයක් ලෙස යම් වත්කමක් පිළිගැනීමට ලක්වීම මුදික වගයෙන් රඳා පවතින්නේ හා ස්ථාව වෙළැඳුන් හෝ සේවා සපයන්නන් විසින් ගෙවීම කිරීමේ දී එම වත්කම පිළිගන්නේ ද යන්න මත වේ. දැන්වමත් බොහෝමයක් වෙළැඳුන් හා සේවා සපයන්නන්, විශේෂයෙන් අන්තර්ජාලය හා සම්බන්ධ වුවන් බිවිකොයින් වැනි අතරු මුදල් පිළිගැනීමට මැලි නො වන බව පෙනී යයි. කෙසේ වෙතත් අතරු මුදල් මුදල් බහුල ව හාවතා කිරීමට ඇති සූදානම පිළිබඳ ඉන් පැහැදිලි අදහසක් නො ලැබේ. සම්ක්ෂණ දත්ත හා ගනුදෙනු තොරතුරු අනුව පෙන් යන්නේ බොහෝ දෙනා බිවිකොයින් වැනි අතරු මුදල් මුදල් ගනුදෙනු සඳහා හාවතා නො කොට පූදෙක් වත්කම් ලෙස රඳවා ගන්නා බවයි.

වටිනාකම ප්‍රකාශ කිරීමේ ඒකකයක් ලෙස අතරු මුදල් හාවතා වන බවට තොරතුරු සුලබ තැත. අතරු මුදලක මිල තීරණය කිරීම සඳහා පුද්ගලයන් අතර ඇති වන කේවල් කිරීම සහ එමගින් මිලක් තීරණය වීමට අදාළ යම් ගනුදෙනු ප්‍රමාණයක් පැවතිය ද ජ්‍යෙෂ්ඨ පූදෙක් වෙන් වගයෙන් හා තනි වගයෙන් සිදු වන ගනුදෙනු වේ.

වටිනාකමෙහි සන්නිධියක් ලෙස අතරු මුදල් අසාර්ථක වීමට ප්‍රධානතම හේතුව එහි මිලයෙහි පවතින ඉහළ උව්‍යාවචනයයි. අතරු මුදල්වල කිසිදු නිසාග අගයක් (Intrinsic Value) නො පැවතීම මෙන් ම නිසි ආයතනික වලංගුතාවක් නොමැති හේයින් වටිනාකම සම්පූර්ණයෙන් ම තීරණය වන්නේ එම අවස්ථාවේ පවතින ඉල්ලුම හා සැපයුම අනුව වේ. ඇතැම් රටවල ව්‍යවහාර මුදලෙහි වටිනාකම ද එසේ උව්‍යාවචනය විය හැකි වුවත්, සාපේෂ්ජ වගයෙන් ගත් කළ අතරු මුදල්වල තීවු මිල උව්‍යාවචනයක් නිරීක්ෂණය කළ හැකි ය.

අතරා මුදල්වල ඉල්ලුම හා සැපයුම වෙනස්වීම සඳහා එම මුදල් අත්පත් කර ගැනීම මින් අපේක්ෂිත මුරුත එලදා අනුපාතය, එම වත්කම්වල අවධානම මෙන් ම අතරා වත්කම් හා වෙනත් වත්කම් අතර ධනය මාරු කිරීමේ කාල සහ පිරිවැය සීමා යනාදී හේතු බලපායි. මෙම වටිනාකම උච්චාවචනය තුළ අතරා මුදල් හිමිකරුවන්ට ඉහළ ප්‍රාග්ධන අලාභ ඇති වීමට ඉඩ ඇත. ඒ නිසා ම බොහෝ දෙනා අතරා මුදල් මිලදී ගනු ලබන්නේ ඩුඩේක් සම්පේශ්ඨය (Speculation) හේතුවෙනි. කැනඩා මහ බැංකුවේ නියෝජ්‍ය අධිපතිවරයෙකු වන තිමති ලේන් (2018) පෙන්වා දෙන්නේ 2017 වසර තුළ දී බ්‍රිතාන්තියා මිලදී ගත් අයගෙන් බහුතරයක් ඒවා මිල දී ගෙන ඇත්තේ ආයෝජන අරමුණු එනම් සම්පේශ්ඨය මත බවයි. මෙම හේතුව මත නිත්‍යනුකූල ව්‍යවහාර මුදල් හා සසදන විට අතරා මුදල්වල කුය ගක්ති ගක්තාව (Purchasing Power Ability) ද දුරටත් යැයි සැලකිය හැකි ය.

අතරා මුදල් හාවිතය අධික පිරිවැය සහිත කටයුත්තක් යන තර්කය ද නැහි ඇත. තීදුෂ්‍යක් ලෙස, 2017 වසර වන විට අතරා මුදලෙහි ගනුදෙනු පිරිවැය බොලර් 55ක් පමණ දක්වා ඉහළ ගොස් ඇත. මෙම පිරිවැය පසු ව අඩු වී ඇතත් ගනුදෙනු පරිමාව හේතුවෙන් ජාල පද්ධතිය පුළුල් කිරීමට උත්සාහ කරන විට ගනුදෙනු පිරිවැය ඉහළ යා හැකි ය. ඒ අනුව මධ්‍යගත පද්ධතියකට වඩා අතරා මුදල් නිර්මාපකයන්ගේ ආන්තික පිරිවැය ඉහළ මට්ටමක පවතින විට අතරා මුදල් නිර්මාපකයන්ට සාමාන්‍ය ව්‍යවහාර මුදල් සහිත මධ්‍යගත ක්‍රමයක් හා තරග කළ නැක්කේ අතරා මුදල් නිර්මාපකයන්ගේ සංඛ්‍යාව පහළ යැමත් එමගින් පරිමානානුකූල එල ලැබේමත් සමගින් පමණි.

අතරා මුදල් නිෂ්පාදනයෙහි පවතින බලයක් පිරිවැය පිළිබඳ ව ද ඉහළ අවධානයක් යොමු වී ඇත. විද්‍යාත්මක සගරාවක් වන Nature Sustainability හි 2018 නොවැම්බර මස පළ වූ අධ්‍යාපනයක් ඇසුරින්

ලේක ආර්ථික සංසදය පෙන්වා දෙන්නේ 2016 ජනවාරි සහ 2018 ජුනි අතර කාලය තුළ අතරා මුදල් නිෂ්පාදකයන් විසින් බනිජ ආකර කරමාන්තකරුවනට වඩා බලයක්තිය පරිභෝරණය කර ඇති බවයි.

අතරා මුදල් පිළිබඳ ප්‍රධානතම සංවාදය කේත්ද වී ඇති මුදල් ප්‍රතිපත්ති බලපැම සහ මූල්‍ය පද්ධති ස්ථාපිතාවට ඇති කෙරෙන බලපැම ද එයට පවතින විසඳුම් සහ අවස්ථා සම්බන්ධයෙන් ඉදිරි ලිපියකින් සාකච්ඡා කිරීමට අපේක්ෂිත ය.

ආඩිත මූල්‍ය:

Amamiya, M., (2018), 'The Future of Money', Speech delivered at the 2018 Autumn Annual Meeting of the Japan Society of Monetary Economics

Beau, D. (2018), 'Where do Crypto-assets fit into Our Payment System?' Speech delivered at the Bank of France Conference, Rouen IAE, Rouen, 31 October 2018

Knot, K. (2018), 'The Evolution of Power of Blockchain: A Central Banker's Balancing Act', Speech delivered at the EBF Conference - The Evolution of Power, Groningen, 5 October 2018

Lagarde, C (2018), 'Winds of Change: The Case for New Digital Currency', Speech delivered at Singapore Fintech Festival, November 14, 2018

Lane, T. (2018), 'Decrypting Crypto' Remarks at Haskayne School of Business, University of Calgary, 1 October 2018

McLeay, M, Radia, A and Thomas, R (2014), 'Money Creation in the Modern Economy', Bank of England Quarterly Bulletin, Vol. 54, No. 1

Woodford, M (2003), 'Interest and Prices: Foundations of a Theory of Monetary Policy', Princeton University Press, Princeton

ශ්‍රී ලංකාවේ ආයතනික යහපාලන රාමුව:

එක විකාශනය සහ වත්මන් තත්ත්වය

ඩී. ඩී. අසි. එන්. විතුමසිංහ

තියෙළු අධ්‍යක්ෂ

තිති හා අනුබුලතා කටයුතු දෙපාර්තමේන්තුව

1. හඳුන්වීම

ආයතනික යහපාලනය පිළිබඳ ව ගෝලීය අවධානය යොමු වීමට විශේෂ කරුණු කිහිපයක් බලපාන ලදී. විශේෂයෙන් ම පසු ගිය දැක කිහිපය පුරා ලොව පුරා පැතිර ගිය මූල්‍ය අරුවූ තත්ත්වය මෙන් ම ලොව ඉතා ප්‍රසිද්ධ සහ නොදින් ස්ථාපිත එන්රොන්, වර්ල්කොම්, ලේමන් බුද්ධස් සහ නොදින්රොක් බැංකුව වැනි ආයතනයන්ගේ කඩා වැට්ම රට ප්‍රධාන වශයෙන් බලපැවේ ය. ඒ සමග ආයතනික යහපාලනයේ වූ දුරවලතා මෙම කඩා වැට්මවලට හේතු වූ බව අනාවරණ විය (කර්ක්පැලික් 2010, රෝසන් 2010). දේශීය වශයෙන් ගත් කළ ප්‍රමුඛ බැංකුවේ කඩා වැට්ම මෙන් ම ගෝල්බන් කී කෙශේටි කාඩ් සමාගමේ සහ සෙලාන් බැංකුවේ ඇති වූ අරුවූ මෙය තත්ත්වය හේතුවෙන් ආයතනයක යහපාලනය පවත්වා ගැනීමේ දැඩි අවශ්‍යතාව අවධාරණය විය. මෙම තත්ත්වය ශ්‍රී ලංකාව තුළ ආයතනික යහපාලනය ඇති කිරීම උදෙසා විවිධ වූ පියවර ගැනීමට පෙළඳවීම් කරන ලදී. මෙක් පසුව්ම තුළ ශ්‍රී ලංකාව තුළ වූ ආයතනික යහපාලන රාමුව හා එහි ස්වභාවය පිළිබඳ ව මෙම ලිපිය මගින් කියුවීමකට ලක් වේ. එය ශ්‍රී ලංකාවේ ආයතනික යහපාලනය රාමුවේ විකාශනය, ඒ සම්බන්ධ නීතිමය රාමුව, ආයතනික හා නියාමන රාමුව යන අංශවලින් සමන්විත වේ. රට අමතර ව ආයතනික යහපාලනය පිළිබඳ ව දැනට පවත්නා රිති, මූලධර්ම, පරිවයන් සහ

විධානයන් කෙරෙහි ද විශේෂ අවධානය යොමු කරනු ලබයි.

2. ආයතනික යහපාලනය යන ක්‍රමක්ද?

යම් සංස්ථාපිත ආයතනයක් පාලනය කරනු ලබන සහ එයට මග පෙන්වනු ලබන රිති, රෙගුලාසි, යාන්ත්‍රණ, පුරුදු සහ කාර්ය පටිපාටි පද්ධතියක් ආයතනික යහපාලනය යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබයි. ආයතනික යහපාලනයේ අරමුණ වනුයේ දිගුකාලීන ආයෝජන, මූල්‍ය ස්ථාපිතාව සහ ව්‍යාපාර අඛණ්ඩතාව සඳහා අවශ්‍ය වන විශ්වාසය, විනිවිද්‍යාවය සහ වගේම ඇති කිරීමට උපකාරී වන්නා වූ පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීමයි. තව ද ආයතනික යහපාලන පුරුදු යම් ආයතනයක නෙතික, නියාමන සහ ආයතනික රාමුව වැඩි දියුණු කිරීමට සහ ඇගැසීමට ලක් කිරීම සඳහා ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයන්ට උපකාරී වන අතර එය ආර්ථික කාර්යක්ෂමතාව, තිරසාර සංවර්ධනය සහ මූල්‍ය ස්ථාපිතාව ඇති කිරීමට උපකාරී වනු ලබයි (OECD, 2015). මූල්‍ය ස්ථාපිතා ආයතනයේ අධ්‍යක්ෂ රෝසන් (2004) ව අනුව ආයතනික යහපාලනය යනු ව්‍යාපාරයක් කළමනාකරණය කිරීමට සහ මග පෙන්වීමට යොදා ගනු ලබන්නා වූ ද, කොටස් හිමියන්ගේ අය වැඩි කරන්නා වූ ද, එසේ ම මූල්‍ය ස්ථාපිතාව සහතික කිරීමට යොදා ගනු ලබන්නා වූ

ද ක්‍රියාදාමයක් සහ ව්‍යුහමය රාමුවකි. කෙසේ වුවත්, ආයතනික යහපාලනය යන්න නිර්වචනය කිරීම ලෙහෙසි පහසු කාර්යයක් තො වේ. මේ සම්බන්ධයෙන් අදහස් දක්වන වැන් බේත් බර්ග (2012), විවිධාකාර වූ ආයතනික යහපාලනය සම්බන්ධයෙන් වන සමකාලීන අර්ථ නිරුපතනයන් විශ්ලේෂණය කරමින් පවසන්නේ, සැකයකින් හෝ අවල් සහගත බවතින් තොර ව ආර්ථික යහපාලනය යන්න අර්ථ නිරුපතනය කිරීම අමාරු කාර්යයක් බවයි. මේ සම්බන්ධයෙන් රෝට් (2005) පවසනුයේ ආයතනික යහපාලනය යන්න අර්ථ නිරුපතනය කිරීම අපහසු වී ඇත්තේ එහි සීමා මායීම් නිරන්තරයෙන් ම පුළුල් වීම නිසා බවයි. තවද ආයතනික යහපාලනය ඉතා සංකීරණ සහ විවිධ වූ ස්වරුපයක් ගන්නා විෂයයක් වෙයි (කැඩිලරි, 2000). එහි තවදුරටත් සඳහන් වනුයේ ආයතනික යහපාලනය සම්බන්ධයෙන් වන සුසමාදැරූයන්, විනිශ්චයන් සහ විසඳුම් ඒ හා බැඳුණු ආර්ථික විද්‍යාව, මුදල් සහ ගණකාධිකරණ මූලධර්ම මත නීරණය වන බවයි. නීතිය, ආර්ථික විද්‍යාව, ගණකාධිකරණය සහ කළමනාකරණය වැනි වූ විවිධ විෂයයන්වලට අදාළ පර්යේෂකයන් ආයතනික යහපාලනය යන්න මුළුන්ගේ විෂය පරියට අදාළ වන අයුරින් අර්ථ නිරුපතනය කිරීමට උත්සාහ කරනු ලැබ ඇති අතර, එසේ හෙයින් ආයතනික යහපාලනය නිර්වචනය කිරීම හෝ එහි සීමා මායීම් සොයා ගැනීම ඉතා අපහසු කාර්යයක් වී ඇත. මෙම සංක්ලේෂණය අර්ථ නිරුපතනය අපහසු කාර්යයක් වූවත්, මෙම ලිපියේ අදහස වනුයේ ලංකාවේ පවත්නා ආයතනික යහපාලන රාමුව විශ්ලේෂණය කිරීමයි. ඒ අනුව ලංකාවේ ආයතනික යහපාලන රාමුවේ ආරම්භය පිළිබඳ ව අවධානය යොමු කිරීම යෝගා වේ.

3. ශ්‍රී ලංකාව තුළ ආයතනික යහපාලනයේ විකාශනය ශ්‍රී ලංකාව තුළ ආයතනික යහපාලනයේ ඉතිහාසය රජ ද්‍රව්‍ය දක්වා දීව යයි. එකල ආයතනික යහපාලනය යන වචනය භාවිත තො කළ ද යහපාලන මූලධර්ම භාවිතයට ගන්නා ලදී. හිනටිගල (2011) පවසන පරිදි, එකල යහපාලනය කළ ක්‍රමය මත පදනම් වූ අතර ඒ ඒ කුලයන්ට අනුව ඔවුන් වාර්තා කළ සුතු වූ ආකාරය නිසි ලෙස දක්වා තිබුණි. තවද ද ඔවුන් පාලනය කිරීම සඳහා ඔවුන් විසින් ම සකසා ගනු ලැබූ නීති සහ රීති පද්ධතියක් ඔවුනට විය. පිරිස් (1956) උප්‍රවාදක්වීමින් හිනටිගල (2011) පවසනුයේ ඉහළ කුලවල සිටි ප්‍රාග්‍රැහණයන් රටේ ආර්ථික කටයුතුවල තත්ත්වය මේ යටතේ අධික්ෂණය කළ බවයි.

ලංකාවේ යටත් විෂ්ත සුගයයද ආයතනික යහපාලනය සම්බන්ධයෙන් ඉතා වැදගත් වේ. සංස්ථාපිත සමාගම් පිහිටුවීම සහ කොටස් වෙළෙඳපාල කටයුතු හේතුවෙන් 1796 සිට 1948 දක්වා වූ කාල පරාසයේ ආයතනික යහපාලනය පිළිබඳ වූ සංක්ලේෂණ වර්ධනයක් දැකිය තැකි විය (සෙනාරත්ත සහ ගුණරත්ත, 2008). මේ සම්බන්ධයෙන් එකල හඳුන්වා දෙනු ලැබූ අණ පනත් සාක්ෂි දරයි. වාණිජ සහ මුහුදු කටයුතු සම්බන්ධයෙන් වූ එංගලන්ත නීතිය ලංකාවට අදාළ කර ගැනීම සඳහා 1852 අංක 05 දරන සිවිල් නීති ආයා පනත හඳුන්වා දෙන ලදී. ඉන් පසු ව 1896දී “කොටස් තැයැවිකරුවන්ගේ සංගමය” පිහිටුවන ලද අතර, එය 1904 “කොළඹ තැයැවිකරුවන්ගේ සංගමය” යනුවෙන් නම වෙනස් කරන ලදී (CSE,2016). තවදුරටත් 1938 අංක 51 දරන සමාගම් ආයා පනත හඳුන්වා දුන් අතර ඒ යටතේ සමාගම් ලියාපදිංචි කිරීමේ දෙපාර්තමේන්තුව පිහිටුවන ලදී. මෙම කාලය තුළ ද ආයතනික යහපාලනය එනමින් ම භාවිත තො වූන ද ඒ හා සම්බන්ධ මූලධර්ම ලංකාව තුළ වර්ධනය කිරීමට මෙම අණ පනත් සහ ආයතන විශාල සේවයක් කරන ලදී.

මිට අමතර ව යහපාලන රාමුව තුළ වර්ධනය වීම සම්බන්ධයෙන් සුවිශ්චීම් සංයිස්ථානයක් ලෙස 1977දී හඳුන්වා දෙනු ලැබූ විවාහ ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති පෙන්වා දීය තැකි ය. මෙම කාලය තුළ 1982 අංක 17 දරන සමාගම් පනත හඳුන්වා දුන් අතර ඒ යටතේ තොරතුරු හෙළි කිරීමේ අවශ්‍යතාව නීතිගත කරන ලදී. උදාහරණ ලෙස අධ්‍යක්ෂවරුන්ගේ වයස, ඔවුන් ශිවිසුම්වලට ඇති සම්බන්ධතාව, කොටස් පැවරීම වෙනුවෙන් ඔවුන් විසින් කරන ලද ගෙවීම් හෙළි කිරීමට ඇති නීතිමය අවශ්‍යතාව යනාදිය පෙන්වා දීය තැකි ය. මිට අමතර ව අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයේ වගකීම්, කොටස්කරුවන්ගේ රස්වීම් පැවැත්වීමේ කාර්ය පටිපාටිය, විගණන කටයුතු පිළිබඳ කාර්ය පටිපාටිය සහ ඔවුන්ගේ රස්වීම් පිළිබඳ හෙළි කිරීම යනාදිය සමාගම් පනත යටතේ සිදුකළ යුතු විය.

1985 වසරේ දී, කොළඹ තැයැවිකරුවන්ගේ සංගමය සහ කොටස් තැයැවිකරුවන්ගේ සංගමය එකතු කිරීමෙන් කොළඹ සුරක්ෂිත තුවමාරුව පිහිටුවා ගන්නා ලදී. පසු ව 1986 තැකි කොටස් පැවරීම විශාල තැයැවිකරුව වශයෙන් වර්ධනය වූ අතර එය ලැයිස්තු ගත සමාගමවල යහපාලන රාමුව වර්ධනයට අදාළ වන්නාවූ රීති සැකසීමට විශාල කාර්ය භාරයක් සිදු

කරනු ලදී. (උදා. කොළඹ තැයැවිකරුවන්ගේ සංගමයේ වූ අනු නිකුත් වෙනස් කරමින් 1988 දී තව රිති හඳුන්වා දෙන ලදී.)

1987 අංක 37 දරන පනතින් ශ්‍රී ලංකා සුරක්ෂිතත් සහ විනිමය කොමිෂන් සභාව පිහිටුවන ලදී. මෙහි ප්‍රධාන අරමුණු වනුයේ ක්‍රමවත් සහ සාධාරණ පිළිවෙළකට සුරක්ෂිතත් නිකුත් කිරීම හා වෙළඳාම කළ හැකි වෙළඳපොලක් ඇති කිරීම හා පවත්වා ගෙන යෑම, ආයෝජකයන්ගේ අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම, කොටස් වෙළඳපොල විධිමත් කිරීම හා ඒ වෙළඳපොලෙහි වෘත්තීය ප්‍රමිති පවත්වා ගෙන යනු ලබන බවට සහතික කිරීම යනාදිය වේ. ඉන් පසුව, 1997 අංක 26, 2003 අංක 10 සහ 2009 අංක 47 නමැති පනත්වලින් සුරක්ෂිත සහ විනිමය කොමිෂන් සභා පනතට සංශෝධන හඳුන්වා දෙන ලදී. මෙම සියලු ම පනත්, කොටස් වෙළඳපොල සම්බන්ධයෙන් අදාළ වන යහපාලන මූලධර්ම වර්ධනයට පිළුවහළේ විය. උදාහරණ ලෙස ගත් කළ 1996 අංක 26 පනතින් ඒකක හාර සහ ස්කන්ධ තැයැවිකරුවන් නියාමනය කිරීමත්, ස්කන්ධ පූවමාරු ආයතනවලට බලපත්‍ර ප්‍රදානය කිරීමටත්, 2006 අංක 18 පනතින් නිෂ්කාරණ ආයතන නියාමනය කිරීමටත් සුරක්ෂිතත් හා විනිමය කොමිෂන් සභාවට බලය ලබා දෙන ලදී. තව ද 2009 අංක 47 දරන සංශෝධන පනතින් ලැයිස්තුගත සමාගම්වලට විධාන නිකුත් කිරීමටද කොමිෂන් සභාවට බලය පවරන ලදී.

1995 වසරේද අංක ආයතනික යහපාලනය සම්බන්ධයෙන් වැදගත් පියවර ගන්නා ලදී. එනම් 1995 අංක 15 දරන ශ්‍රී ලංකා ගිණුම් සහ විගණන ප්‍රමිති පනත සම්පාදනය කරන ලදී. මේ යටතේ ගනු ලැබූ වැදගත් පියවර ලෙස, ගිණුම් සහ විගණන ප්‍රමිති සඳහාම සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ වරළත් ගණකාධිකාරීවරුන්ගේ ආයතනයට බලය පැවරීම, ශ්‍රී ලංකා ගිණුම් හා විගණන ප්‍රමිති සමීක්ෂණ මණ්ඩලය පිහිටුවීම යනාදිය දැකිය හැකි ය.

1997 වසරේද, ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රථම විධිමත් ආයතනික යහපාලනය පරිවය නිකුත් කරන ලදී. 1990 වසරේ සිට ගන්නා ලද මහත් පරිග්‍රමයක ප්‍රතිච්ලයක් ලෙස ශ්‍රී ලංකාවේ වරළත් ගණකාධිකාරීවරුන්ගේ ආයතනය විසින් 'The Code of Best Practice: Matters relating to Financial Aspects of Corporate Governance' නමැති ආයතනික යහපාලන මූලධර්ම ඇතුළත්

පරිවයක් මෙලෙස 1997 වසරේද සංගමිත කර එහි දක්වන ලද අතර එය ශ්‍රී ලංකාවේ ආයතනික යහපාලනය සම්බන්ධ ඉතිහාසයේ වැදගත් සන්ධිස්ථානයක් ලෙස සලකනු ලබයි. මෙය මූලික වශයෙන් 1992 වසරේද එක්සත් රාජධානීයේ නිකුත් කරන ලද ආයතනික යහපාලනය සම්බන්ධයෙන් වන කැබ්ලර් වාර්තාව (Cadbury Report) මත පදනම් වී ඇත. මෙම වාර්තාව අනුව යම්න් මූලික ආයතනික යහපාලන මූලධර්ම වන අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයේ වගකීම සහ සංයුතිය, විගණකවරුන්ගේ කාරය හාරය, කොටස් හිමියන්ගේ අයිතින් සහ වගකීම යනාදිය ශ්‍රී ලංකාවට අදාළ කර ගෙන ඇත. කෙසේ වුව ද 1997 දී ලංකාවේ නිකුත් කරන ලද මෙම පරිවය ස්ථාපිත නිති මාලාවක් තො වූ අතර එය ස්වක්මැත්ත මත පමණක් අදාළ කර ගත හැකි ප්‍රමිතින් මාලාවක් පමණක් විය.

ඉන් අනතුරු ව 2001 වසරේද ශ්‍රී ලංකාවේ වරළත් ලේකම්වරුන්ගේ සහ පරිපාලන නිලධාරීන්ගේ ආයතනය විසින් මුවුන්ට අදාළ වන පරිදි "Hand Book on Corporate Governance: Principles and Guidelines to Best Practice in Sri Lanka" නිකුත් කරන ලදී. නැවතත් 2002 වසරේද ශ්‍රී ලංකා වරළත් ගණකාධිකාරීවරුන්ගේ ආයතනය විසින් ස්වක්මැත්ත මත පමණක් අදාළ කර ගත හැකි ආයතනික යහපාලන කරුණු ඇතුළත් පරිවයක් "Best Practice on Audit Committees" යන නමින් නිකුත් කරන ලදී. එම වසරේද ම ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් ද බැංකු සහ අනෙකුත් මූල්‍ය ආයතන කොරෝඩ් බලපාන පරිදි ආයතනික යහපාලනය පිළිබඳ පරිවයක් නිකුත් කරන ලදී. එය 1997 ශ්‍රී ලංකා වරළත් ගණකාධිකාරී ආයතනය විසින් නිකුත් කරන ලද ආයතනයක යහපාලනය පිළිබඳ යහපුරුදු ඇතුළත් පරිවය, බැංකු අධීක්ෂණය සඳහා වූ බාසේල් කමිටුව විසින් බැංකුවල ආයතනික යහපාලනය වැඩිහිටුවු කිරීම සඳහා නිකුත් කරන ලද මූලධර්ම, 2001 වසරේද ශ්‍රී පොරුරාජ්‍ය මණ්ඩලයේ වැඩිහිටුව විසින් නිකුත් කරන ලද පිරික්සුම් ලැයිස්තුව, සහ ආර්ථික සහයෝගීතාවය සහ සංවර්ධනය සඳහා වූ සංවිධානය විසින් නිකුත් කරන ලද ආයතනික යහපාලනික මූලධර්ම (OCED Principles of Corporate Governance) යනාදිය මූල්‍යකරගත නිකුත් කරන ලදී. මෙලෙස ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් 2002 වසරේද නිකුත් කරන ලද ආයතනික යහපාලන පරිවය මූලික වශයෙන් අධ්‍යක්ෂකවරුන්ගේ සුදුසුකම්, සහාපති සහ ප්‍රධාන විධායක නිලධාරී, ප්‍රධාන විධායක නිලධාරී

තැනගේ සහ ජේජ්ස් කළමනාකරණයේ වගකීම්, සමාගම් ලේකම්, අධ්‍යක්ෂකවරුන් සඳහා වූ පුහුණු වැඩුම් සහ දැනුම්වත් කිරීම්, අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩලය සම්බන්ධ අනු කමිටු ව්‍යුහය, විනිවිද්‍යාවය, අවදානම් කළමනාකරණය, ව්‍යවක්ෂණ තීයාමනය සහ අධික්ෂණය යන කරුණු මත පදනම් විය (CBSL, 2002). මෙම පරිවය ද අනිවාර්ය නො වූ අතර මූල්‍ය පද්ධතියේ ස්ථාවරභාවය සහ අඛණ්ඩතාව පවත්වාගෙන යාම උදෙසා මෙහි අඩංගු යහපාලන මූලධර්ම අනුගමනය කරන ලෙස බැංකු වෙතින් ඉල්ලීමක් පමණක් සිදු කරන ලදී. එනම්ත් පසුගිය අත්දැකීම් දෙස අවධානය යොමු කිරීමේ දී එකි ඉල්ලීම එනයින් ම බැංකු විසින් ඉටු කළේ ද යන්න ගැටලු සහගත ය.

2003 ජනවාරි මස මූදල් අමාත්‍යාංශයේ පොදු ව්‍යාපාර පිළිබඳ දෙපාර්තමේන්තුව විසින් පොදු ව්‍යාපාර සහ ව්‍යවස්ථාපිත ආයතනවලට අදාළ වන පරිදිදෙන් ආයතනික යහපාලනය සම්බන්ධයෙන් වූ යහපුරුදී ඇතුළත් පරිවය නිකුත් කරන ලදී. ඉන් පසු ව 2003 මාර්තු මස ශ්‍රී ලංකා වරළත් ගණකාධිකාරීවරුන්ගේ ආයතනය, මවුන් විසින් 1997 වසරේ නිකුත් කරන ලද පරිවය වෙනුවට 'Code of Best Practice on Corporate Governance' නිකුත් කරන ලදී. මෙහි විශේෂයෙන් අධ්‍යක්ෂකවරුන්ගේ කාර්ය භාරය, මවුන්ගේ වැටුප්, කොටස් හිමියන්ගේ කාර්ය භාරය, විගණනය සහ වගවීම යනාදිය යහපාලන මූලධර්ම ලෙස ඇතුළත් වී තිබූ හෙයින්, එය එක්සත් රාජධානියේ 1998 දී නිකුත් කරන ලද හැමපෙල් පරිවය (Hampel Code of UK) අනුගමනය කර ඇති බව පෙනී යයි.

2004 මැයි මස දී ශ්‍රී ලංකා සුරක්ෂිත සහ විනිමය කොමිෂන් සභාව විසින් ලැයිස්තු ගත සමාගම්වල විගණනය සහ විගණන කමිටු සඳහා අදාළ වන මාර්ගෝපදේශනයන් නිකුත් කරන ලදී. මෙයට මූලික හේතුව වූයේ 2002 වසරේ දී ශ්‍රී ලංකා වරළත් ගණකාධිකාරීවරුන්ගේ ආයතනය නිකුත් කරන ලද ආයතනික යහපාලන මූලධර්මවල විගණනය සම්බන්ධයෙන් වන කාරණා ගැඹුරෙන් සාකච්ඡා කර නො තිබේ. කෙසේ වුවත්, 2002 වසරේ සුරක්ෂිත හා විනිමය කොමිෂන් සභාව නිකුත් කරන ලද මෙම මාර්ගෝපදේශනය අනුගමනය කිරීමට ලැයිස්තුගත සමාගම්වලට අනිවාර්ය නො වූ ය.

2007 මැයි මස දී, ශ්‍රී ලංකා වරළත් ගණකාධිකාරීවරුන්ගේ ආයතනයේ සහ ශ්‍රී ලංකා විනිමය

කොමිෂන් සභාවේ සහයෝගය සහිත ව, කොළඹ කොටස් ඩුවමාරුව විසින් ලැයිස්තුගත කිරීමේ රිතිවලට ආයතනික යහපාලන රිති ඇතුළත් කරන ලදී. එය අනිවාර්යයෙන් අනුගමනය කළ යුතු රිති සම්දායක් වූ අතර එය අදියර දෙකක් යටතේ තීයාත්මක කරන ලදී. එනම් මූලික අදියරේ දී ලැයිස්තුගත සමාගම් විසින්, මවුන් අදාළ ආයතනික යහපාලන තීතිවලට අනුගත වූ බවට ප්‍රකාශයක් මවුන්ගේ 2007 අප්‍රේල් 01 වන දායිත්වා පසු ව ප්‍රකාශ කරනු ලබන වාර්ෂික වාර්තාවේ සඳහන් කළ යුතු වූ අතර යම් හෙයකින් අනුගත වීමට නො හැකි වූයේ නම් එයට හේතු දැක්විය යුතු විය (Comply or Explain). දෙවන අදියරේ දී, එනම් 2008 අප්‍රේල් 01 වන දිනයෙන් පසු ව, ලැයිස්තුගත සමාගම්වලට අදාළ යහපාලන මූලධර්මවලට අනුගතවීම අනිවාර්ය වූ අතර ඒ බවට මවුන් විසින් මවුන්ගේ වාර්ෂික වාර්තාවේ සහතික කරන ලද ප්‍රකාශයක් ඇතුළත් කළ යුතු විය. මෙය ශ්‍රී ලංකාවේ ලැයිස්තුගත සමාගම්වල ආයතනික යහපාලනය වර්ධනය කිරීමට ගනු ලැබූ දැඩි පියවරක් ලෙස දැකිය හැකි ය.

2007 දෙසැම්බර් මාසයේ දී ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් ආයතනික යහපාලන මූලධර්ම අනුගමනය කිරීම අනිවාර්ය කරමින් 2007 අංක 11 සහ 12 යන විධානයන් බැංකු වෙත නිකුත් කරන ලදී (CBSL, 2013a, 2013b). මෙය 2008 ජනවාරි 01 වෙනිදා සිට බලාත්මක වුවත් සමහරක් යහපාලන මූලධර්මවලට අනුගත වීමට සහන කාලයක් ලබා දී තිබුණි.

ඉහත අවස්ථාවන්ට අමතර ව 2007 අංක 07 දරන සමාගම් පනත සම්මත කර ගැනීම ද ලංකාවේ ආයතනික යහපාලන රාමුව වර්ධනය වීමට ඉවහල් වූ බව දැකිය හැකි ය. මන්ද යන් ආයතනික යහපාලනය වර්ධනය කිරීමට අදාළ වන්නා වූ මූලධර්ම රාජියක් එහි සංගහිත කර තිබේයි.

තැවතන් 2008 ජූනි මස දී ශ්‍රී ලංකා වරළත් ගණකාධිකාරීවරුන්ගේ ආයතනය සහ සුරක්ෂිත සහ විනිමය කොමිෂන් සභාව එකතුව 'Code of Best Practice on Corporate Governance' නිකුත් කරන ලද අතර, එය ද ස්වේච්ඡාවෙන් අනුගමනය කළ යුතු වූ පරිවයකි. මෙහි ප්‍රධාන වගයෙන් සමාගමේ අභිවෘතයින් සඳහා අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයේ සාමූහික වගකීම, අධ්‍යක්ෂකවරුන්ගේ කැපවීම, සමතුලිතභාවය, පත්වීම සහ වැටුප් ගෙවීම

සම්බන්ධයෙන් වන විනිවිදහාවය සහ කොටස් හිමියන්ගේ අයිතින් යනාදිය සාකච්ඡා කර ඇත. මිට අමතර ව, ලැයිස්තුගත සමාගම්වල විගණන ක්‍රියාවලිය කාර්යක්ෂම සහ ගක්තිමත් කිරීම උදෙසා 2008 වසරේ ජුලි මාසයේ දී ශ්‍රී ලංකා සුරක්ෂිත සහ විනිමය කොමිෂන් සභාව වෙත ම මාර්ගෝපදේශ මාලාවක් නිකුත් කරන ලදී. රට අමතර ව මෙම මාර්ගෝපදේශයන් තුළින් ලැයිස්තුගත සමාගම්වල අවධානම් කළමනාකරණ ක්‍රියාවලිය වැඩිදියුණු කිරීම ද අපේක්ෂා කරන ලදී. මෙම වසරේ දී ම ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් මූල්‍ය සමාගම්වලට අදාළ වන පරිදීදෙන් 2008 අංක 3 දරන ආයතනික යහපාලන විධානයන් නිකුත් කරන ලද අතර එය 2009 ජනවාරි 1 වෙනිදා සිට බලාත්මක විය. මෙහි මූලික අරමුණ වූයේ ලියාපදිංචි කරන ලද මූල්‍ය සමාගම්වල ආයතනික යහපාලන රාමුව තාගා සිටුවීමයි.

2009 වසරේ දී නැවතන් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් 2000 අංක 56 දරන කළේදු මූල්‍යකරණ පනතේ ප්‍රතිපාදනයන්ට යටත් ව 2009 අංක 4 දරන විධානය නිකුත් කරන ලද අතර එමගින් කළේදු මූල්‍යකරණ සමාගම්වල ආයතනික යහපාලනය ඇති කිරීම අපේක්ෂා කරන ලදී. මෙම විධානය 2010 ජනවාරි මස සිට අනිවාර්ය අවශ්‍යතාවක් ලෙස බලාත්මක විය.

2013 වසරේ දී නැවතන් 'Code of Best Practice on Corporate Governance' හි භතර වන සංස්කරණය ශ්‍රී ලංකාවේ වරළත් ගණකාධිකාරීවරුන්ගේ ආයතනය සහ සුරක්ෂිත සහ විනිමය කොමිෂන් සභාව එකතුව නිකුත් කරන ලදී. මෙම සංස්කරණය තුළ අනුත්තර පාලනයන්, අවධානම් කළමනාකරණය සම්බන්ධයෙන් අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩලයේ සහ විගණක කම්ටුවේ වගකීම, වෙනත කම්ටුවට අදාළ වන කරුණු, ආයතනික යහපාලනය සම්බන්ධයෙන් සමාගම් ලේකම්ගේ කාර්ය භාරය, කොටස් හිමියන් සමඟ වන සන්නිවේදන සහ තිරසාර වාර්තාකරණය සම්බන්ධයෙන් වන මූලධර්ම විශේෂයෙන් අන්තර්ගත කර ඇත.

අවසාන වශයෙන් 2017 දෙසැම්බර් මාසයේ දී 'Code of Best Practice on Corporate Governance' හි පස්වන සංස්කරණය ශ්‍රී ලංකා වරළත් ගණකාධිකාරීවරුන්ගේ ආයතනය විසින් නිකත් කරන ලදී (ICASL, 2017). මෙම සංස්කරණය ගෝලීය වර්ධනයන් මෙන් ම දේශීය ප්‍රාග්ධන වෙළෙදපොලෙහි වූ අනියෝගයන්

සැලකිල්ලට ගනිමන් නිකුත් කර ඇත. ඒ අනුව අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩලයේ සංයුතිය සහ රස්වීම්, අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩලයේ කාර්ය භාරය සහ විගණක කම්ටු ප්‍රයුත්තිය, සම්බන්ධිත පාර්ශ්ව ගනුදෙනු, සයිබර් ආරක්ෂාව (Cyber Security) යනාදි කරුණුවලට අදාළ යහපාලන මූලධර්ම මෙහි අලුතින් හඳුන්වා දී ඇත.

ඉහතින් විගුහ කරනු ලැබුවේ ශ්‍රී ලංකාව තුළ ආයතනික යහපාලන රාමුව වර්ධනයේ දී දැකිය හැකි වූ ප්‍රධාන අවස්ථා පමණි. මිට අමතර ව ආයතනික වශයෙන් මෙන් ම ආයතනික වශයෙන් ද යහපාලන මූලධර්ම වර්ධනය උදෙසා ගනු ලැබු විවිධ පියවර ද දැකිය හැකි ය. එබදු පියවර මෙම ලිපිය තුළින් සාකච්ඡා කර තොමැති අතර දේශීය වශයෙන් කැපී පෙනුණු අවස්ථා පමණක් මෙම මිනින් සැලකිල්ලට භාජන කර ඇත.

4. ආයතනික යහපාලනය සම්බන්ධයෙන් වන නීතිමය රාමුව

ආයතනික යහපාලනය සම්බන්ධයෙන් අදාළ වන ඇතැම් ප්‍රධාන පනත්වල ආයතනික යහපාලනය සම්බන්ධයෙන් වන මූලධර්ම ප්‍රකාශිත ව සඳහන් කර ඇති අතර තවත් සමහර අවස්ථාවල දී පනත්වල ප්‍රතිපාදන මූල්‍ය කරගෙන රීති, රෙගුලාසි, මාර්ගෝපදේශ සහ විධානයන් ලෙස ඒවා නිකුත් කර ඇත. එ බඳු පනත්වල සාරාංශයක් පහත ඉදිරිපත් කර ඇත.

4.1 1988 අංක 30 දරන බැංකු පනත

බැංකු සඳහා අදාළ වන ආයතනික යහපාලන විධානයන් බැංකු පනතේ ප්‍රතිපාදනයන්ට අනුකූල ව නිකුත් කර ඇත. බැංකු ක්‍රමයේ ස්ථාවරණය සාකච්ඡා විධානයන් නිකුත් කිරීමට බැංකු පනතේ 46(1) වගන්තිය යටතේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මුදල් මණ්ඩලයට බලය පවතා ඇත. එ ලෙසින් ම 76 J(1) වගන්තිය යටතේ බලපත්‍ර විශ්වාසී විශ්වාසී බැංකුවලට විධාන නිකුත් කිරීමට ද මුදල් මණ්ඩලයට බලය පවතා ඇත. මෙම බලපත්‍ර විශ්වාසී මණ්ඩලය 2007 අංක 11 සහ 12 දරන ආයතනික යහපාලනය සම්බන්ධයෙන් වන විධානයන් පිළිවෙළින් බලපත්‍ර විශ්වාසී බැංකුවලට සහ විශ්වාසී බැංකුවලට නිකුත් කර ඇත.

4.2 1949 අංක 58 දාරන මුදල් නීති පනත

මුදල් නීති පනතේ 10(C) වගන්තිය අනුව ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ බලතල, කාර්යයන් සහ වගකීම් ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දී අදාළ වන්නා වූ රිති සහ රෙගුලාසි තිකුත් කිරීමට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මුදල් මණ්ඩලයට බලය ඇතේ. මුදල් නීති පනතේ 5 වන වගන්තියේ සඳහන් වන ආකාරයට මහ බැංකුවේ එක් ප්‍රධාන අරමුණක් ව්‍යුහයේ රට්ටී මූල්‍ය පද්ධතියේ ස්ථාපිතාව පවත්වා ගෙන යැමයි. එම අරමුණ පෙරදැරී කර ගෙන මුදල් පනතේ 5 සහ 10(C) වගන්තිය අනුව යම්ත් බැංකුවලට අදාළ වන ආයතනික යහපාලන විධාන තිකුත් කර ඇතේ. එම විධාන මගින් බැංකු කුමයේ ස්ථාවරභාවයන් එතුළින් සමස්ත මූල්‍ය කුමයේ ස්ථාවරභාවයන් ඇති කර ගැනීම අපේක්ෂා කෙරේ.

4.3 2007 අංක 7 දාරන සමාගම් පනත

සමාගම්වල ආයතනික යහපාලනය වැඩිදියුණු කිරීම සහ පවත්වා ගෙන යැම සඳහා අදාළ වන ප්‍රතිපාදන රාක්ෂක් සමාගම් පනතේ අනුළත් කර ඇතේ. එහි අධ්‍යක්ෂකවරුන් සතු මූලික වගකීම් පැහැදිලි ව දක්වා ඇත (187, 188, 219, සහ 220 වගන්ති). මේ අනුව අධ්‍යක්ෂකවරුන්ට ඔවුන්ගේ කාර්ය භාරය නිසි හා නියමිත පරිදි කිරීමට අවශ්‍ය වන්නා වූ නෙතික රාමුව ව්‍යවස්ථාපිත පනත් මගින් ම සකසා ඇති බව පෙනී යයි. තවද අධ්‍යක්ෂකවරුන්හිට සමාගමේ කොටස් සම්බන්ධයෙන් පවතින බැඳීම් හෙළි කළ යුතු බවට වන ප්‍රතිපාදන ද මෙහි ඇත (200 වගන්තිය). රට අමතර ව සමාගමේ අධ්‍යක්ෂකවරුන්ට සිවිල් වගකීම් [අදා. 17(3), 41(4), 46(2), 61(2) සහ 216(5)වගන්ති] සහ අපරාධ වගකීම් [අදා. 56(5), 70(5), 115(4), 116(5), 117(3), 119(2), 166, 192(4) සහ 212(3) වගන්ති] පැවරෙන අවස්ථා සමාගම් පනතේ පැහැදිලි ව දක්වා ඇතේ. මෙම වගන්ති විමර්ශනය කරන විට පැහැදිලි ව පෙනී යන කාරණය වන්නේ, සමාගම් තුළ ආයතනික යහපාලන රාමුව වැඩිදියුණු කිරීම මෙමගින් අපේක්ෂා කළ බවයි. ඒ අනුව සමාගම් පනත ශ්‍රී ලංකාවේ සමාගම්වල ආයතනික යහපාලනය සම්බන්ධයෙන් වන මූලික අඩ්‍යාලම දැමීමට සමත් වී ඇති බව තරක කළ හැකි ය.

4.4 1995 අංක 15 දාරන ශ්‍රී ලංකා ගිණුම් සහ විගණක ප්‍රමිති පනත

මෙම පනතේ ද විශේෂ ලක්ෂණ කිහිපයක් දැකිය හැකි ය. එනම් මෙම පනත මගින් ගිණුම් සහ විගණන ප්‍රමිතින් සැකසීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා වරළත් ගණකාධිකාරීවරුන්ගේ ආයතනයට බලය පවරා ඇත (2 සහ 3 වගන්ති). තවද ශ්‍රී ලංකා ගිණුම් සහ විගණන ප්‍රමිතින් සම්ක්ෂණය කිරීමේ මණ්ඩලය මෙම පනත යටතේ පිහිටුවන ලදී (11 වගන්තිය). මෙම මණ්ඩලය පිහිටුවීමේ ප්‍රධාන අරමුණ ව්‍යුහයේ ශ්‍රී ලංකා ගිණුම් සහ විගණන ප්‍රමිතින්ට අනුගත වීම නංවාලීමත් එසේ ම ඒවා එලෙස අනුගමනය කරන්නේ ද යන්න අධික්ෂණය කිරීමත් ය.

ඉහත දැක්වූ ආණ පනත්වලට අමතර ව ශ්‍රී ලංකාවේ ආයතනික යහපාලනය නගා සිටුවීමට ඉහවල් වූ වෙනත් පනත් ගණනාවක් දැකිය හැකි ය. උදාරහණ ලෙස 1988 අංක 78 දාරන මූල්‍ය සමාගම් පනත, 2000 අංක 56 දාරන කල්බදු මූල්‍යකරණ පනත යනාදිය දැකිය හැකි ය. මෙම පනත් මූල්‍ය සමාගම්, කල්බදු මූල්‍යකරණ සමාගම් වැනි විවිධ අංශවල ආයතනික යහපාලන මූලධර්ම වර්ධනය කිරීම උදෙසා අඩ්‍යාලම දමා ඇතේ.

5. ශ්‍රී ලංකාවේ ආයතනික යහපාලනය පිළිබඳ නියාමන සහ ආයතනික රාමුව

ශ්‍රී ලංකාවේ ආයතනික යහපාලනය වර්ධනය කිරීම සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කරනු ලබන ආයතන දෙවරග යක් දැකිය හැකි ය. ඉන් පළමුව වර්ගය ව්‍යුහයේ ආයතනික යහපාලනය නියාමනය කිරීම ඔවුන්ට ඇති නෙතික වගකීමක් ලෙස සලකා කටයුතු කරන ආයතන වේ. අනෙක් ආයතන වර්ගය ව්‍යුහයේ, ආයතනික යහපාලනය ඇති කිරීම තමන් සතු සමාජීය සහ වෘත්තීමය වගකීමක් ලෙස සලකා එය වර්ධනයට කැප වී වැඩ කරනු ලබන ආයතනයි. එලෙස ශ්‍රී ලංකාව තුළ ආයතනික යහපාලනය ඇති කිරීමට, වර්ධනය කිරීමට මෙන් ම ප්‍රවලිත කිරීමට වෙනස වී කටයුතු කරනු ලබන ප්‍රධාන ආයතන කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීම වැදගත් වේ.

5.1 ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

බැංකුකරුවන් නියාමනය කරන්නා වශයෙන් මෙන් ම මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථාපිතාව ඇති කිරීමට තිබෙන්නා වූ වගකීම හේතුවෙන්, බැංකු තුළ ආයතනික යහපාලනය වර්ධනය උදෙසා මහ බැංකුවට විශාල කාර්ය හාරයක් පැවරී ඇත. මන්ද යන් ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය ක්‍රමය තුළ බැංකු විශාල කාර්යය හාරයක් සිදු කරන අතර ඉන් එක බැංකුවක කඩා වැටීම මුළු මහත් ආර්ථිකය ම අර්බුද්‍යකට ලක් කිරීමට හේතු විය හැකි ය. මෙබදු කරුණු සැලකිල්ලට ගෙන 2002 වසරේ දී ආර්ථික යහපාලන මූලධර්ම ශ්‍රී ලංකාවේ බැංකු ක්‍රමය වෙත මූලින් ම හඳුන්වා දෙන ලදී. මෙය ස්වේච්ඡාවෙන් අනුගමනය කළ යුතු වූ ආයතනික යහපාලන පරිවයක් විය. නමුත් මෙය එතරම සාර්ථක නො වූ බවට නොදුම තීදසුන් වූයේ ප්‍රමුඛ බැංකුවේ කඩා වැටීම සහ සෙලාන් බැංකුවේ ඇති වූ අර්බුද්‍යකාරී තත්ත්වයයි. මෙබදු තත්ත්වයක් යටතේ බැංකුකරුවන් සියලු දෙනා ම නෙතික ව වගකීමට ලක් කරනු ලබන සාප්ත්‍ර ආයතනික යහපාලන රාමුවක අවශ්‍යතාව දැනෙන්නට විය. එයට විසඳුමක් ලෙස ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව, බැංකු විසින් අනිවාර්යයෙන් පිළිපැදිය යුතු වූ ආයතනික යහපාලන විධානයන් 2007 වසරේ දෙසැම්බර් මස තිබුත් කරන ලද අතර, සියලු ම බැංකු එයට 2008 වසරේ ජනවාරි මස 01 වෙනිදා සිට අනිවාර්යයෙන් ම අනුගත විය යුතු විය. මෙම විධානයන් 1988 අංක 30 දරන බැංකු පනතේ සහ 1949 අංක 58 දරන මුදල් තිනි පනතේ ප්‍රතිපාදනයන්ට අනුකූල ව තිබුත් කරන ලද ඒවා විය. රට අමතර ව මූල්‍ය සමාගම් සහ කළේදු මූල්‍යකරණ සමාගම් සඳහා ද අදාළ වන යහපාලන විධානයන් 2008 සහ 2009 වසරවල පිළිවෙළත් තිබුත් කරන ලද අතර, ඒවා 1988 අංක 78 දරන මුදල් සමාගම් පනත සහ 2000 අංක 56 දරන කළේදු මූල්‍යකරණ පනතේ ප්‍රතිපාදනයන්ට අනුව තිබුත් කර ඇත.

5.2 ශ්‍රී ලංකා වරුණත් ගණකාධිකාරීවරුන්ගේ ආයතනය

1959 අංක 23 දරන පනතින් ශ්‍රී ලංකා වරුණත් ගණකාධිකාරීවරුන්ගේ ආයතනය ස්ථාපිත

කර ඇති අතර ලංකාව තුළ ආයතනික යහපාලනයන් වර්ධනය කිරීමේ පුරෝගාමියා ලෙස මෙම ආයතනය දැකිය හැක. ඔවුන් විසින් ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රථම ආයතනික යහපාලන පරිවය 1997 වසරේ දී 'Code of Best Practice on Matters related to Financial Aspects of Corporate Governance' යන නමින් තිබුත් කරන ලදී. ඉන් පසු ව 2002 වසරේ දී, විගණන කම්ටු මුල් කර ගත් යහපාලන මූලධර්ම මාලාවක් 'Code of Best Practice on Audit Committee' යන නමින් තිබුත් කරන ලදී. 2003 වසරේ දී 'Code of Best Practice on Corporate Governance' තිබුත් කරන ලද අතර එහි තුන්වන සංස්කරණය ශ්‍රී ලංකා වරුණත් ගණකාධිකාරී ආයතනය සහ ශ්‍රී ලංකා සුරක්ෂිතපත් සහ විනිමය කොමිෂන් සභාව එකතුව තිබුත් කරන ලදී. එහි හතරවන සංස්කරණය 2013 වසරේ දී තිබුත් කරන ලද අතර එය 2017 වසර අග දක්වා ම බල පැවත්වෙන ලදී. එහි පස්වන සංස්කරණය 2017 දෙසැම්බර් මස තිබුත් කරන ලදී. මෙම සියලු ලේඛනවල විශේෂ ලක්ෂණය වනුයේ ඒවා අනිවාර්ය නෙතික අවශ්‍යතාවක් ලෙස දක්වා නො තිබීමයි. ශ්‍රී ලංකා වරුණත් ගණකාධිකාරීවරුන්ගේ ආයතනය විසින් තිබුත් කරන ලද ආයතනික යහපාලන පරිවයන් සියලුල් ම ස්වක්මැත්ත මත අනුගමනය කළ හැකි රිති මාලාවක් විම එහි විශේෂ ලක්ෂණය වේ.

5.3 ශ්‍රී ලංකා සුරක්ෂිතපත් සහ විනිමය කොමිෂන් සභාව

ශ්‍රී ලංකාව තුළ ප්‍රාග්ධන වෙළෙඳපොල එලදායී, කාර්යක්ෂම සහ ක්‍රියාකාරී ලෙස තියාමනය කිරීමේ අරමුණෙන් 1987 අංක 36 දරන ශ්‍රී ලංකා සුරක්ෂිතපත් සහ විනිමය කොමිෂන් සභා පනත යටතේ, ශ්‍රී ලංකා සුරක්ෂිතපත් සහ විනිමය කොමිෂන් සභාව පිහිටුවන ලදී. ඉහතින් සඳහන් කළ ආකාරයට මෙම කොමිෂන් සභාව ශ්‍රී ලංකා වරුණත් ගණකාධිකාරීවරුන්ගේ ආයතනය සමග එකතුව 2008 සහ 2013 යන වසරවල දී 'Code of Best Practice of Corporate Governance' තිබුත් කරන ලදී. රට අමතර ව ලැයිස්තුගත

සමාගම්වල විනිවිද්‍යාවය, විශ්වසනීයත්වය, සහ මුදල් වාර්තාකරණයේ නිරවද්‍යතාව ඇති කිරීමට උපකාරී වන්නා වූ ගිණුම්කරණය, විගණකය සහ ලැයිස්තුගත කිරීම සම්බන්ධ වූ රිති සහ මාර්ගෝපදේශ නිකුත් කිරීම ද සිදු කරන ලදී. මෙම සියලු රිති සහ මාර්ගෝපදේශයන් ලැයිස්තුගත සමාගම්වල ආයතනික යහපාලන රාමුව වර්ධනය කිරීම උදෙසා ඉමහත් සේවයක් ඉටු කරනු ලබයි.

5.4 කොළඹ කොටස් හුවමාරුව

කොළඹ කොටස් හුවමාරුව යනු ලැයිස්තුගත සමාගම පාලනය කරනු ලබන්නා වූ ස්වයං-නියාමන ආයතනයකි. මෙය ලැයිස්තුගත ආයතන සහ තැරවිකාර ආයතනවලට අදාළ වන්නා වූ ලැයිස්තුගත වීමේ නිති රිති, නිෂ්කාශනය සම්බන්ධයෙන් වන රිති, ගනුදෙනු සඳහා අදාළ වන කොන්දේසී, සාමාජිකයන්ට අදාළ වන රෙගුලයි යනාදිය සකසනු ලබයි. යම් සමාගමක් ලැයිස්තුගත කිරීමට ඉල්ලම් කරනු ලබන්නේ නම් මවුන් ලැයිස්තුගත කිරීමේ රිතිවලට අනුගත වීම අනිවාර්ය වේ. ආයතනික යහපාලනය සඳහා වන මූලධර්ම මෙම ලැයිස්තුගත කිරීමේ රිතිවල කොටසක් ලෙස ඇතුළත් කර ඇති අතර එය අනුගමනය කිරීමට 2008 අප්‍රේල් 1 වන දා සිට සියලු ම ලැයිස්තුගත සමාගම්වලට අනිවාර්යය කර ඇත. මෙම යටතේ ආයතනික යහපාලනය සඳහා අදාළ වන මූලික මූලධර්ම අනුගමනය කිරීම සියලු ම ලැයිස්තුගත සමාගම්වලට අනිවාර්ය අවශ්‍යතාවක් බවට පත් ව ඇත.

ඉහත ආයතනවලට අමතර ව ශ්‍රී ලංකාව තුළ ආයතනික යහපාලන මූලධර්ම වර්ධනයට මූලික වී කටයුතු කරන ප්‍රධාන ආයතන කීපයක් දැකිය හැකි අතර ඒවායින් සමාගම මැයිර, ලංකා වාණිජ මණ්ඩලය යනාදිය කැපී පෙනෙයි.

6. වර්තමානයේ ශ්‍රී ලංකාව තුළ දැකිය හැකි ආයතනික යහපාලනය සම්බන්ධයෙන් වන නිති රිති

6.1 ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් බලපුත්‍රාලාභී බැංකු වෙත නිකුත් කරන ලද විධානයන්

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් බලපුත්‍රාලාභී බැංකු වෙත ආයතනික යහපාලනය වෙනුවෙන් වන විධානයන් කොටස් දෙකක් ලෙස නිකුත් කරන ලදී. එනම් බලපුත්‍රාලාභී වාණිජ බැංකු වෙත 2007 අංක 11 දරන ආයතනික යහපාලන විධානයන් නිකුත් කරන ලද අතර එය අවස්ථා ගණනාවක දී එනම් 2008 අංක 5, 2008 අංක 7 සහ 2013 අංක 3 යන යහපාලන විධානයන්ගෙන් සංශෝධනය කරන ලදී. රට අමතර ව, බලපුත්‍රාලාභී විශේෂිත බැංකු සඳහා 2007 අංක 12 දරන ආයතනික යහපාලන විධානයන් නිකුත් කරන ලද අතර එය ද 2008 අංක 6, 2008 අංක 8 සහ 2013 අංක 4 දරන විධානයන්ගෙන් නැවත සංශෝධනය කරන ලදී. මෙළෙස බලපුත්‍රාලාභී වාණිජ බැංකුවලට සහ විශේෂිත බැංකුවලට නිකුත් කරන ලද ආයතනික යහපාලන මූලධර්මවල ප්‍රධාන වගයෙන් අන්තර්ගත කරුණු වනුයේ (1) අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයේ වගකීම්, (2) අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයේ සංයුතිය, (3) අධ්‍යක්ෂකවරුන්ගේ යෝග්‍යතාව සහ උච්ච බව ඇගයීමේ නිර්නායක, (4) අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය විසින් පවරා දී ඇති කළමනාකරණ කාර්යයන්, (5) සහාපති සහ ප්‍රධාන විධායක නිලධාරී, (6) අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩලය විසින් පත් කළ කම්ටු, (7) සම්බන්ධිත පාර්ශ්ව ගනුදෙනු සහ හෙලිදරව් කිරීම යනාදියයි.

6.2 ආයතනික යහපාලනය සම්බන්ධයෙන් වන ලැයිස්තුගත කිරීමේ රිති

වත්මනේ පවත්නා ලැයිස්තුගත කිරීමේ රිතිවලට අනුව ලැයිස්තුගත සමාගම විසින් ආයතනික යහපාලන රිතිවලට අනුගත වීම අනිවාර්ය අවශ්‍යතාවක් බවට පත් ව ඇත. එහි 1.1 රිතියේ, ලැයිස්තුගත කිරීමට අපේක්ෂා කරනු ලබන සමාගමක් ලැයිස්තුගත කිරීමේ රිතිවලට අනුගත වීම අත්‍යවශ්‍ය බව පැහැදිලි ව දක්වා ඇත. මෙම රිති, සමාගම සම්බන්ධයෙන් අදාළ වන ව්‍යවස්ථාපිත නිතිවලට වැඩිමනත් ව බලපායි. ලැයිස්තුගත රිතිවල 7.10 රිතියෙහි ලැයිස්තුගත සමාගම විසින් අනුගත විය යුතු ආයතනික යහපාලන පුරුදු පැහැදිලි ව දක්වා ඇත. ඒ අතර විධායක නො වන අධ්‍යක්ෂවරුන්, ස්වාධීන අධ්‍යක්ෂවරුන්,

අධ්‍යක්ෂවරුන් සම්බන්ධ හෙළි කිරීම්, අධ්‍යක්ෂවරුන්ගේ ස්වාධීනත්වය තීරණය කිරීමට බලපාත්නා වූ සාධක, වෙනත කම්ටුව සහ විගණන කම්ටුව හා සම්බන්ධ වූ යහපාලන රිති ප්‍රධාන ස්ථානයක් ගනී (CSE, 2013).

6.3 2017 ආයතනික යහපාලනය පිළිබඳ යහපුරුදු ඇතුළත් පරිවය

මෙම පරිවය, ශ්‍රී ලංකා වරළන් ගණකාධිකාරීවරුන්ගේ ආයතනය විසින් 2017 වසරේ දෙසැම්බර් මස නිකුත් කරන ලද අතර එය ආයතනික යහපාලන මූලධර්ම සම්බන්ධයෙන් එම ආයතනය විසින් නිකුත් කරන ලද පස්වන සංස්කරණය වේ. මෙම පරිවයේ විශේෂ ලක්ෂණය වනුයේ මෙය ස්වක්මැත්ත මත පමණක් අනුගමනය කළ හැකි මූලධර්ම සම්හයකින් යුත්ත වූ ශ්‍රී ලංකාව තුළ තිබෙන්නා වූ බහුතරයක් සමාගම් මෙන් අනුගමනය කරනු ලැබේමයි. මෙම පරිවයට අනුව ආයතනික යහපාලන මූලධර්ම කොටස් දෙකක් යටතේ සාකච්ඡා කෙරෙයි. එනම් සමාගමට සහ කොටස් හිමියන්ට සම්බන්ධ යහපාලන යහපුරුදු වශයෙනි. සමාගමට අදාළ වන යහපාලන යහපුරුදු යටතේ අධ්‍යක්ෂවරුන්, අධ්‍යක්ෂකරුන්ගේ වැටුප්, කොටස්මිමියන් සමඟ පවත්නා සම්බන්ධතාව, වගවීම හා විගණනය යන කරුණු දක්වා ඇත. ඊට අමතර ව කොටස් හිමියන්ට අදාළ වන කරුණු යටතේ ආයතනික ආයෝජකයන්, වෙනත් ආයෝජකයන්, අන්තර්ජාල කටයුතු සහ සයිබර් ආරක්ෂාව මෙන් ම ESG වාර්තාකරණය (Environment, Society and Governance Reporting) යනාදිය ද දක්වා ඇත. මේ අනුව බලන කළ වරළන් ගණකාධිකාරීවරුන්ගේ ආයතනය විසින් නිකුත් කරන ලද මෙම පරිවය ආයතනික යහපාලනය පිළිබඳ සියලු කරුණු ආවරණය කරනු ලබන ප්‍රථ්‍යා පරිවයක් ලෙස දැකිය හැකි ය.

සාරාංශය

ශ්‍රී ලංකාවේ ආයතනික යහපාලනය පිළිබඳ සංකල්පයට දීර්ස ඉතිහාසයක් ඇති බව පෙනී යන අතර එය අතිතයේ සිංහල රජ ද්වස දක්වා දිව යයි. එතැන් පටන් මෙම සංකල්පය ක්‍රමයෙන් විධීමත් රිති සහ මූලධර්ම මාලාවක් දක්වා වර්ධනය වී ඇත. වත්මන වන විට මෙම රිති සහ මූලධර්ම තෙතින් අවශ්‍යතා බවට විවිධ අණ පනත් මෙන් පන් කර ඇත. එම අණ පනත් අතර බැංකු පනත, මුදල් නීති පනත, සමාගම් පනත, ශ්‍රී ලංකා ගිණුම් සහ විගණන ප්‍රමිති පනත යනාදිය ප්‍රමුඛ ස්ථානයක් ගනී. ඊට අමතර ව ශ්‍රී ලංකාවේ ආයතනික යහපාලන සංකල්ප වර්ධනයෙහි ලා විශේෂ මෙහෙවරක් කරනු ලබන ආයතනික හා නියාමන රාමුවක් ද දැකිය හැක. මේ අතර ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව, ශ්‍රී ලංකා වරළන් ගණකාධිකාරීවරුන්ගේ ආයතනය, ශ්‍රී ලංකා සුරක්ෂා පත් හා විනිමය කොමිෂන් සභාව, කොළඹ කොටස් පුවමාරුව යනාදිය ප්‍රමුඛ ස්ථානයක් ගනී. වර්තමානයේ භාවිත වන යහපාලන මූලධර්ම කොටස් දෙකක් යටතේ දැකිය හැක. එනම් අනිවාර්යයෙන් තෙතින් අවශ්‍යතාවක් ලෙස පිළිපැදිය යුතු යහපාලන මූලධර්ම සහ ස්වක්මැත්ත මත පමණක් අනුගමනය කළ හැකි මූලධර්ම වශයෙනි. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් නිකුත් කරන ලද යහපාලන මූලධර්ම පිළිබඳ විධානයන් සහ කොළඹ කොටස් පුවමාරුව විසින් නිකුත් කරන ලද ලැයිස්තුගත රිතින් හි අඩංගු යහපාලන මූලධර්මයන් යනාදිය අනුගමනය කිරීම අනිවාර්ය තෙතින් අවශ්‍යතාවෙන් යුතු එවා ලෙස දැකිය හැකි ය. අනෙක් අතට ශ්‍රී ලංකා වරළන් ගණකාධිකාරීවරුන්ගේ ආයතනය විසින් නිකුත් කරන ලද ආයතනික යහපාලන යහපුරුදු ඇතුළත් පරිවය (The Code of Best Practice of Corporate Governance) ස්වක්මැත්ත මත පමණක් අනුගමනය කළ හැකි මූලධර්ම සමුදායකි. මෙය ස්වක්මැත්ත මත පමණක් අනුගමනය කළ හැකි වූවත් වර්තමානයේ දැකිය හැකි ඉතාමත් ජනප්‍රිය මෙන් ම සියලු යහපාලන මූලධර්මවලින් සංයුත්ත වූ පරිවයක් ලෙස මෙය හඳුන්වා දිය හැකි ය.

ආච්‍රිත ගුන්ථ:

- Cadbury, A. (2000). Corporate Governance: A Framework for Implementation Overview. Retrieved from <http://www.ecgi.org/codes/documents/cadbury.pdf>
- CBSL. (2002). Annual Report of the Central Bank of Sri Lanka 2002. Colombo, Sri Lanka: The Central Bank of Sri Lanka
- CBSL. (2013a). Directions, Determinations, and Circulars issued to Licensed Commercial Banks. Colombo, Sri Lanka: Bank Supervision Department of the Central Bank of Sri Lanka.
- CBSL. (2013b). Directions, Determinations, and Circulars issued to Licensed Specialized Banks. Colombo, Sri Lanka: Bank Supervision Department of the Central Bank of Sri Lanka.
- Claessens, S., & Yurtoglu, B. B. (2012). Corporate Governance and Development: An Update. Washington: A Global Corporate Governance Forum Publication, International Finance Corporation, World Bank Group.
- CSE. (2013). Listing Rules of Colombo Stock Exchange Sri Lanka: Colombo Stock Exchange.
- CSE. (2016). Milestones Retrieved from www.CSE.lk/milestones.do
- Heenetigala, K. (2011). Corporate governance practices and firm performance of listed companies in Sri Lanka. (Doctor of Business Administration), Victoria University Melbourne.
- ICASL. (2017). Code of Best Practices on Corporate Governance (Fifth ed.). Colombo, Sri Lanka: The Institute of Chartered Accountants of Sri Lanka
- ICASL&SEC. (2013). Code of Best Practices of Corporate Governance. Sri Lanka: The Institute of Chartered Accountants of Sri Lanka and Securities and Exchange Commission of Sri Lanka.
- Kirkpatrick, G. (2010). The Corporate Governance Lessons from the Financial Crisis Corporate Governance in the Wake of the Financial Crisis, Selected International Views (pp. 55-75). New York and Geneva United Nations
- OECD. (2015). G20/OECD Principles of Corporate Governance: Secretary General of OECD.
- Pieris, R. (1956). Sinhalese social organization: the Kandy period: Ceylon University Press Board.
- Roberts, E. (2004). Corporate Governance in the Banking Sector. Paper presented at the World Bank/IMF/Federal Reserve Seminar for Senior Bank Supervisors from Emerging Economies, Washington, D.C.
- Roche, J. (2005). Corporate governance in Asia: Routledge.
- Rosen, C. (2010). Corporate Governance Still a Matter for Share Holders Corporate Governance in the Wake of the Financial Crisis, Selected International Views (pp. 109-118). New York and Geneva United Nations.
- SEC. (2016). Academics:Rules and Regulations. Retrieved from www.sec.gov.lk/?page_id=1466&lang=en
- Senaratne, S., & Gunaratne, P. (2008). Corporate Governance Development in Sri Lanka: Prospects and Problems. Retrieved from <http://archive.cmb.ac.lk/research/bitstream/70130/1620/1/5.pdf>
- Van den Berghe, L. (2012). International standardisation of good corporate governance: Best practices for the board of directors: Springer Science & Business Media.

වෙත දැඟනා ඇ?

ව්‍යවහාර මුදල් නේට්වරු නිර්ඝාල වන පරිදි වෙළඳ දැන්වීම්, ප්‍රවාරණ කටයුතු, පත්‍රිකා, ත්‍රිකාණා, භාණ්ඩ ආදි කිසිදු ප්‍රතිනිෂ්පාදන කටයුත්තක් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ අවසරයක් නොමැති ව කිදු කිරීම නීති විරෝධී බව

එම වැනි කටයුත්තක් සඳහා මුදල් නේට්වරු නිර්ඝාල කිරීමේ අවශ්‍යතාවක් වේ නම් ඒ සඳහා අනුගමනය කළ යුතු ක්‍රියා පටිපාටිය හා මාර්ගෝපදේශයන් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකු වෙබ් අඩවියෙන් ලබා ගන්න.

විමසීම්

ව්‍යවහාර මුදල් දෙපාර්තමේන්තුව

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව, අංක 30, ජනාධිපති මාවත, කොළඹ 01

දුරකථන : 0112477587 ගැක්ස් : 0112477726

ඊමේල් : currency@cbsl.lk වෙබ් : www.cbsl.gov.lk

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
ඩීලංජක මත්තිය බංක්
CENTRAL BANK OF SRI LANKA